

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

Поетика індивідуально-авторських похідних Олексія Довгого

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова
та література», ОНП «Українська
філологія та західноєвропейська мова»
Марини Олександрівни САМКО

Науковий керівник:
к.філол.н, асистент кафедри
української мови та прикладної
лінгвістики
Олександр СТРОКАЛЬ

«Допущено до захисту»
протокол засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
№ 13 від 30 квітня 2025 року
завідувач кафедри _____
к.філол.н., доц. **Сергій РІЗНИК**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

ВСТУП..... **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 1. АВТОРСЬКИЙ СТИЛЬ ЯК МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПИСЬМЕННИКА. ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Стиль, ідіостиль. Підходи до вивчення ідіостилію. ..**Ошибка! Закладка не определена.**

1.2. Новотвори як вербалізатори авторського стилю. ....**Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ ТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ О. ДОВГОГО

2.1. Суфіксальний спосіб авторського словотворення...**Ошибка! Закладка не определена.**

2.2. Префіксальний спосіб авторського словотворення..**Ошибка! Закладка не определена.**

2.3. Префіксально-суфіксальний, постфіксальний, суфіксально-постфіксальний і префіксально-постфіксальний способи словотворення ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

2.4. Словоскладання..... **Ошибка! Закладка не определена.**

2.6. Основоскладання..... **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 3. СЕМАНТИЧНІ ЕФЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОМІНАЦІЙ У ПОЕЗІЇ О. ДОВГОГО

3.1. Номінації на позначення предметів і понять .....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.1.1 Номінації з предметно-понятійною семантикою .**Ошибка! Закладка не определена.**

3.1.2 Номінації на позначення флори та фауни .....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.2. Номінації з оцінною та характеризувальною семантикою.....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.3. Номінації з часопросторовою семантикою .....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.3.1 Номінації на позначення часових понять .....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.3.2 Номінації на позначення просторових понять. **Ошибка! Закладка не определена.**

3.4. Номінації з кольористичною семантикою.....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.5. Номінації з акустичною семантикою.. **Ошибка! Закладка не определена.**

ВИСНОВКИ 99

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....**Ошибка! Закладка не определена.**

**Додаток А. СЛОВНИК ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ
О. ДОВГОГО** ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

СТ – словотвірний тип.

СМ – словотвірна модель.

ТО – твірна основа.

СФ – словотвірний формант.

ПВ – план вираження.

ПЗ – план значення.

лекс. од. – лексична одиниця.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку лінгвостилістики індивідуальне мовлення письменників стає об'єктом посиленого інтересу, адже мова літературного твору відображає динамічні процеси, що відбуваються у сферах матеріальної та духовної культури народу [41]. Так, поезія є осередком творення й функціонування не тільки неологізмів як таких, а й індивідуально-авторських новотворів, які все частіше привертають увагу дослідників-мовознавців та літераторів. Як об'єкт дослідження, авторські неологізми цікаві тим, що мають великий потенціал, який може бути вивчений на різних мовних рівнях: лексичному, семантичному, словотвірному та ін.

Оказіоналізми виникають тоді, коли письменнику бракує виражально-зображальних засобів слів, уже наявних у мові, для передачі письменницько-художнього задуму й реалізації авторських інтенцій. У процесі деривації автор ювелірно припасовує кожен структурний компонент новотвору відповідно до того, який ефект бажає створити письменник, враховуючи правила римотворчості й ритміки.

Так, словотворчість українських письменників досліджували М. Братусь [11], Г. Вокальчук [16, 17], Н. Гаврилюк [19, 20, 21], О. Федорчук [23], Ж. Колоїз [42], І. Мельник [52], Ю. Нестерович [53], І. Олійник [54], Л. Пашко [55, 56], Т. Юрченко [68] та ін.

Актуальність теми дослідження зумовлюють інтерес сучасних мовознавців до творчості письменників-шістдесятників та особливостей індивідуально-авторського словотворення багатьох письменників. На сьогодні існують наукові розвідки, що стосуються поетичної творчості Олексія Довгого, присвячені окремим концептам. Ми ж у свою чергу спробуємо систематизувати індивідуально-авторські новотвори письменника за лексико-семантичним критерієм і схарактеризувати образи, вербалізаторами яких є неолексеми в поезіях автора.

Теоретичне значення наукової роботи полягає в тому, що вона може бути базою для подальшого вивчення індивідуально-авторського словотворення на матеріалі поезій О. Довгого з погляду словотвору, семантики й ідіостилістики.

Практичне значення. Матеріали цього дослідження можуть використовуватись для подальшого вивчення творчості й ідіостилію письменника а також для укладання академічного словника авторських лексичних новотворів поетів-шістдесятників.

Мета магістерської роботи полягає у з'ясуванні лексико-семантичних і словотвірних особливостей авторських неологізмів О. Довгого, здійснення їхнього лексикографічного опису.

Завдання дослідження:

- визначити й схарактеризувати поняття «стиль», «ідіостиль», «ідіолект», «оказіоналізм» та «індивідуально-авторський неологізм»;
- визначити максимально повний корпус авторських новотворів у поетичній спадщині О. Довгого;
- визначити найбільш продуктивні моделі творення одиниць індивідуально-авторської номінації О. Довгого;
- класифікувати новотвори поета відповідно до їхніх образно-семантичних характеристик у мовотворчості автора;
- укласти словник індивідуально-авторських неологізмів митця.

Об'єкт дослідження – лексичні одиниці індивідуально-авторської номінації, зафіксовані в поетичних текстах О. Довгого.

Предмет дослідження – семантико-дериваційна структура лексичних новотворів у поезіях автора.

Матеріал дослідження – тексти поезій 1-4 томів із «Вибраних творів у чотирьох томах» (2009 р.) Олексія Довгого:

Том 1 «Доторки блискавки»

Том 2 «Дихання вічності»

Том 3 «Дереворити»

Том 4 «Келих троянд»

Методи дослідження. Для аналізу й пошуку лексичних новотворів у поезіях автора було застосовано *метод спостереження*, а для того, щоб з'ясувати, чи є та чи інша лексема okazіоналізмом, застосовано *зіставний метод*; для опису семантико-дериваційної структури неолексем – *описовий*. У процесі дослідження семантики новотворів застосовували також *метод компонентного аналізу*. Щоб визначити словотвірну структуру досліджуваних одиниць послуговувалися *методикою аналізу за безпосередніми складниками*. Для систематизації авторських неологізмів застосовували *прийом внутрішньої інтерпретації*, за допомогою якого всі одиниці індивідуально-авторської номінації було класифіковано за їх відповідними словотвірними й лексико-семантичними характеристиками. Окрім цього, для встановлення кількості неологізмів, утворених у процесі авторської деривації, визначення їхньої належності до певних частин мови, а також оцінки продуктивності словотвірних моделей було застосовано *метод кількісних підрахунків*.

Структура роботи. Дослідження складається зі списку скорочень, вступу, трьох розділів (перший – теоретичний, другий і третій – практичні), висновків, списку використаної літератури і словника індивідуально-авторських номінацій.

У вступі до магістерської роботи описано її актуальність, мету, завдання, практичне й теоретичне значення, визначено об'єкт, предмет, матеріал дослідження, а також зазначено методи дослідження; описана структура роботи.

У першому розділі наукової роботи наведено погляди мовознавців щодо визначення понять «стиль», «ідіостиль», «ідіолект», «оказіоналізм» та «індивідуально-авторський неологізм», з'ясовано відмінності між ними і наведену нашу думку щодо визначення цих понять.

У другому розділі наведено визначення понять «словотвірна модель» і «словотвірний тип» і з'ясовано основні моделі творення індивідуально-авторських неолексем у поетичній творчості О. Довгого.

У третьому розділі всі авторські неологізми класифіковано відповідно до того, які ефекти вони створюють а також подано опис кожного з цих ефектів.

У висновках зазначено результати дослідження та узагальнено матеріал, висвітлений у трьох розділах.

Загальний обсяг магістерської роботи – 128 сторінок, основного тексту – 96 сторінок.

РОЗДІЛ 1

АВТОРСЬКИЙ СТИЛЬ ЯК МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПИСЬМЕННИКА. ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Стил ь, ідіостил ь. Підходи до вивчення ідіостил ью.

Для впізнаваності творів письменника й виокремлення його серед безлічі інших, важливим є розуміння поняття авторського стилю. У сучасній лінгвостилістиці для позначення характерних ознак індивідуального мовлення письменника паралельно вживають терміни «стиль», «стиль автора», «ідіостил ь», «ідіолект», «індивідуальний стил ь», «авторський стил ь», «авторський ідіолект», чітка дефініція та критерії розмежування яких на сьогодні ще не окреслені [45, с. 196–199]. Така варіативність термінів на позначення одного й того ж явища свідчить про існування різних підходів до визначення й інтерпретації авторського стилю.

Стил ь – це «функціональний різновид літературної мови, який визначається сферою її функціонування і характеризується особливостями у виборі, поєднанні й організації системи мовних засобів (лексичних, граматичних, фонетичних та ін.) у зв'язку з метою і змістом спілкування. Це мистецтво доцільного добору й ефективного використання системи мовних засобів з певною метою, у конкретних умовах і обставинах [24, с. 291–292]

С. Єрмоленко зазначає, що з погляду психології стил ь – це «різновид творчої мовної діяльності, тип мовомислення, мовної поведінки в різних ситуаціях спілкування» [66, с. 432].

Стил і умовно поділяють на **об'єктивні** (сюди належать функціональні й експресивні стил і) та **суб'єктивні** (індивідуальні). Тема нашого дослідження вимагає детальнішого вивчення саме індивідуального стилю, який є репрезентантом творчої манери авторського письма і служить «інформаційним центром» для виокремлення одного автора з-поміж інших.

Літературознавець О. Кухар-Онишко розуміє стил ь як «вираження авторського погляду на світ, певної концепції світу й не тільки об'єднує твір в

одне ціле, а й пронизує кожен елемент твору, надаючи йому системності та художньої цілісності» [48, с. 33]. Якщо ж твори того чи іншого автора написані в різному стилі, відчувається штучність і брак гармонії між компонентами художнього тексту, то це може свідчити про несформованість авторського стилю.

Хоч письменник і користується загальноживаною мовою, проте його індивідуальне світосприймання, психологія мовотворчості зумовлюють витворення особливого мовного світу. Майстер слова мислить саме такими, а не іншими мовними структурами, викликаючи в уяві індивідуальні художні образи [66].

Активний розвиток досліджень індивідуального стилю відбувся в 40-50-х роках ХХ ст. Саме тоді з'являлися праці про відмінні риси авторського стилю деяких відомих українських письменників, серед яких І. Франко, Т. Шевченко, М. Коцюбинський, П. Тичина та інші. Пізніші дослідження стосувалися особливостей формування мовної картини світу окремих авторів, разом з цим у науковий обіг вводились поняття «ідіолект» та «ідіостиль».

У науковому дослідженні будемо дещо розмежовувати поняття «ідіостиль» та «ідіолект», адже вважаємо перше з понять семантично ширшим від другого. Так, Н. Дітмар трактує ідіолект як «мову людини, яка через набуті звички та стилістичні особливості особистості відрізняється від інших людей і на різних етапах життя людини показує, зазвичай, різні чи по-іншому виражені комунікативні засоби» [73, с. 111].

Погоджуємося з думкою української мовознавиці Л. Ставицької про те, що ідіостиль автора є ширшим за його ідіолект, адже «ідіолект – це сукупність індивідуальних особливостей, що характеризують мовлення окремого індивіда, а ідіостиль – індивідуальний стиль, сукупність основних стильових особливостей, які характеризують твори того чи того автора у певний період або всю його творчість» [57, с. 10-11].

За Х. Дідухом, ідіостиль – це сукупність глибинних механізмів створення текстового простору певним автором, які відрізняють його від інших. У вузькому

значенні, ідіостиль пов'язаний із системою мовностилістичних засобів, характерних для творчої манери певної мовної особистості автора [31, с. 2]. Фактично визначення ідіолекту збігається з трактуванням поняття «ідіостиль» у вузькому розумінні. Значення обох понять ніби переплітаються, тому ідіолект вважатимемо основним компонентом і виразником ідіостилю. Поняття «ідіостиль», «індивідуальний стиль», «авторський стиль», «стиль автора» будемо вживати як синоніми.

Вивченням індивідуального стилю займається ідіостилістика. Уцілому поняття ідіостилю вивчали С. Бирик [8], В. Волощук [18], П. Гриценко [27], Х. Дідух [31], В. Жуковська [39], Л. Коткова [46], Ідіостиль окремих письменників досліджували Е. Goncharova [71], V. Lytvyn [75] та інші.

Зауважимо, що вивчення ідіостилю конкретних авторів є необхідним із кількох причин. Для історії української літературної мови такі дослідження є важливими тим, що показують роль письменників у нормуванні й розвитку літературної мови, в окресленні певних періодів і етапів життя національної мови. Для лінгвостилістики студії індивідуальних стилів цікаві тим, що показують, як реалізуються можливості художнього стилю відповідно до естетичних задумів автора, як мовотворчість окремих письменників збагачує виражальні засоби загальнонаціональної мови. Для мистецтва слова індивідуальні стилі важливі тим, що розкривають естетичні потенції мовних одиниць, конкретизують їх в окремішній мовній практиці [51]. Від себе додамо, що дослідження авторського стилю творення слів, з'ясування використаних ним дериваційних засобів є надзвичайно важливим для словотвору та морфемології, оскільки дозволяє представити актуальні на момент виникнення нових лексем словотвірні моделі мови.

Уцілому, авторський стиль прийнято досліджувати з погляду мовознавства та літератури. Якщо розглядати тексти письменників через призму лінгвістичного підходу, то слід приділяти увагу емоційності та експресії мовних засобів [27]. Зокрема лінгвістичний підхід передбачає аналіз творчого доробку письменника на різних мовних рівнях. Літературний аспект передбачає

використання художньо-інтерпретаційної моделі аналізу художніх текстів. Так об'єктами аналізу стають: композиція, сюжет, образи та зміст творів письменника. Художньо-інтерпретаційна модель аналізу є досить суб'єктивною, адже залежить від особистісного прочитання й інтерпретації авторських текстів. Відповідно результати такого аналізу можуть відрізнятися один від одного.

На сьогодні існує багато підходів до опису аналізу індивідуальних рис авторського стилю, наприклад, **семантико-стилістичний** (передбачає дослідження лексико-семантичних одиниць ідіостилю); власне **ідіостилістичний** (вивчення специфічно-авторського на різних мовних рівнях); **системно-структурний** (спостереження за певним обраним мовним явищем та закономірностями його відображення в ідіостилі автора); **лінгвокогнітивний** (інтерпретація тексту з погляду світогляду, концептуальних пріоритетів автора, вербалізація психо-ментальних смислів); **лінгвокультурологічний** (дослідження національно-культурної інформації в текстах автора, який є представником певного ареалу); **лінгвопоетичний** (вивчення лінгвостилістичних засобів творення поетичних образів у художньому тексті, що базується на лінгвістичному та літературознавчому підході); **комунікативно-діяльнісний** (репрезентація ідіостилю в контексті вербалізації комунікативних намірів автора); **соціолінгвістичний** (дослідження впливу текстів автора на збагачення української літературної мови); **лінгвостатистичний** (за допомогою методів корпусної лінгвістики та ідеографічної лексикографії відбувається обробка цифрових даних та кількісних характеристик текстів) [50]. У цьому дослідженні будемо послуговуватися системно-структурним підходом і простежимо, як індивідуально-авторські неологізми одного з українських письменників функціонують у його поезії та як впливають на формування ідіостилю.

Основу авторського стилю складає комбінація світогляду, цінностей, способу зображення дійсності, образотворення. Окрім цього, до компонентів індивідуального стилю зараховуємо специфіку добору мовних засобів, творення нових індивідуально-авторських номінацій, домінантні жанрові форми й

композиційне оформлення художнього твору. Відповідно всі ці елементи тісно вплетені в «тканину» художнього твору й цілісно репрезентують авторський задум.

1.2. Новотвори як вербалізатори авторського стилю.

Важливим елементом формування й репрезентації письменницького ідіостилу є індивідуально-авторські неологізми – різновид неологізмів, створений тим чи іншим письменником для виконання в художньому творі певних експресивно-стилістичних завдань. Відповідно це неолексеми, які ще не зафіксовані в сучасних мовних словниках, містять індивідуальне лексичне значення, ужиті в конкретному контексті, в якому виконують необхідну для автора художньо-естетичну роль [5].

У науковій літературі, окрім вже згаданого поняття «індивідуально-авторський неологізм», зустрічаємо й поняття «оказіоналізм», яке привертає увагу мовознавців уже протягом багатьох років, що зумовило наявність різних підходів до його визначення. У лінгвістиці оказіоналізмами прийнято вважати лексичні одиниці, які функціонують у мовленні окремих носіїв мови й не належать до загальноновживаних у літературній чи загальнонародній мовній практиці.

За енциклопедією «Українська мова» оказіоналізм – це «незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення чи мовної норми, що існує лише в певному контексті, в якому воно виникло» [66, с. 432]. Дослідниця Г. Губарева тлумачить це поняття як «слово чи мовний зворот, що не відповідає загальноприйнятому вживанню і відображає індивідуальний смак мовця й індивідуальну словотворчість», а саме значення оказіоналізму зазвичай зрозуміле лише в авторському тексті. [29, с. 274]. Звідси випливає, що оказіоналізми відповідають індивідуально-авторським неологізмам за **функціонально-прагматичним критерієм** (є виражально-зображальними

одинами й передають закладені автором сенси), **прив'язкою до конкретного контексту** (тобто це контекстуально зумовлені одиниці), **реалізацією переважно в літературних текстах і відсутністю фіксації цих одиниць у загальномовних словниках**. У зв'язку з цим розглядаємо і вживаємо поняття «оказіоналізм» та «індивідуально-авторський неологізм» як синоніми.

За своєю природою оказіоналізми, індивідуально-авторські неологізми є одиницями ситуативно й контекстуально зумовленими й рідко виходять за межі твору. Потенційно вони можуть перейти до узусу у випадку якщо їхня словотвірна модель є високопродуктивною (регулярною), відсутні нетипові поєднання афіксів із твірною основою. Наприклад, авторське «*страдниця*» М. Старицького, «*переможець*» О. Пчілки та ін. вже функціонують у мовленні носіїв української мови, а також є одиницями мовної системи.

Індивідуально-авторські неологізми зазвичай формуються в межах художнього стилю, який є джерелом збагачення мови новими лексичними одиницями. Як правило, функціонування новотворів у художньому тексті спрямоване на досягнення певного стилістичного ефекту, що формує у свідомості читача особливу картину авторського світосприйняття й допомагає глибше розкрити внутрішній світ ліричного героя. «Майстер слова...намагається "видобути" з кожної мовної одиниці максимальний семантико-стилістичний ефект і разом з тим уміло реалізувати її експресивні потенції. Лише тоді авторське висловлення вражає своєю точністю та образністю. Якщо вдається таке щасливе поєднання.., тоді можна говорити про індивідуальний стиль мовлення (ідіолект)», – зауважує В. Жайворонок [37, с. 27].

Не можна не погодитися з думкою О. Строкаля про те, що «індивідуально-авторський неологізм, який вводиться автором у художнє мовлення зі стилістичною метою, необхідно сприймати в контексті його стилістичної інтенційованості як певний винахід конкретного митця, певну образну форму у строго визначеному автором контексті, яка існує у визначений проміжок часу в свідомості читача. Саме тому новотвір зумовлює підвищену емоційність твору» [65, с. 34].

Розглянемо ключові особливості авторського стилю українського поета-шістдесятника Олексія Прокоповича Довгого. Це поет, який має власний сформований ідіостиль. Багато його поезій перейняті моральністю, патріотичністю й повчальністю. Для О. Довгого поезія це не просто твір естетичного характеру – це цілий світ, можливість показати й передати читачам моральні орієнтири ліричного героя. Цікаво, що автор не нав'язує свої погляди, а створює умови для того, щоб читач самостійно дійшов потрібного висновку.

У віршах письменник, часто уводячи в художній контекст авторські новотвори, демонструє **любов до рідної землі, природи, роду** (*Торкнув травиласкавиці: / В моєму серці щем. / Тут кожен листик славиться / Собою і дощем. Том 3, с. 386; Хай пташина і звіриночка / Йдуть до мене у гаю. / Хай злітаються зориночки / Та й на голову мою. / Том 3, с. 199; Бездонна твого роду глибина. / Вона повік в людини не мина. / Того, хто рушить корінь свого роду, / Природа, як непотріб, обмина. // Том 1, с. 175*), **свою прив'язаність до рідного села** (*Мене нема без Городища, / Без рідних луків і гаїв, / Без тих тополь, що неба вищі, / Без придеснянських солов'їв. / Де в кожнім деревці й травинці, / Де в кожнім звуці я живу... / І строчить дятел на машинці / Мені поему лісову. // Том 2, с. 238*); **віру в силу природи та її вищість над людьми** (*Лише, можливо, з мороку негоди, / Як велетень над гномами-людьми, / Зведеться постать Генія природи, / Що спинить бурю власними грудьми. Том 3, с. 339*), **засуджує жагу до влади** (*Щоб пробратись в лідери, / Він всім очі видере. / Щоб пробитися на трон, / Справить сотню похорон. // Том 1, с. 322*), **війни** (*– Ну, допартизанилась, / Вкраїнко?! – / І від залтів / Стрепенулась ніч. Том 3, с. 228; Трагічний досвід в світовій судьбі, / Та не всіма збагнений, далебі: / Цивілізації, які творила зброя, / Лишали тільки пустки по собі. // Том 1, с. 183*), **людську дволикість** (*Кричав один: «Кобзар» – це є окраса!» / А сам ніколи й не читав Тараса. / Такі поетам випікали очі / І відтинали крила у Пегаса. // Том 1, с. 178*) **і глупоту** (*Безглуздя людське – то лихо. / Марнуєм і вік, і час. / Природа всевладно й тихо / сміється потроху з нас. Том 2, с. 23*), **жорстокість і садизм** (*Поки ще ти не переріс у ката, / Поки ще чуєш, як ридає мати, / Не дай садизму вибухнуть у слові, / Не дай пролитись ні краплині*

крові.// Том 1, с. 177). З болем і водночас іронічно пише він про **політичну й мовну ситуацію в Україні**: (*Упав тиран. Принищили слуги, / Що службу віддано несли. / І молять Господа катюги: / «Ще такого нам пошли».*// Том 1, 202; *Там ні волі, ні слави, / Де ще є Сатана. / Зовні – наче б держава, / Всередині – Страна! / Сатанинська основа, / Український ярлик. / На обочині мова, / Магістраллю – Язык. / Кажуть, в нації криза – / Піднімай її дух. / Він в мундирах і ризах / / Від лукавства оглух. / Й не про мову вже мова, / Де вона й не була. / Стогне Русь чорноброва / В пазурищах орла.* // Том 3, с. 52). Завжди актуальний мотив **швидкоплинності часу й життя** зустрічаємо в поезії автора (*Свою стежину веди од мене, / Веди од мене до сонцевиду. Життя, мій сину, таке шалене, / За бистролетом не видно світу.* Том 3, с. 28; *Колись я думав, що життя велике, / І розбазарив дві третини віку. / Тепер себе збираю по краплині / В останній, нерозтраченій третині.* // Том 1, с. 197).

Особливостями ідіостилю О. Довгого є створення різнопланових образів, пов'язаних із предметами та явищами навколишнього світу, світом флори та фауни, людей, часом і простором. Наприклад, ефект циклічного руху часу досягається використанням індивідуально-авторського **«роки-віки»**, яке підсилюється лексемою «йти», вжитою в майбутньому часі: (*Отак ішли роки-віки, / а двоє під ясеню стояли і цілувалися. Ітимуть роки-віки, а двоє під ясеню / стоятимуть і цілуватимуться.* Том 4, с. 51). Ефект просторовості автор створює за допомогою неолексеми **«чорногрунт»** (*Пророки – це не бонзи модні, / Що ви їх бачите сьогодні. / Пророки там, у чорногрунті, / Де зріють корені народні.* Том 1, с. 165). Так, перед читачами постає образ землі як місце, де зароджується життя, істина й існує зв'язок із родом і народом уцілому.

Висновки до розділу 1

Отже, термінологічне різноманіття на позначення індивідуального стилю автора є радше негативним явищем в лінгвістиці й літературознавстві, ніж позитивним – одні дослідники намагаються розмежувати ці поняття, означити їхнє контекстуальне вживання, інші розглядають їх як синоніми. Питання термінологічного плюралізму, що стосується авторського стилю, є дискусійним, адже на сьогодні щодо цього в мовознавців не склалося єдиної думки.

Стиль як функціональний різновид літературної мови, що характеризується добром мовних засобів відповідно до контексту або ситуації, передбачає існування не лише загально типових рис, за якими прийнято об'єднувати ті чи інші тексти, а й наявність авторської вербальної манери реалізації згаданих рис чи особливостей, яка, можна сказати, формує певний «мовний почерк» митця слова – його індивідуальний стиль (ідіостиль).

У сучасному мовознавстві під ідіостилем розуміють сукупність мовно-стилістичних засобів творення авторського тексту (Х. Дідух) і комплекс стильових особливостей, які характеризують текст того чи іншого автора (Л. Ставицька). Ідіолект переважно розглядають як сукупність мовно-стилістичних особливостей окремого автора, якими він відрізняється від інших (Н. Дітмар, Л. Ставицька).

Вважаємо, що не варто повністю ототожнювати поняття «ідіостиль» та «ідіолект», зважаючи на ширину контекстуального вживання першого й акцент на мовно-виражальних засобах другого поняття. Ідіостиль охоплює не тільки мовно-стилістичний аспект авторського стилю (ідіолект), а й композиційне оформлення художнього тексту, вибір жанрових форм тощо.

Авторський стиль письменника складають індивідуальне сприйняття й розуміння ліричним героєм світу, мовна й концептуальна картина світу, особливості творення авторських номінацій, добору мовно-стилістичних засобів і жанрових форм, образотворення, специфіка композиційного оформлення художнього твору та ін.

Важливу роль для розуміння й аналізу ідіостилю відіграють авторські неологізми. Саме вони почасти є образно-експресивним центром художнього твору, оскільки мають яскраве емоційне забарвлення та концентрують у собі смислове навантаження. Вони дозволяють автору створити свій унікальний стиль і передати складні чи нові явища, для вираження яких недостатньо узуальної лексики. Так, авторські неологізми привертають увагу, викликають емоції й поглиблюють художню виразність тексту.

РОЗДІЛ 2

МОДЕЛІ ТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ О. ДОВГОГО

Над вивченням словотвірного аспекту авторської словотворчості працювало чимало українських дослідників, серед яких Н. Адах [1], О. Бойчук [9], Г. Вокальчук [14], В. Власенко, З. Османова [12], Т. Власюк [13], В. Герман [25], К. Городенська [26], О. Жижома [38], Ж. Колоїз [43], О. Строкаль [60] та інші.

Словотвірна модель (СМ) – це схема або ж шаблон творення похідних слів у межах одного словотвірного типу, яка складається з твірної основи (ТО) і словотвірного форманта (СФ). Характеристикою словотвірної моделі є її **продуктивність** – потенційна здатність утворювати нові слова. *Продуктивною* називається модель, за якою можна утворити багато похідних слів, наприклад, в О. Довгого це моделі $СТ_N \leftarrow ТО_{Adj} + СФ_S$ (-іст', 'опредметнена ознака'), $СТ_V \leftarrow СФ_P + ТО_V$ (від-, 'завершеність дії') та інші. *Непродуктивною* є модель, словотвірні можливості якої надзвичайно низькі, наприклад, $СТ_{Adj} \leftarrow СФ_P + ТО_V + СФ_S$ (пере-, -ен-, 'зміна однієї ознаки на іншу').

Так, індивідуально-авторські неологізми творяться за продуктивними і непродуктивними словотвірними моделями афіксальним, безафіксним або ж способом складання слів чи їхніх основ. До афіксальних належать **префіксальний** (*посвіт, наголубіти*), **суфіксальний** (*причальність, вежно*), **префіксально-суфіксальний** (*осончений, донеб'я*), **префіксально-постфіксальний** (*вайлуватися, крилатитися*), **суфіксально-постфіксальний** (*допартизанитися*) **способи творення**. У поезії О. Довгого найбільш продуктивними серед них є префіксальний і суфіксальний.

Безафіксний спосіб характеризується усиченням твірної основи шляхом додавання нульового суфікса і, порівняно з афіксальним, зустрічається рідше. Наприклад, у поета безафіксним способом утворені неолексеми: *безмеж, запороша* тощо. У нашому дослідженні безафіксний спосіб словотвору

розглядатимемо в межах суфіксального способу, де словотвірним формантом є нульовий суфікс (-Ø-).

За визначенням Л. Азарової складання передбачає «творення складних слів способом з'єднання двох або кількох слів, основ чи коренів в одну лексичну одиницю» [3]. Це найпродуктивніший спосіб словотворення в О. Довгого. У межах складання розрізняють **основоскладання** (*веснокросна, чорнородий*), **осново-словоскладання** (*людозвір, піновир*) і **словоскладання** (*дикунка-ніч, кайдани-пута*).

Аналіз неолексем дає нам можливість з'ясувати активність в ідіолекті О. Довгого певних словотвірних моделей, які виявляють його індивідуальні особливості сучасної словотвірної номінації.

2.1. Суфіксальний спосіб авторського словотворення.

Суфіксальний спосіб деривації на матеріалі українських письменників досліджували Н. Гаврилюк [22], В. Максимчук [49], Л. Пашко, О. Прядко, О. Сугак [56], О. Строкаль [63, 64] та інші.

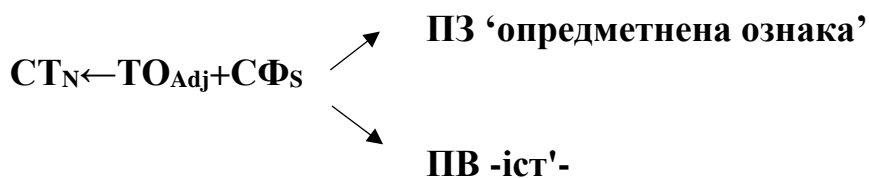
Суфіксація – важливий спосіб авторського словотворення. За допомогою суфіксальних словотвірних формантів письменник надає узуальним лексемам нових відтінків значень, які співвідносні з індивідуально-авторським баченням світу ліричного героя.

Іменникові новотвори умовно можна поділити на кілька семантичних груп, а саме: *слова із вказівкою на предметну ознаку; номінації осіб-носіїв певної характеристичної ознаки; слова із вказівкою на предметну дію, атрибутивність, а також індивідуально-авторські неологізми з демінутивним, пестливим, сингулятивним і збірним значенням.*

У поетичній творчості О. Довгого іменникові неолексеми можуть утворюватися від різних частиномовних основ, наприклад:

1. Відприкметникові:

Семантична група слів із вказівкою на опредметнену ознаку має 5 похідних, утворених за такими словотвірними моделями:

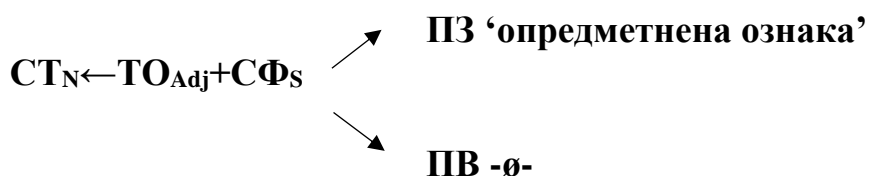
- від простої прикметникової ТО:

натомленість (від натомлений) – (*Така покора незвичайна, / Така беззвучність без межі, / Немов натомленість печальна / У переламаній душі. Том 2, с. 297*);

причальність (від причальний) – (*От і кермуєм у світ без причальності, / От і рівняєм модерн до казенності. / Тільки ж ми прагнемо до незвичайності. / Істини звичні – нам просто буденності. Том 3, с. 35; Твоя душа – моя причальність, / джерельце ласки й чистоти. / Близька і недосяжна ти, / моя звичайна незвичайність. Том 3, с. 459*).

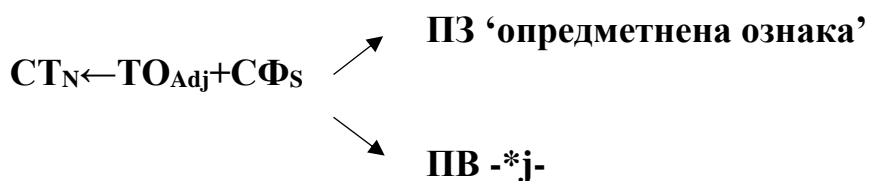
- від складної прикметникової ТО:

світлочолість (від світлочолій) – (*А мудрість та непереборна, / Як сила кореня й зела, / Людину з днів лихих і чорних / До світлочолості вела. Том 3, с. 90*).

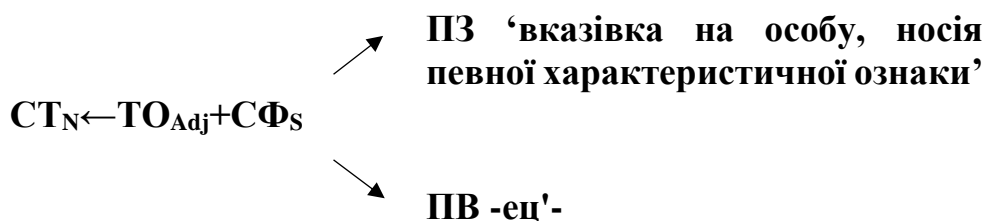
безмеж (від безмежний) – (*Як в піднебесі, де безмеж сама, / Людській душі закінчення нема. / Її поезія весь космос оспівала / І кожну його зірку зокрема. // Том 1, с. 373; Аж дивно навіть, що така безмеж / Над лементом строкатої затоки, / Де у дикунство втрапиш за два кроки, / А до думок високих не сягнеш. // Том 2, с. 148; Така безмеж проміння й далі, / Така бездонність висоти, / Що й Київ, як на п'єдесталі, / Підвівсь, оперишсь на мости! // Том 2, с. 226; Для мене ти і совість, і душа, / І мій пролог в путі до епілогу. / Впаду сльозою на твою*

дорогу, / Коли перейде у безмеж межа. Том 3, с. 25; Аж дивно якомсь: така безмеж / Над лементом строкатої затоки, / Де у дикунство втрапиш за два кроки, / А до смаків високих не сягнеш. Том 3, с. 340; Таке стоїть над кронами бездоння, / Така над ними простору безмеж, / Що, тій Довженка геніальній доні / Вклонившись, до істини дійдеш: / Отак й собі до краю б добрести / І деревом над кручею зрости. Том 3, с. 362; Впаду сльозою на її дорогу, / Коли перейде у безмеж межа. Том 3, с. 390).

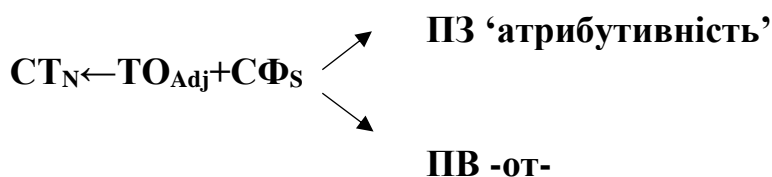
озоння (від озонний) – (То ж в твоєму зеленому лоні / Перше слово лилося озонням, Том 3, с. 81).

Семантична група номінацій осіб-носіїв певної характеристичної ознаки має 2 похідні, утворені за такою СМ:

всеможець (від всеможний) – (І сталося так, що обійшло життя / Того всеможця і всеохоронця. Том 3, с. 322); **пожадливець** (від пожадливий) – (Та ось знайшовсь пожадливець один. / Він горб розрив за темної години / Та й витяг з нього на поверхню тлін: / Кістки і череп мертвої людини. Том 3, с. 129).

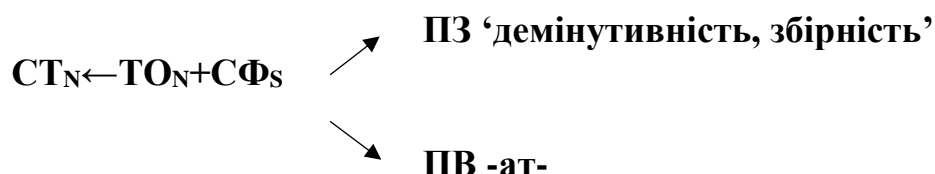
У межах семантичної групи слів з атрибутивним значенням представлено 1 неолексему, утворену за словотвірною моделлю:

червонота (від червоний) – (*І селянин червоний на підводі. / Поторохтів у нив червоноту. Том 3, с. 266*).

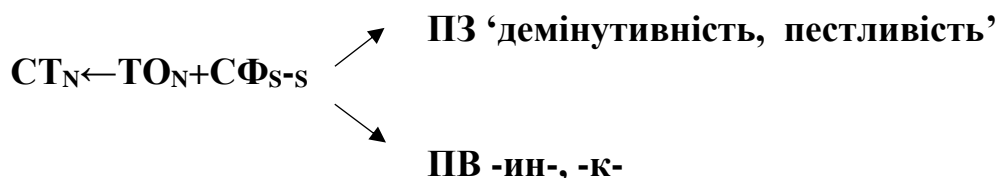
2. Відіменникові:

У семантичній групі слів із демінутивним і збірним значенням знаходяться 3 похідні, утворені за такою СМ:

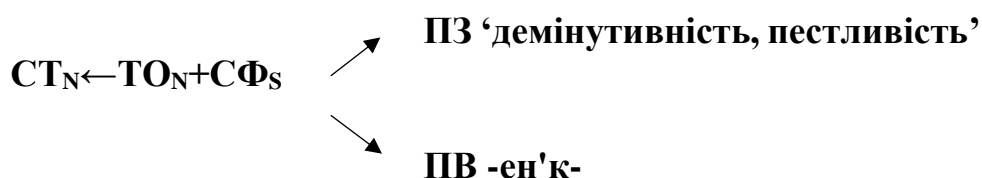

деревцята (від деревце) – (*Давай поринемо у сніг / По шию, наче деревцята, Том 2, с. 357*); **зорята** (від зоря) – (*Над вишнями зорята не згасають, / Хоч промені заграли у росі. Том 3, с. 266*; *Зліталися до альтанки / Зорята і солов'ї. Том 3, с. 351*); **тополята** (від тополя) – (*І тополята обіч, мов антени, / Застрали ноженятами в снігу. Том 1, с. 320*).

У межах семантичної групи слів із демінутивно-пестливим і сингулятивним/множинним значенням утворено 6 похідних за такими СМ:

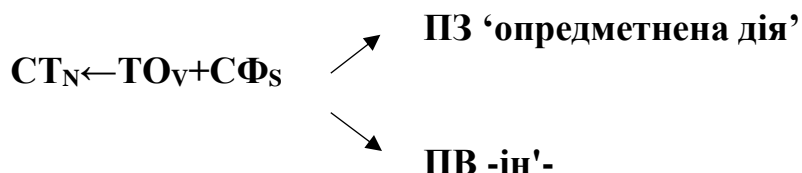

вістинка (від вість) – (*Мені б від тебе хоч вістинку. / Мені б хоча одне слівце. / І я б побачив на хвилинку / Твоє усміхнене лице. / І я б спочив од цієї муки / На сонцем спаленій землі, / Коли б відчув кохані руки / На перетомленім чолі. // Том 2, с. 330*); **льонинка** (від льон) – (*Ой то не лелеча – / тонконоге дівча. / Дві льонинки в очах, / дві коси на плечах. Том 3, с. 442-443*).

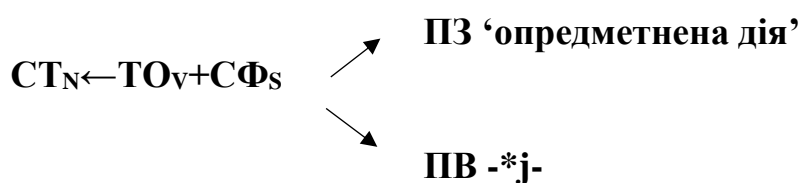

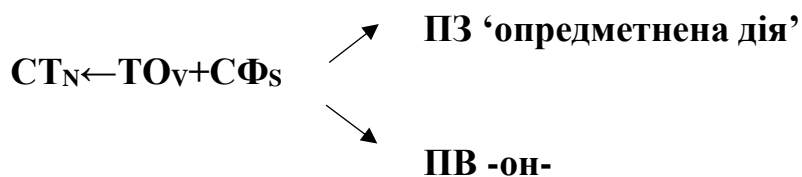
вищебет (від вищебетати) – (Тільки шелести крил як пісня, / тільки тонкий і неповторний вищебет... Том 4, с. 112); **запороша** (від запорошити) – (Лиш не було там, як гуде бджола, / Як шелестить пелюсток запороша... Том 3, с. 356; Там не було ще сонячно в полях, / Там іще морок сіяв запорошу. Том 3, с. 341); **перехить** (від перехитатися) – (А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. Том 3, с. 186).

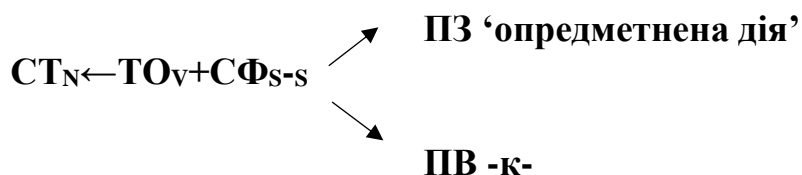
палахтінь (від палахтіти) – (Та зблисне мисль – шикуються слова / І закипає світ у поєдинку. / Як у шибках висотного будинку, / Нуртує сонця палахтінь жива // Том 2, с. 105);

заплоддя (від заплодити) – (Пора конвалій – переходу час / Чуттів тендітних у заплоддя духу. Том 3, с. 385).

вихитон (від вихитувати) – (Не дзенькоту, не вихитону, / Не гамірної хрипоти, Том 1, с. 219).

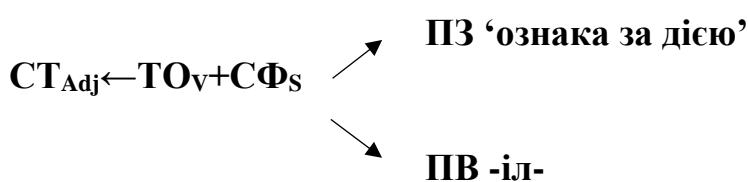

перебазовка (від перебазовувати) – (Переоцінка цінностей надходить, / Перебазовка на нові часи. Том 1, с. 109).

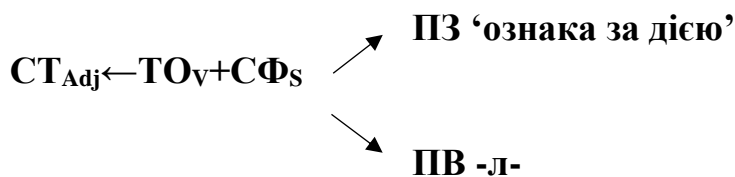
Прикметникові неолексеми, утворені суфіксальним способом, належать до таких семантичних груп: *позначення предметів за їхніми властивостями; подібності до того, на що вказує твірна основа; вказівка на ознаку за дією.*

1. Віддієслівні:

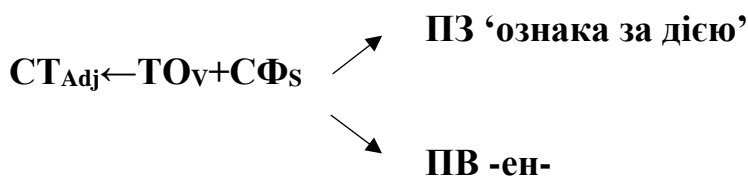
У межах семантичних груп слів на позначення ознаки за дією та характеристики предметів за їхніми властивостями маємо 3 і 1 похідні відповідно, які утворені за такими моделями:

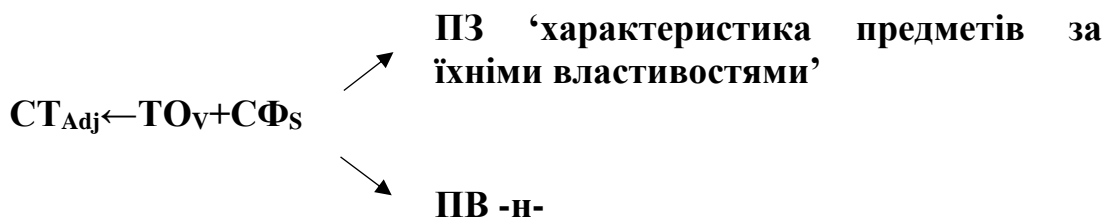
задощілий (від задощити) – (*Пахне луг, як випрана хустина / із дівочих задощилих пліч. Том 2, с. 335).*

переталий (від перетанути) – (*Чи вона уже одквітла, / Чи зів'яла назавжди, / Чи ввійшла в тремтяче світло / Переталої води? Том 3, с. 104).*

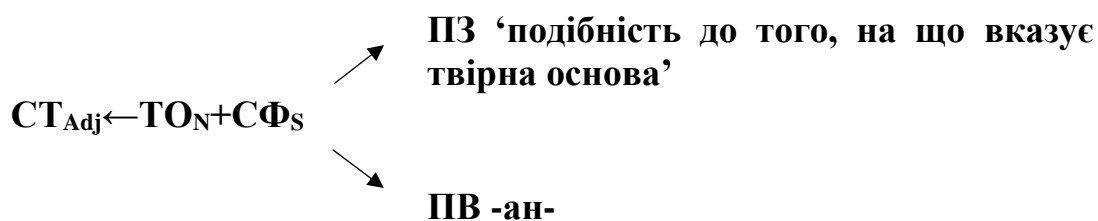
наструнчений (від наструнчити) – (*Чую: дзвонить роса, / Мов наструнчений лук. / Я тремчу, як сльоза, / Упіймавши той звук. Том 2, с. 258).*

не стихний (від не стихати) – (*Як звук останнього рятунку, / Як біль, не стихний до труни... Том 2, с. 33*).

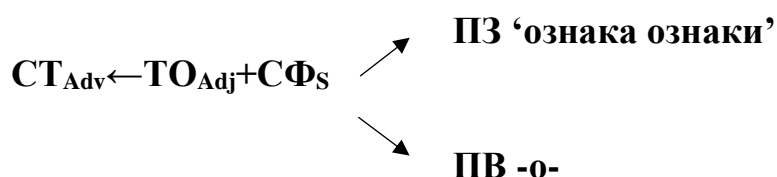
2. Відіменникові:

До семантичної групи слів на позначення подібності до того, на що вказує твірна основа, належить 1 індивідуально-авторський неологізм, утворений за такою моделлю:

заріччаний (від заріччя) – (*Розхлюпчу заріччані / плеса голубі. / З того боку дівчину / привезу собі. Том 3, с. 436*). Відбувається чергування фонем чч'/чч: зар'і-(чч'/чч)+-ан-н-(ий).

Більшість **прислівникових** неолексем у поезії О. Довгого утворена за допомогою прислівникового суфікса **-о-**. Це слова, які виражають ознаку ознаки (4 похідних):

- від простої прикметникової ТО:

вежно (від вежний) – (*Вродливо. Чисто. Мудро й незалежно. / Стоїть собі й нікуди не іде. / З дітей і внуків переходить вежно. Том 3, с. 300*); **трояндно** (від трояндний) – (*Трояндно ночі пролітали. / Звертали зорі на зорю. Том 3, с. 465*).

- від складної прикметникової ТО:

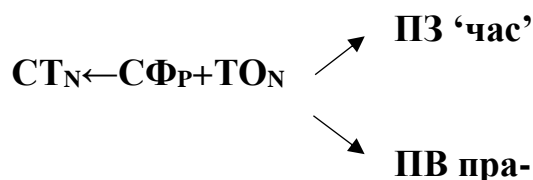
білоголово (від білоголовий) – (*Білоголово дичка зацвіла, / Немов на сонці літньому дитина. Том 2, с. 234*); **стоколірно** (від стоколірний) – (*Я зорі для вас збирав./ Зоря до зорі – разочок. / А ранок стоколірно грав. Том 3, с. 256*).

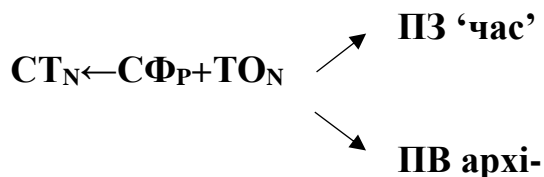
2.2. Префіксальний спосіб авторського словотворення.

Префіксальним способом утворені **іменникові** неологізми із вказівкою на час, повноту/надмірність вираження явищ. Усі неолексеми утворені від іменникових ТО.

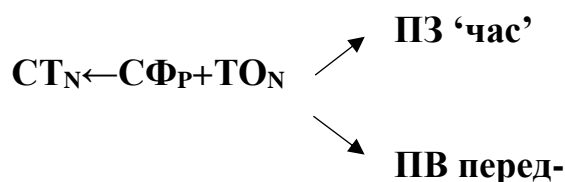
У межах групи слів із часовою семантикою маємо 5 похідних, утворених за такими СМ:

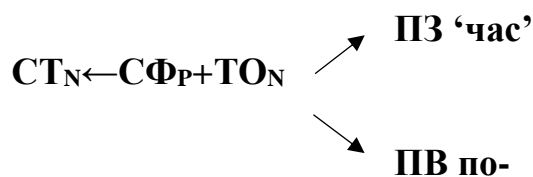
прасвіт (від світ) – (*Ми всі з такої далини, / З такого славного прасвіту, / Де повні мужності сини, / А доньки сонячного цвіту. Том 3, с. 46*); **праживність** (від живність) – (*Він, давній свідок праминулих ер, / Доніс мені віків таємну сутність. / У камені безсмертності присутність / Рослин, дерев, праживності озер... Том 3, с. 363*).

архісивизна (від сивизна) – (*Вони свою історію підводять / З продимленої архісивизни. Том 2, с. 138*).

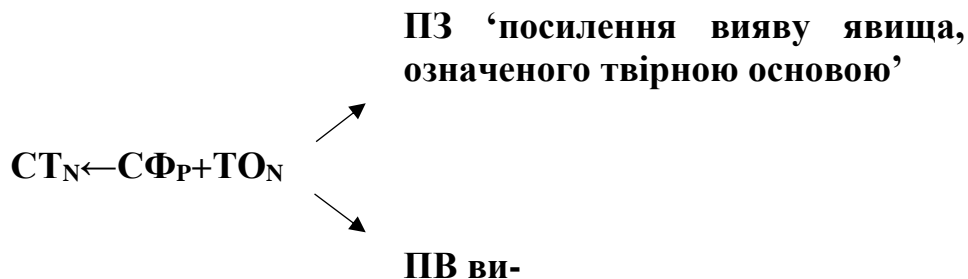

передтиша (від тиша) – (*А в серці полум'я гогоче / У передтиші грозівій. Том 3, с. 373*).

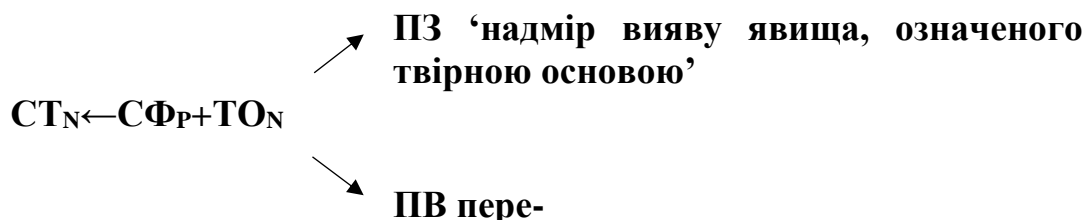

посвіт (від світ) – (*Цей світ мине. Настане посвіт. / Та завжди правду повторім. Том 1, с. 168*).

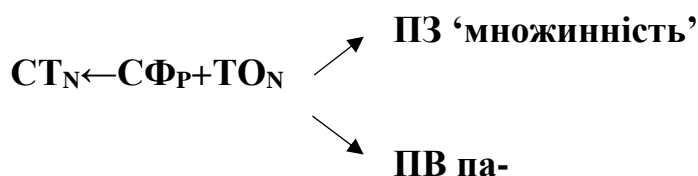
До групи слів із вказівкою на повноту/надмірність вираження явищ належить 4 похідні, утворені за такими моделями:

вистогін (від стогін) – (*Крона встає і зерно / З вистогону підків. / Кров проростає дерном / Із глибини віків. Том 3, с. 144*); **вишелест** (від шелест) – (*Стаю глухий до голосу трави, / До вишелесту вистиглої ниви. Том 3, с. 211*; *Сьогодні неповторний вишелест трави. / Сьогодні неповторний звук. Том 4, с. 26*; *Коли вони говорили / одне одному ласкаві слова, / кожен звук ставав / мелодією, / що перетворювалася / у вишелест дерев. Том 4, с. 88*).

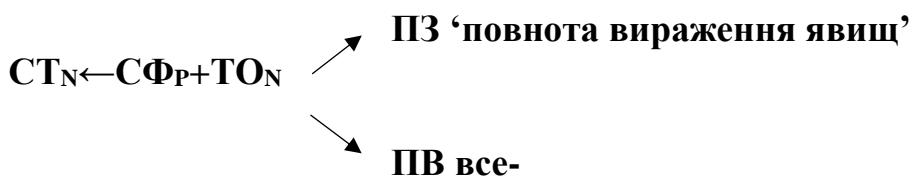

перевіття (від віття) – (*Гуде кора від перевіття сил. / Трищить коріння в ґрунті від натуги. Том 2, с. 233*; *Ти корінь мій і древнє перевіття, / Ти міць моя й дихання молоде. Том 3, с. 275*; *Увійшло у туге перевіття колось, / Розлилось у пульсуючу силу артерій. Том 3, с. 297*; *Пора летючих променів огрому / Над перевіттям поля і двора. Том 3, с. 385*).

павіття (від віття) – (*Легше дишеться – легше пишеться / там, де вечір гаї хита, / де світ міниться і колишеться, / буйно павіття оброста. Том 2, с. 219*; У

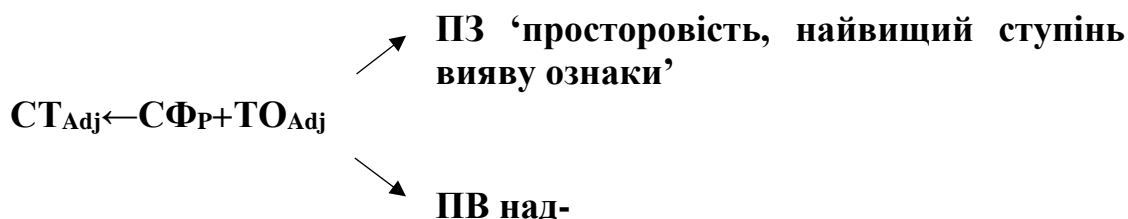
вічній життя круговерті / Є суть, не підвладна часу. / На грані народження й смерті / Вона переходить в красу. / Павіття густе і високе / У світ вона дуже несе, / Ввібравши всевигойні соки, / Глибини й висоти трясе. // Том 2, с. 137);

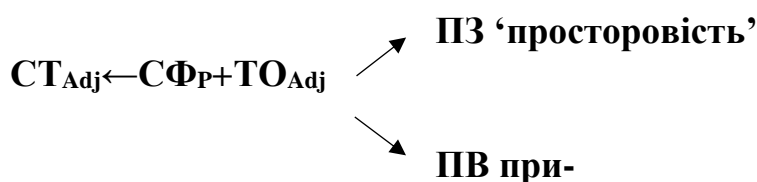
всеохоронець (від охоронець) – *(І сталося так, що обійшло життя / Того всеможця і всеохоронця. Том 3, с. 322).*

Серед власне **прикметникових** неолексем у поезіях О. Довгого зустрічаємо ті, що вказують на *просторовість, інтенсивність та найвищий ступінь вияву ознаки, минулу ознаку, повноту/неповноту вираження ознаки*. Усі неолексеми утворені від прикметникових ТО.

До семантичної групи слів із просторовим значенням відносимо 4 неолексеми, утворені за такими моделями:

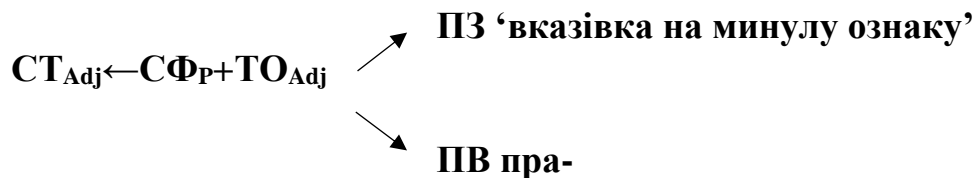

надкосмічний (від космічний) – *(Дикуні вже не йдуть в печери. / В дикунів надкосмічний смак. Том 3, с. 58); **надсофійський** (від софійський) – *(Хоч вклонися, як втратив слово те, / Від якого вродився сам, / Щоб твоє надсофійське золото / Посіяло ще небесам. Том 3, с. 288); **надпланетний** (від планетний) – *(В тугих снігах щось бачиться космічне, / В струнких деревах – надпланетний лет... Том 1, с. 54).***

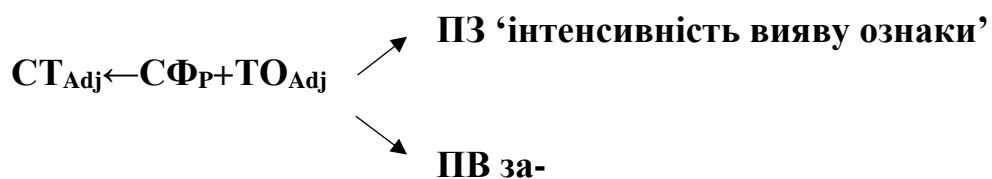
приатомний (від атомний) – (*Якби на вас отрута, / Приатомні дуби! Том 2, с. 132*).

До семантичної групи лексем із вказівкою на минулу ознаку зараховуємо 5 авторських неологізмів:

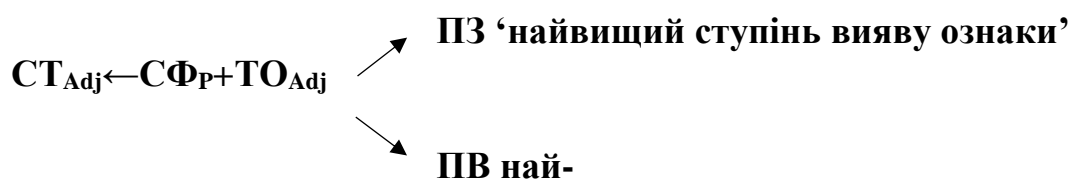

пра-Бояновий (від Бояновий) – (*З того арко-дужного змісту, / Що дружби підводить мости, / Змогло пра-Боянове місто / В новітню епоху врости. Том 3, с. 85*); **праминулий** (від минулий) – (*Він, давній свідок праминулих ер, / Доніс мені віків таємну сутність. Том 3, с. 363*); **праперший** (від перший) – (*Докопуюсь до кореня речей, / До точної, прапершої причини. Том 2, с. 47*); **праправічний** (від правічний) – (*Знаю лиш, що не перепинить / Могого сліду праправічну нить. Том 3, с. 143*); **прастолітній** (від столітній) – (*На сивих прастолітніх мурах / Сліди віків і воєн прах. / А поруч струнами пандура / Летять бамбуки на вітрах. Том 2, с. 302*).

До семантичної групи слів із вказівкою на інтенсивність і найвищий ступінь вияву ознаки належать 2 авторських неологізми, утворені за такими моделями:

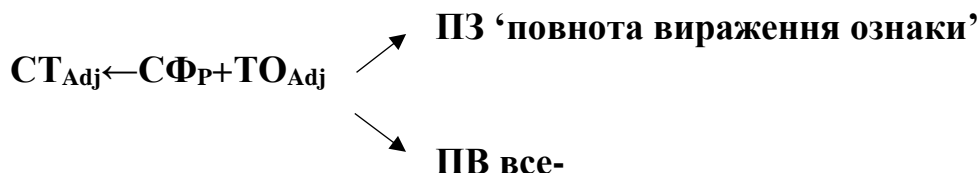

заклопітний (від клопітний) – (*Мій друг заклопітний – лелека / Забуде, де й селився він. Том 2, с. 113*).

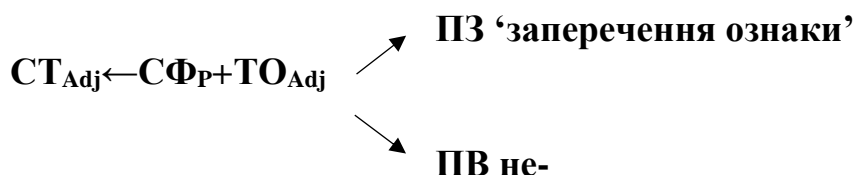

найновий (від новий) – (Буває, важко вимовити «так», / Як долетить пілоту до поета. / Не допоможе найновий літак / І навіть наймодерніша ракета. Том 3, с. 323).

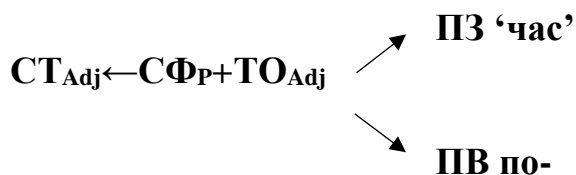
Семантичні групи слів із вказівкою на повноту вираження ознаки, заперечення ознаки та часу мають по 1 деривату й утворені за такими СМ:

всевигойний (від вигойний) – (Ввібравши всевигойні соки, / Глибини й висоти трясе. Том 2, с. 137; Там, в незаймано-дитинній глибині, / пульсують всевигойні соки. Том 4, с. 109).

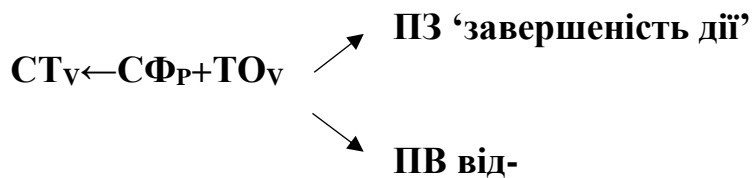
неогрублений (від огрублений) – (Гей, натужтесь, серця неогрублені! / Ваша візьме тепер – не колись. / Не раби то, що продані й куплені, – / То раби, що самі продались! Том 2, с. 63)

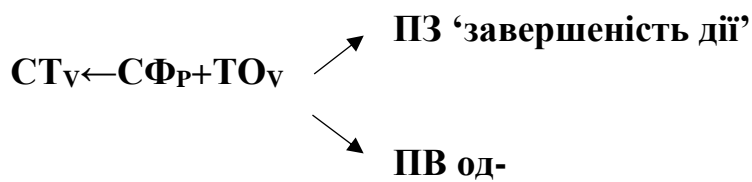
повесінній (від весінній) – (Із дядьком Федором ми їхали в нічне. / По зморі коні плентались байдужо. / А вечір владно насідав і дужо / на повесіннє поле запашне. Том 2, с. 203)

Серед власне дієслівних є неолексеми із семантикою *завершеності, інтенсивності, множинності й повторюваності дії*. Усі вони утворені від дієслівних ТО.

До семантичної групи слів зі значенням завершеності дії відносимо 3 похідні, утворені за такими моделями:

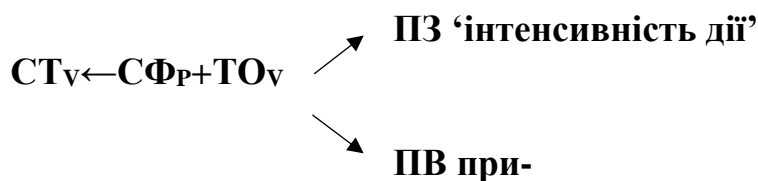

відлебедіти (від лебедіти) – (*Душа твоя уже відлебеділа, / Лиш образ твій стоїть на видноті / І думка та, що в серце залетіла, / Живе між нами в ділі і меті. Том 3, с. 395).*

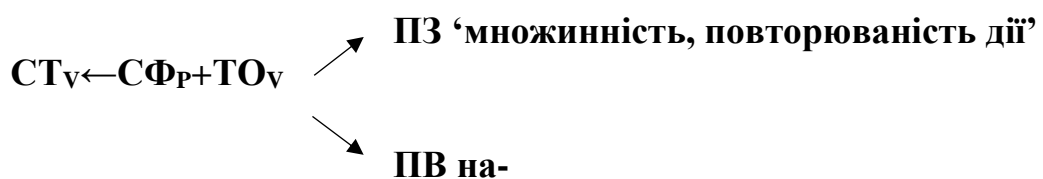

одкружити (від кружити) – (*У дерев є така висота: / Піднімають над віками літа, / Все побачить, і все одкружить, / І, над смертю піднявшись, жить. Том 3, с. 503); **одколихатися** (від колихатися) – (*Одколихалися сріберні дзвони. / Звуки лягли в опрозорену синь. Том 2, с. 237).**

У межах семантичних груп слів на позначення інтенсивності дії та вказівкою на множинність, повторюваність дії виокремлюємо по 1 індивідуально-авторському неологізму, які утворені за такими моделями:

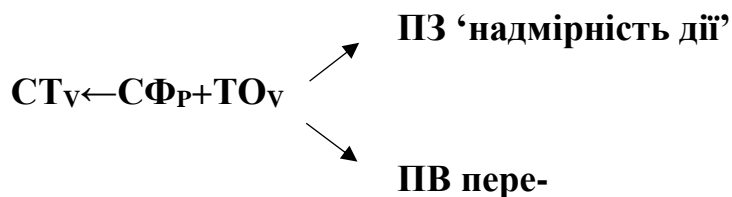

принатужити (від натужити) – (*Принатужили – трісне, наче гілка, / Доторкнешся – серце обпече. Том 3, с. 175).*

наголубіти (від голубіти) – (*Висить над мене небо голубе, / Аж ув очах моїх наголубіло. Том 2, с. 234).*

До семантичної групи слів зі значенням надмірності дії відносимо 2 неолексеми, утворені за такою СМ:

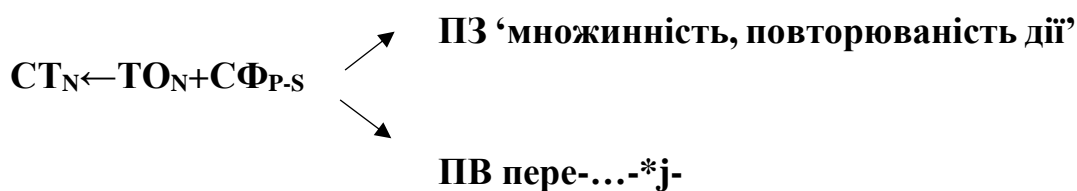

пересвітитися (від світитися) – (*Зійшли вже кров'ю рани і рубці, / Пересвітися мозок орбітальний. Том 3, с. 180*); **переславитися** (від славитися) – (*Перебуду, як на святі, / Переславлюсь на віку / У росині, в променяті, / У росточку і листку... Том 3, с. 516*).

Отже, серед індивідуально-авторських неолексем префіксальним способом утворено 31. До них належать іменникові, прикметникові та дієслівні деривати із вказівкою на час, інтенсивність вияву ознаки, завершеність дії, повноту, надмірність, найвищий ступінь вияву ознаки тощо.

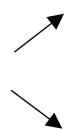
2.3. Префіксально-суфіксальний, постфіксальний, суфіксально-постфіксальний і префіксально-постфіксальний способи словотворення

Префіксально-суфіксальним способом утворені авторські іменникові okazionalizmi із семантикою множинності, повторюваності дії, наприклад:

переліття (від літа) – (*Лиш там, в майбутнім перелітті, / Настане безуму межа. / І ще повториться на світі / її нескорена душа. Том 3, с. 45*); **переструнтя** (від струна) – (*Де привал край батькового стога / В переструнні пташих голосів. Том 2, с. 229*).

$CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_{P-S}$

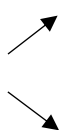
ПЗ ‘множинність, повторюваність дії’

ПВ пере-...-к-

переструнки (від струна) – (*Співають струни, переструнки. / З-під пальців мелодії вилітають. Том 4, с. 104*).

До неолексем із просторовим значенням відносимо 2 похідні, утворені за такою СМ:

$CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_{P-S}$

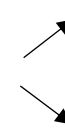
ПЗ ‘просторовість’

ПВ до-...-*j-

донеб’я (від небо) – (*Така незвичність і така байдужість! / Зиркнеш в донеб’я – і душа німа. Том 2, с. 294*); доокружжя (від округ) – (*як промінь сонця в синім доокружжі / на обриси напівказкові гір? Том 2, с. 293*) – відбувається чергування морфем г/ж'ж': до-окру-(г/ж'ж')-(а).

Індивідуально-авторський неологізм із часовою семантикою утворений за такою словотвірною моделлю:

$CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_{P-S}$

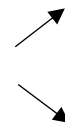
ПЗ ‘час’

ПВ перед-...-ок-

передсвіток (від світ) – (*Не смійтеся! / Од горя / Передсвіток риди. Том 2, с. 132*).

Одинично вживається в поезії іменник-девербатив із характеризувальною семантикою, який утворений за такою СМ:

$CT_N \leftarrow TO_V + C\Phi_{P-S}$

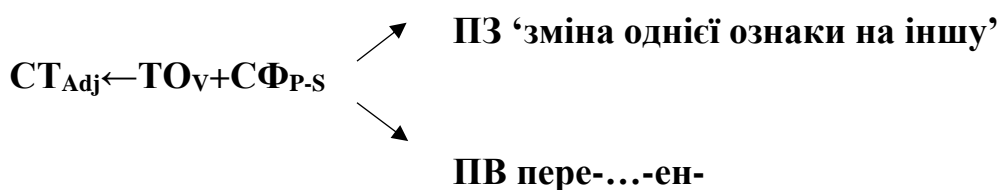
ПЗ ‘заперечення ознаки’,
‘вказівка на особу, носія певної
характеристичної ознаки’

ПВ не-...-ø-

невідчепа (від відчепити) – (*Бува брехня, немов бабуся сива, / Іюна невідчепа, як смола. Том 2, с. 126*).

Серед **прикметникових** новотворів наявні лексичні одиниці зі значенням *зміни однієї ознаки на іншу, зміни стану, вираження ознаки за певним результатом дії та вищого ступеня вияву ознаки*.

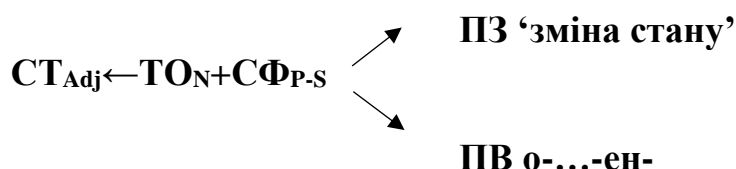
До семантичної групи слів на позначення зміни однієї ознаки на іншу належать 2 похідні неолексеми, утворені від дієслівної ТО за такою моделлю:

перебрунений (від перебрунитися) – (*Я, мов сад, перебрунений соками, / Проростаю пагінням увесь, Том 2, с. 170*) – у нашому дослідженні не розглядатимемо потенційні проміжні одиниці (наприклад, *перебрунитися*), від яких за допомогою черезступеневого словотвору виникають нові лексеми (тут: *перебрунений*); **перезвучений** (від звучати) – (*На цих-от пагорбах кленових, Де всіх віків улгся прах, / Росте твоє пахуче слово / На перезвучених вітрах. Том 3, с. 149*).

У поетичній творчості О. Довгого неолексеми із семантикою зміни стану утворюються за такими словотвірними моделями:

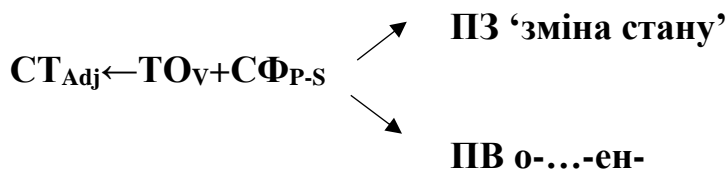
1. Відіменникові:

овеснений (від весна) – (*Від овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики, / Мов незаймані роки. Том 2, с. 363; Од овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики / Біля тихої ріки. Том 3, с.437*); **осончений** (від сонце) – (*В зеленім листі сизий виноград / Запах мені м'яким*

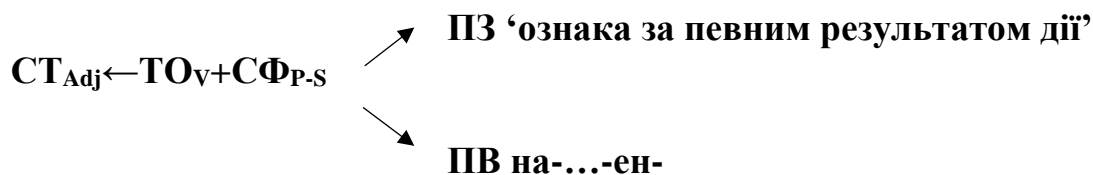
приморським літом / І повівом долини соковитим, / Що стигне між осончених громад. Том 3, с. 492; Дивлюся на осончені вікна будинків – / думаю про щедрість. Том 4, с. 158) – відбувається чергування морфем ц/ч: о-сон-(ц/ч)+ен-(ий).

2. Віддієслівні:

опрозорений (від прозорити) – (Пливуть в сизу млу опрозорені тіні / І тануть безмовно в долинах зірчастих. Том 2, с. 207; А над бухту, під зеленим лісом, / там, де гори вкатує туман, / тишу опрозореної висі / будить сонним окриком чабан. Том 2, с. 300; І манило мене опрозорене поле весінне, / Де стелились жита вдалечинь за дугою ріки. Том 3, с. 512).

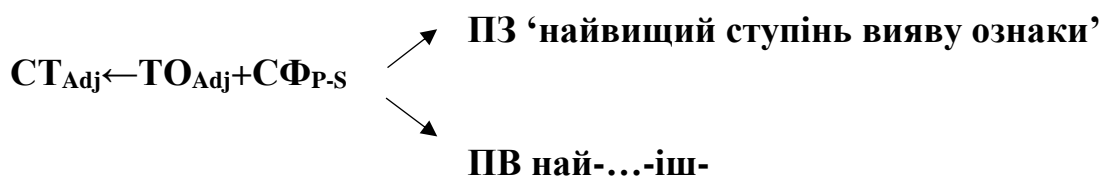
Авторський новотвір, який виражає ознаку за певним результатом дії, утворений за такою СМ:

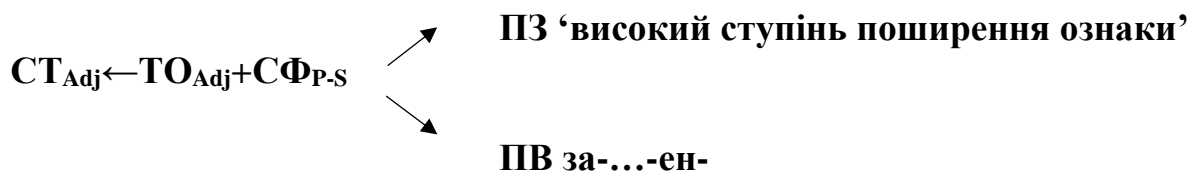
настернений (від стернити) – (А вітру рунь бери на струни. / Настернені – порви! Том 2, с. 257).

3. Власне прикметникові:

До семантичних груп слів зі значенням вищого ступеня вияву ознаки та високого ступеню поширення ознаки належать по 1 похідній, словотвірні моделі виглядають так:

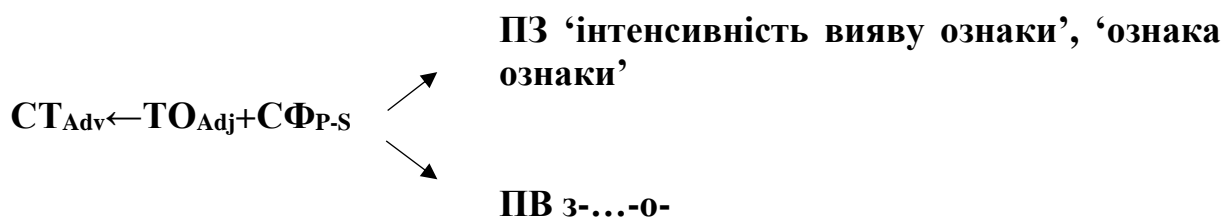

найбезпомильніший (від безпомильний) – (*А глиб поїд нами, бува, як задивиться, / То йде шкереберть наше / найбезпомильніше. Том 3, с. 35).*

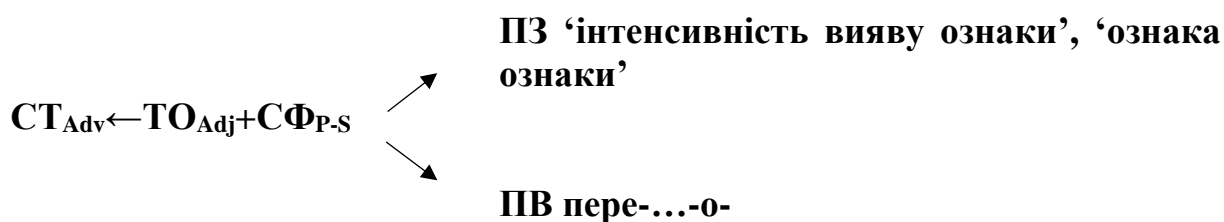

закосмічений (від космічний) – (*У це гримуче видноколо, / В цей закосмічений трубіж / Виходимо на сьоме коло, / На сьомий фініш чи рубіж. Том 3, с. 60).*

Прислівникові неолексеми зі значенням інтенсивності вияву ознаки утворені від прикметникових основ за такими моделями:

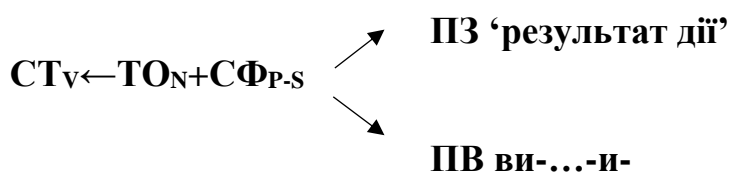

знатужено (від знатужений) – (*Ряхтять проміння сонячного злитки. / І як машини повні од повітки / Знатужено вирулюють на шлях. Том 3, с. 324).*

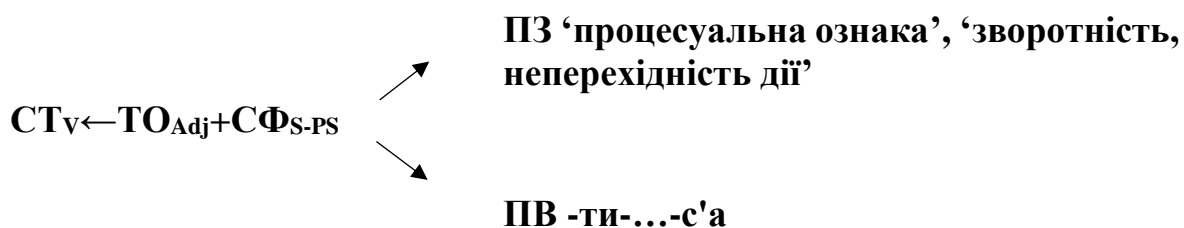
перетужено (від перетужений) – (*Перетужено Всесвіт гуде, / Почорнілий від крові і стоми. Том 3, с. 192).*

Дієслівний авторський неологізм із вказівкою на результат дії, утворюється від іменникової ТО за такою моделлю:

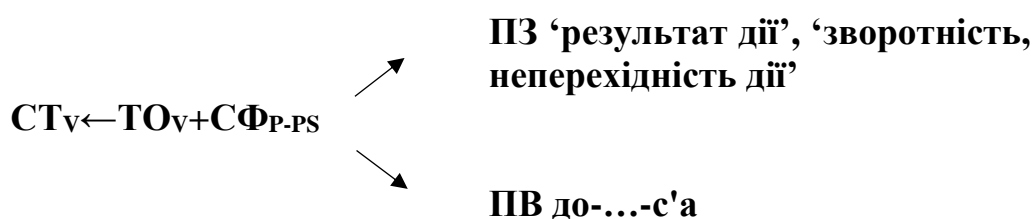
визвіздити (від звiзда) – (*Якщо буття небес i поля / Не визвіздить на виднотi.* Том 3, с. 188).

У творчостi досліджуваного письменника **суфіксально-постфіксальний** словотвір представлений дієслівними відприкметниковими дериватами (4 лекс. од.), утвореними за такою моделлю:

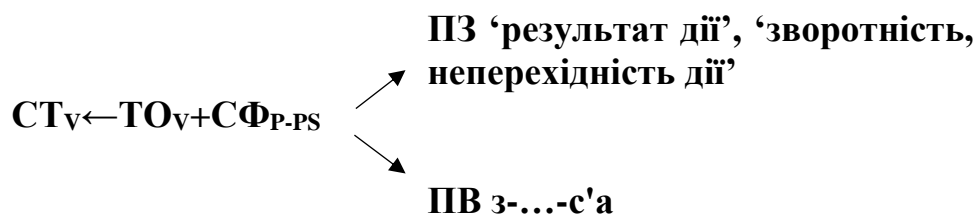

вайлуватися (від вайлуватий) – (*Образи людей, птахів, тварин / я бачив у хмарах, / які вайлувалися у небі.* Том 4, с. 166); **крилатитися** (від крилатий) – (*Де між нив зеленіють діброви, / де крилатиться небо, мов птах... Том 2, с. 181; А в золоті бань осінній день / Огнем крилатиться заклично.* Том 2, с. 232; *У соснах крилатиться небо, / А в душу вливається міць.* Том 3, с. 108); **світанитися** (від світанний, світанковий) – (*Там світаниться, / Ніжно раниться / Юний світ об дерев стиси. / Переблискує, філіграниться / Кожна крапелька роси.* Том 3, с. 102); **філігранитися** (від філігранний) – (*Переблискує, філіграниться / Кожна крапелька роси.* Том 3, с. 102).

Префіксально-постфіксальний словотвір є малопродуктивним у поезіях О. Довгого. Так, власне дієслівні деривати із вказівкою на результат дії утворені за такими моделями:

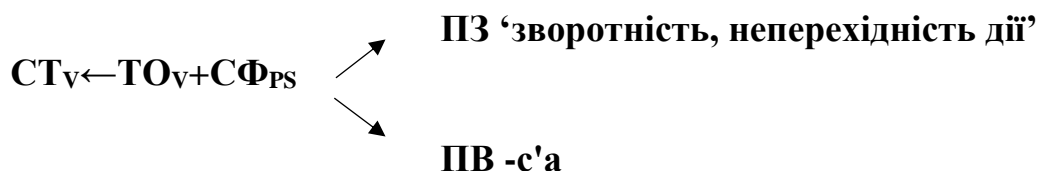

допартизанитися (від партизанити) – (*– Ну, допартизанилась, / Вкраїнко?! – / І від залпів / Стрепенулась ніч.* Том 3, с. 228).

злицеміритись (від лицемірити) – (По одному втрачаю друзів. / Той переріс, а той не виріс, / а той од слави злицемірівсьь... / По одному втрачаю друзів. Том 2, с. 90).

Постфіксальним способом утворена неолексема «курличитися» за такою моделлю:

курличитися (від курликати) – (Вже не повернеш. Не докличешся. / Відснилися. Пішли. Нема. / Лиш небо осінню курличеться. / А за курликанням – зима. Том 3, с. 207) – відбувається чергування фонем к/ч: курли-(к/ч)-+-и-+-ти-+-с'а.

Отже, префіксально-суфіксальний словотвір представлений у поетичній творчості О. Довгого вісімнадцятьма okazіональними одиницями, суфіксально-постфіксальний – чотирьма, префіксально-постфіксальний – двома і постфіксальний – однією. Звідси робимо висновок, що два останні способи є непродуктивними для індивідуально-авторської деривації поета.

2.4. Словоскладання

Серед усіх індивідуально-авторських номінацій найбільшу частку становлять ті, що утворені способом словоскладання (більшість з них – іменники). Так, відіменникові композитні лексеми відносимо до семантичних груп на позначення явищ природи, рослин, внутрішнього стану й мислення, окремих осіб та істот, птахів, простору, часу тощо:

$$\text{СТ}_{\text{N}} \leftarrow \text{ТО}_{\text{N}} + \text{ТО}_{\text{N}}$$

- Природні явища:

буря-злива (*Коли ж раптово вдарить буря-злива, / він бій прийме, як рід його велить...* Том 2, с. 239); **вітер-легкодух** (*Люблю, як віс вітер-легкодух / У саму душу і бентежить серце.* Том 3, с. 448); **вітер-поземок** (*Дзвенить льодок. Витьохкують копита. / В обличчя вітер-поземок січе.* Том 2, с. 210); **вітер-вітровій** (*Ой ласкавий вітре, вітре-вітровію! / Чом я жартувати, як ти, не умію?* Том 2, с. 264); **вітерець-пустун** (*І вітерець-пустун весінній / гойдає вишню молоду.* Том 2, с. 256); **вітер-пустун** (*Розкажи мені, добрий мій друже, / та ж від чого душа твоя тужить, / коли вітер-пустун в хороводі / із софорою танець заводить?* Том 3, с. 502); **віха-віхола** (*День – як віха-віхола. / День – як благодать.* Том 2, с. 202); **зірочка-осмута** (*І тулиться, мов ластівка, до скронь / Небесне око – зірочка-осмута.* Том 3, с. 158); **зоря-сіверяночка** (*Рос холодних не бійтеся зраночку, / Йдіть шукайте зорю-сіверяночку.* Том 2, с. 262); **килим-димок** (*Обрієм зблиски, / Далеч неблизька. / Килим-димок по стерні.* Том 3, с. 130); **крапля-роса** (*І палить камінь душу всю грозою, / І раниць думу краплею-росою...* Том 3, с. 487); **марєво-імла** (*Сині гори. Небо синє. / Зорі в марєві-імлі.* Том 1, с. 395); **пелена-габа** (*Розкажи мені, мій кипарисе, / як з тобою змагаються бризи, / коли йдуть пеленою-габою / із Ай-Петрі дощі над тобою?* Том 3, с. 502); **промені-блисці** (*Промені-блисці / Раптом на сіль: / «Павуччя / В колисці / Косіль!»*, Том 2, с. 140); **промінець-волосиночка** (*Сонях став, а росиночки – Зоренята-слова. / Промінці-волосиночки, / Наче пісня жива.* Том 3, с. 267); **промінь-волосина** (*На промені-волосині меча мого лютий гнів. / А серце тремтить в росині між двох грозових вогнів.* Том 2, с. 99); **райдуга-палітра** (*Став на хмарі за обривом, / Як на райдузі-палітрі. / Золота конева грива / Розпустилася на вітрі.* Том 3, с. 257); **розбишака-вітерець** (*Гойдає тихо віти в лісосмугах / веселий розбишака-вітерець.* Том 2, с. 280).

- Рослини:

брунька-бутон (*Серце, тобою заповнене, міниться, / пружається думи бруньками-бутонами.* Том 3, с. 458); **зернечко-пісня** (*Ще на холодне поле в тумані / Він сіє перші зернечка-пісні.* Том 2, с. 155); **зерно-посів** (*Стлівають*

менти і літ полова. / Лишає вітер зерно-посів. Том 2, с. 62); **кленки-рядочки** (Мені б не чотири томи, / Чотири кленки-рядочки. Том 1, с. 104); **клен-кобзар** (Над нами стихнуть клени-кобзари, / І мудрий дятел вистука морзянку, / І будуть тільки зорі угорі / Та над землею теплий повів ранку. Том 3, с. 454); **парость-луговиця** (Сняться ліси кленові. / Пахощі лісу-глиці. / Сняться вологі очі / парості-луговиці. Том 3, с. 254); **плід-зав'язь** (Лише полова луцитьсья модерно, / Бо в неї плоду-зав'язі нема. Том 2, с. 20); **самоцвіт-зернечко** (Дні й ночі трунт перевертав руками, / Щоб самоцвіти-зернечка зростить. Том 3, с. 341); **сонях-самосад** (І зазирає у його коліску. / Через віконце сонях-самосад. Том 3, с. 359); **софора-зрадливиця** (Розкажи мені, щирий юначе, / чом софора-зрадливиця плаче, / коли в хмари ховаються гори / і тумани обкутують море? Том 3, с. 502); **трава-ласкавиця** (Торкнись трави-ласкавиці: / В моєму серці щем. / Тут кожен листик славиться / Собою і дощем. Том 3, с. 386); **цвіт-осіяння** (Усе в журному цвіті-осіянні, / У стишеному леготі води, / У тому золотому передранні, / Коли надходять перші холоди. Том 3, с. 255); **цвіт-пелюстина** (Пора конвалій і напруги сил / Від кореня до цвіту-пелюстини. Том 3, с. 385).

- Внутрішній стан і мислення:

диво-казка (Чом не хилишся вже наді мною / Диво-казкою та й чарівною? Том 3, с. 81); **дума-колісниця** (Устає мій батько рано. / Батькові не спиться. / Запрягає сивих коней / В думу-колісницю. Том 3, с. 76); **дума-хмара** (Грому потрібно! Грому! / З віщої думи-хмари! Том 2, с. 169); **думка-маячня** (Щось я йду не за темою / В час думок-маячні. / Сонях став діадемою / Золотою мені. Том 3, с. 267); **думка-слово** (Запружилась думка-слово, / Мов зернечко на току. Том 2, с. 167); **кайдани-пута** (І віднаходить істину. І вчасно / Виводить людство із кайданів-пут. Том 2, с. 162); **марення-сон** (Чи це правда, чи марення-сон це, / Я вже віри в погоду не йму. Том 3, с. 142); **правда-неправда** (До хитрої правди-неправди / людська не звекає душа. Том 2, с. 28); **рада-порада** (Нема вже нікого на раду-пораду. / Великі попереду, менші позаду. Том 3, с. 361); **сповідь-каяття** (У цім житті, летючім і шаленім, / До тебе йду на сповідь-каяття. Том

3, с. 25); **сум-біль** (*Був пронизаний сумом-болею, / Як мені довелося почути: / У Варварівці Мертвим полем / Клаптик рідного поля зветь. Том 3, с. 293).*

- Окремі особи, люди та істоти:

геній-предтеча (*Покірний раб народжує раба. / Не дасть він людству генія-предтечі. Том 2, с. 76); **гном-людина** (*Лише, можливо, з мороку негоди, / Як велетень над гномами-людьми, / Зведеться постать Генія природи, / Що спинить бурю власними грудьми. Том 3, с. 339); **Діва-Месія** (*Палить, рушить і сіє. / А над мороком літ / Образ Діви-Месії. Том 3, с. 286); **дід-чабан** (*В селі будує хату дід-чабан. / Не хату – палац зводить аж під хмари. Том 3, с. 226); **друг-пейзажист** (*Ти поспішай, мій друге-пейзажисте! / Відбий цю мить, цей світ на полотні: Том 2, с. 212); **пророк-бонза** (*Можливо, й так, що від пророка-бонзи / Зостанеться лиш пам'ятник із бронзи. Том 2, с. 101); **улесник-кат** (*Крий, Боже, вашої «любові», / Мої улесники-кати. / У вас слова не випадкові, / І ваші нерви як дроти. Том 3, с. 251); **хлопець-красень** (*Хай дівча із хлопцем-красенем / До мене несе печаль. Том 3, с. 199).********

- Візуальні характеристики окремих частин людського обличчя:

очі-зорі (*Меркнуть очі-зорі, / руки горять / і тернуть. Том 4, с. 172); **погляд-крижина** (*Гойдаюся у погляді-крижині, / Яку несеши у синьому жалю. Том 2, с. 314); **усмішка-роса** (*Спасибі, любя, за твою красу, / За дотик рук, і вуст твоїх, і тіла, / За блискавичну усмішку-росу, / Якою ти у серце залетіла. Том 3, с. 410).***

- Слово й поезія:

гасло-голос (*Час гучного гасла-голосу / Вже відходить. Відмира. Том 2, с. 165); **звук-голос** (*Нема ще й звуку-голосу живого, / Нема ніде, хоч вже пора давно. Том 3, с. 236); **звук-слово** (*Щебетав з ними ліс звуками-словами, / Розсипавсь цілу ніч в листі солов'ями. Том 3, с. 449); **зоренята-слова** (*Сонях став, а росиночки – Зоренята-слова. / Промінці-волосиночки, / Наче пісня жива. Том 3, с. 267); **мистецтво-говорильня** (*О, як набридли ці слова стерильні / З стерильного мистецтва-говорильні. Том 1, с. 65); **рими-соти** (*Нектар думок вливаю в рими-соти / И робить не вмю іншої роботи. Том 1, с. 381); **рядочки-діти** (*Знають лиш твої рядочки-діти, / Як щодня згоряв над ними ти. Том 3, с.*******

205); **слово-зерно** (*І словом-зерном говори / З людьми про суще і грядуще. Том 2, с. 51*); **слово-колос** (*Вогневого Слова-Колосу / Розвидняється пора. Том 2, с. 165*).

- Простір:

відсвіти-світи (*Чарівно день зелений / В'є відсвіти-світи. Том 2, с. 327*); **кімната-стеля** (*Веди стежину, немов дитину, / Рости до неба з кімнати-стелі. / Веди стежину на Україну, / Не зрадь дороги, що мати стеле. Том 3, с. 28*); **ліс-глиця** (*Сняться ліси кленові. / Пахощі лісу-глиці. / Сняться вологі очі / парості-луговиці. Том 3, с. 254*); **луги-доли** (*А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. Том 3, с. 186*); **луг-переліг** (*Постою серед нив, де я сонце гонив / в надвечірні луги-перелого. Том 3, с. 510*); **нора-потвора** (*Я убиваю рабство у собі. / На світ виходжу із нори-потвори, Том 2, с. 76*); **пруг-луг** (*Позаду все, що діялось. Усе / За пругом-лугом, бурною водою, / За вітром тим, що миттю пронесе / Коней табун у яр, до водопою. Том 3, с. 476*).

- Час:

день-музика (*Як палали вуста калинні, / день-музика на скрипці грав. Том 3, с. 445*); **дикунка-ніч** (*В тугих снігах, у полум'ї морозу / Дикунка-ніч у мій ступає слід. Том 3, с. 365*); **епоха-гра** (*Із модерном, з епохою-грою / Я не вибув з класичного строю. Том 3, с. 55*); **осінь-погода** (*Повернули журавлі на води / золотої осені-погоди. Том 3, с. 201*); **привид-мана** (*Все минуло, як привид-мана, / Лиш Вкраїни душа не мина. Том 3, с. 167*); **роки-віки** (*Отак ішли роки-віки, / а двоє під ясеню стояли і цілувалися. Ітимуть роки-віки, а двоє під ясеню / стоятимуть і цілуватимуться. Том 4, с. 51*); **хлопчик-ранок** (*Веселий хлопчик-ранок / Устав увесь в росі. Том 2, с. 186*).

- Птахи:

горлиця-гординя (*Ой киянки, горлиці-гордині, / Ви іще такими не були. Том 3, с. 480*); **друг-журавель** (*Вже відпливли у даль імлисту / Крилаті друзі-журавлі. Том 3, с. 272*); **качка-неотеса** (*Ватага вибирається на плесо. / Аж не встигає качка-неотеса / Услід за нею правити свій зір. Том 3, с. 326*); **лебідь-туман** (*Я стану лебедем-туманом / У світі квітів і зела. / А ти не чайкою над ланом, / А*

щоб лебідкою була. Том 3, с. 463); **часчка-дитина** (*Квилить в небі часчка-дитина. / Легко і просторо так для віч. Том 2, с. 335*); **чайка-чаєня** (*Горе чайці-чаєняті, / Горе тонкому листку, / Горе полечку і хаті / У негоду отаку. Том 3, с. 86*).

- Природні об'єкти й ландшафт:

дорога-струна (*І променів срібне співзвуччя / Гра гімн на дорозі-струні. Том 2, с. 198*); **камінь-моноліт** (*І, перейшовши в камінь-моноліт, / Я буду свій продовжувати рід. Том 1, с.82*); **кришталь-водиця** (*В криниці чистій кришталь-водиця. / Ходімо, друзі, туди напиться. Том 3, с. 298*); **річка-голубинка** (*Сюрчать веселі коники з-під снігу. / І річка-голубинка не тече. Том 2, с. 212*).

- Неолексеми з іншими значеннями:

барви-переливи (*У слові музика заграє / На ще нечуваній струні. / Засяють барви-переливи, / Півтони й тони. Том 3, с. 151*); **злощасниця-неслава** (*Розіпнем на хресті злощасницю-неславу, / І наш вкраїнський герб підніmemo на щит! Том 3, с. 171*); **крило-коса** (*І журавлі клепають крила-коси / У луках поміж дальніх тополін. Том 2, с. 248*); **піт-випіт** (*А отут як візьме тебе в руки / Сто вогнів, гцо й серце обпечеш. / Доконаєш од святої муки, / Кров'ю й потом-випотом стечеш. Том 3, с. 205*); **позначки-зарубинки** (*Колись, в юності, / мені дуже хотілося вирости. / Щороку / я робив позначки-зарубинки на дверях. Том 4, с. 144*).

До прикметниково-іменникових належать неолексеми, перший компонент яких є кольороназвою, а другий позначає об'єкт такого кольору:

$CT_N \leftarrow TO_{Adj} + TO_N$

зелен-віття (*Покину усе на світі, / Піду у поля й гаї... / Листочки на зелен-вітті / Продовжать літа мої. Том 3, с. 53*); **зелен-лист** (*Над зелен-листом глибне даліна, / І голоси юрмляться у долині, / Де теплі барви в передгір'ї синім / Осіння перехлюпує луна. Том 3, с. 492*).

Власне дієслівні неолексеми утворені відповідно до такого словотвірного типу:

$CT_v \leftarrow TO_v + TO_v$

дзвонити-видзвонювати (*Сиплються додолю золоті червінці, / дзвонять-видзвонюють. Том 4, с. 107*); **дихатись-світатись** (*Там дихалось-світалось, / Там снилося-збулось. / Лиш згадкою зосталось / Та шепотом колось. Том 3, с. 82*); **клястися-любити** (*Дівчина чорнява / Та не вірна слову. / То клянеться-любить, / То тікає знову. Том 3, с. 451*); **полюбитися-покохатися** (*Ми з тобою дві росиночки, / Ми з тобою дві сльозиночки, / Полюбились-покохалися, / На схід сонечка побралися. Том 3, с. 467*); **снитися-забутись** (*Там дихалось-світалось, / Там снилося-збулось. / Лиш згадкою зосталось / Та шепотом колось. Том 3, с. 82*).

Власне прикметникові новотвори представлені в поезії автора редуPLICATIONОВАНИМИ неолексемами:

$CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adj} + TO_{Adj}$

молоденький-молодий (*Зацвіли так опромінено, / Молоденькі-молоді. / Попливли у даль засинену, / Мов качата по воді. Том 2, с. 363*); **чистий-чистісінький** (*І капала, наче роса, / чиста-чистісінька віра. / І капала, наче сльоза / (Там ні людини, ні звіра). Том 3, с. 256*).

До **займенниково-прикметникових** належить **оказіоналізм**, утворений відповідно до такого словотвірного типу:

$CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adv} + TO_{Adj}$

всеозорий (*І тільки очі, пильні й всеозорі, / Залишать людям правду по тобі. Том 2, с. 48*).

Одинично зустрічається числівниково-іменниковий новотвір:

$$CT_{Adj\leftarrow} TO_{Num} + TO_N$$

стовітий (*Важкий, нескорений, стовітий, / Труджуся, дихаю і прагну. Том 2, с. 89).*

Прикметниково-числівниковий новотвір, компоненти якого є синонімами:

$$CT_{Adj\leftarrow} TO_{Adj} + TO_{Num}$$

єдиний-один (*Може тільки єдина-одна / Вона в крові людській не мина? Том 3, с. 167).*

Власне прислівниковий неологізм утворений відповідно до такого словотвірного типу:

$$CT_{Adv\leftarrow} TO_{Adv} + TO_{Adv}$$

вдвох-наодинці (*На дні самоти, Де тягар свій нести / Будем вдвох-наодинці. Том 3, с. 135).*

Прислівниково-прикметниковий новотвір:

$$CT_{Adv\leftarrow} TO_{Adv} + TO_{Adj}$$

густо-малиново (*В кімнаті я та слово, / Що на розмову забрело / Звідтіль, де густо-малиново / Ще сяє обр'ю крило. Том 3, с. 150).*

Зустрічаємо лише один індивідуально-авторський оказіоналізм, утворений за допомогою моделі «суфікс - $\emptyset$ - + словоскладання», коли до словоскладання додається ще й суфіксація, наприклад:

ПЗ ‘кольору крові’, ‘опредметнена ознака’, ‘коло зі спицями або суцільне, що обертається на осі й надає руху засобам пересування’

$$CT_N \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_S + TO_N$$

ПВ -червон'-...- $\emptyset$ -...- колес-

червонь-колесо (*По черені землі – червонь-колесо! / І навпіл розкололася Земля. Том 2, с. 63*).

2.6. Основоскладання

Основоскладання, як і словоскладання, продуктивний спосіб творення індивідуально-авторських номінацій. Так, найбільше таким способом уторено іменникових і прикметникових неолексем (майже однакова кількість), дещо менше – прислівникових. Далі розглянемо словотвірні типи кожного з **іменникових** дериватів:

Власне іменникові:

$$СТ_N \leftarrow ТО_N + СФ_I + ТО_N$$

- Природні явища:

піновир (*Над піновиром невагомих слів / Потрібна точна мова сили й поту, Том 2, с. 85*); **сонцевид** (*Свою стежину веди од мене, / Веди од мене до сонцевиду. Том 3, с. 28*); **сонцелет** (*Така невимовна напруга, / Такий гарячий сонцелет, / Що кров у вени входить туго, / Немов патрон у пістолет. // Том 1, с. 390*); **сонцеплин** (*І очі виноградарки, мов диво, / Доповнюють долини сонцеплин. Том 2, с. 295*).

- Люди й істоти:

людинозвір (*Тремтять усі людинозвірі, / З келійок виповзши на світ. Том 3, с. 190*); **людиномаса** (*Я не вірю у штучні екстази / Електронної людиномаси. / Не сприймаю обчухрану мову, / Довіряюсь пишеничному слову. Том 3, с. 55*); **людозвір** (*Я прокляну вас назавжди, / Якщо споганите ту віру, / Яку вбивали людозвірі, / Щоб не змогла в нас прорости. / Том 2, с. 135*).

- Простір:

небостеля (*Стели мені, вистелюй на постелю / Вишивану волошками габу, / Щоб я поспав, як велетень, в степу, / Задивлений в глибоку небостелю. Том 3, с. 358*); **сонцезвід** (*Золотими сонцезводами / Змите поле молоде, / Птах веселий над*

городами / Літо бабине пряде. Том 3, с. 290); **сонцеполотно** (Тут всесвіт свій, стрімкого повен злету, / Відтворений на сонцеполотні. Том 2, с. 246).

- Час:

веснокросна (Обрій, зітканий веснокроснами, / Перехитує береги. Том 3, с. 102).

- Внутрішній стан (пов'язаний із суспільними явищами):

рабинофобія (Рабами ви були – не стали, / Рабинофобії раби. Том 3, с. 169).

Прикметниково-іменникові:

$CT_N \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_I + TO_N$

бистролет (Життя, мій сину, таке шалене, / За бистролетом не видно світу. Том 3, с. 28); **буйноколос** (Половина шумить буйноколосом, / Половину ще темінь встеля. Том 2, с. 63); **товстолід** (Розвіє ніч і сонну тишу, / Розколе буднів товстолід. Том 3, с. 150).

Серед них зустрічаємо композитні іменники, у яких перше твірне слово вказує на колір, наприклад:

білопір'я (Хмарин веселе білопір'я / На сиві падає дими. Том 2, с. 240); **білотінь** (Білий дим як білотінь. / Білі крила біло крили, / Настилали на столи. Том 3, с. 370); **голубоцвіт** (В очей твоїх голубоцвіті / бентежну душу утоплю. / Я, мила, так тебе люблю. Том 3, с. 459); **зеленоцвіт** (О ці дерева! Цей зеленоцвіті / О ця краса переболілих віт! Том 2, с. 354); **синсхвиль** (Гнеться в буках небо наді мною, / Б'є у берег тепла синсхвиль. Том 3, с. 491); **синьозорість** (Давай поїдемо в сніги, / У безберегу синьозорість, Том 2, с. 357); **чорногрунт** (Пророки там, у чорногрунті, / Де зріють корені народні. Том 1, с. 165); **чорнорать** (А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. Том 3, с. 186); **чорноріль** (Півсонця в чорноріль заорано / Залізним плугом вороним. Том 3, с. 186).

Іменниково-дієслівні:

$CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_I + TO_V$

зернолюб (На цій землі конала згуба / Племен жорстоких і країн. / А дух високий зернолюба / Ізнов підводився з руїн Том 3, с. 91); **круговій** (На море летється сонце

прямовисне, / Летить мелодій дикий круговій Том 1, с. 59); **серцепад** (Відгула повинь крові. / Відшумів серцепад. / Из своєї любові / Не вертаюсь назад. Том 3, с. 402); **сонцеграй** (В обрій меткі розлетілись дороги. / Хистко тремтить в небесах сонцеграй. / Світло так. Легко і боязко трохи / За цей вересневий, незайманий рай. // Том 2, с. 199).

Дієслівно-іменникові:

$$CT_N \leftarrow TO_V + C\Phi_I + TO_N$$

падозір (У плесах вікон – падозір. / Блакитний вир у плесах вікон. Том 2, с. 142).

Серед **прикметникових** неолексем, утворених способом основоскладання зустрічаємо такі:

Власне прикметникові:

$$CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_I + TO_{Adj}$$

- Внутрішній стан і його характеристика:

люблячо-ніжний (Тільки посміх твій люблячо-ніжний, / як сніжинка на серці щемить... Том 2, с. 350); **напружено-шалений** (До неї йду на сповідь-каяття / У цім житті напружено-шаленім. Том 3, с. 390); **насторожено-чутливий** (Коли я хотів травиці олениці дати з рук, / Насторожено-чутлива, утікала, наче звук. Том 3, с. 405); **ніжномолодий** (Будь же завше ніжномолодою / І людей любов'ю зігривай. Том 3, с. 418).

- Колір:

багряно-зоряний (Січневе небо білий світ колише. / Своім багряно-зоряним крилом. Том 3, с. 367); **пружно-чорний** (І, морозом впавши на траву, / він землі на пружно-чорне тіло / враз накинє ковдру снігову. Том 3, с. 214); **чорно-холодний** (Тільки мороку тінь, тільки звуки жахні лісові, / тільки роси ядучі на чорно-холодній траві. Том 2, с. 22); **чорнющо-чорний** (Верткий оцей чорнющо-чорний люд. / Він дуже щирий і природний тут. Том 1, с. 144).

- Сприйняття ліричним героєм об'єктивної дійсності:

духмяно-кислуватий (*І запах той, духмяно-кислуватий, / Ми несемо через десятки літ. Том 3, с. 364*); **сучаснодужий** (*До світу й сонечка байдужий, / Але завжди сучаснодужий / І весь, як є, в своїй добі. Том 3, с. 261*).

- Сакральність:

істинносутній (*В цій порі є щось істинносутнє, / Як в людській перезрілій душі, / Де зійшлося минуле й майбутнє / На тонкій, наче лезо, межі. Том 3, с. 140*); **незаймано-дитинний** (*Там, в незаймано-дитинній глибині, / пульсують всевигойні соки. Том 4, с. 109*).

Іменниково-іменникові:

$$CT_{Adj} \leftarrow TO_N + C\Phi_I + TO_N$$

каменеголовий (*Уже не чути шерехів і слова, / Уже лиш тиша каменеголова... Том 3, с. 487*); **променеозонний** (*І раптом – грім у ніч сліпу! / Повітря променеозонне. Том 2, с. 197*).

Прикметниково-дієслівні:

$$CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_I + TO_V$$

життєводайний (*Бува, шукаєм й не знаходим де / Б'є з-під землі життєводайна сила, Том 2, с. 147*); **чорнородий** (*Та негода / Чорнорода / Землю всю / Порила. Том 3, с. 86*).

Іменниково-прикметникові:

$$CT_{Adj} \leftarrow TO_N + C\Phi_I + TO_{Adj}$$

арко-дужний (*З того арко-дужного змісту, / Що дружби підводить мости, / Змогло пра-Боянове місто / В новітню епоху врости. Том 3, с. 85*).

Подекуди спосіб основоскладання може поєднуватися із суфіксацією, наприклад, серед прислівникових неолексем зустрічаємо такі:

Іменниково-прикметникові:

СТ_{Adv} ← ТО_N + ТО_{Adj} + СФ_{I-S}

ПЗ ‘сукупність уроджених фізичних рис людини; зовнішній вигляд’, ‘не засвоювати, наслідуючи когось; не переймати щонебудь у когось’, ‘ознака ознаки’

ПВ -врод-...-о-...-непозичен-...-о-

вродонепозичено (*Сіяють вродонепозичено / Усі твої стонадцять лиць! Том 3, с. 30).*

Прикметниково-іменникові:

СТ_{Adv} ← ТО_{Adj} + ТО_N + СФ_{I-S}

ПЗ ‘який має в собі срібло’, ‘орган повітряного живлення і газообміну рослин у вигляді тонкої, звичайно зеленої пластинки’, ‘ознака ознаки’

ПВ -ср'ібн-...-о-...-лист-...-о-

срібнолисто (*Срібнолисто повсідалися / На червоній на лозі. / Мов джмелята, захиталися / На тонесенькій нозі. Том 3, с. 437).*

Прикметниково-прикметникові:

СТ_{Adv} ← ТО_{Adj} + ТО_{Adj} + СФ_{I-S}

ПЗ ‘який має колір крейди, молока, снігу’, ‘який чим-небудь нагадує лебедя; такий, як у лебедя’, ‘ознака ознаки’

ПВ -б'іл-...-о-...-лебедин-...-о-

білолебедино (*Пливеш у травах білолебедино, / Уся, як луг цей, і, як цвітть, така, / І на землі усій одна-єдина. Том 3, с. 448).*

- основоскладання + -ø-:

1. Іменникові:

$СТ_N \leftarrow ТО_{Adj} + СФ_S + ТО_N$

ПЗ ‘той, хто відповідає комусь із нестриманим роздратуванням, злістю’, ‘опредметнена ознака’ ‘уявна надприродна істота, яку зображують у вигляді людини з козячими ногами, хвостом і ріжками; є уособленням злого начала’

ПВ -визв’ір-...-ø-...-сатан-

визвір-сатана (*Уживсь розкішно і нахабно / Між ними визвір-сатана. / І навіть думати не звабно, / У чому ж тут людська вина. Том 3, с. 64).*

2. Прикметникові:

- Лексеми, у яких перше твірне слово є кольороназвою:

$СТ_{Adj} \leftarrow ТО_{Adj} + ТО_N + СФ_{I-S}$

ПЗ ‘який має забарвлення одного з основних кольорів спектра – середнього між зеленим і синім’, ‘загальний вигляд, зовнішні обриси чого-небудь’, ‘ознака предмета’

ПВ -голуб-...-ø-...-вид-...-ø-

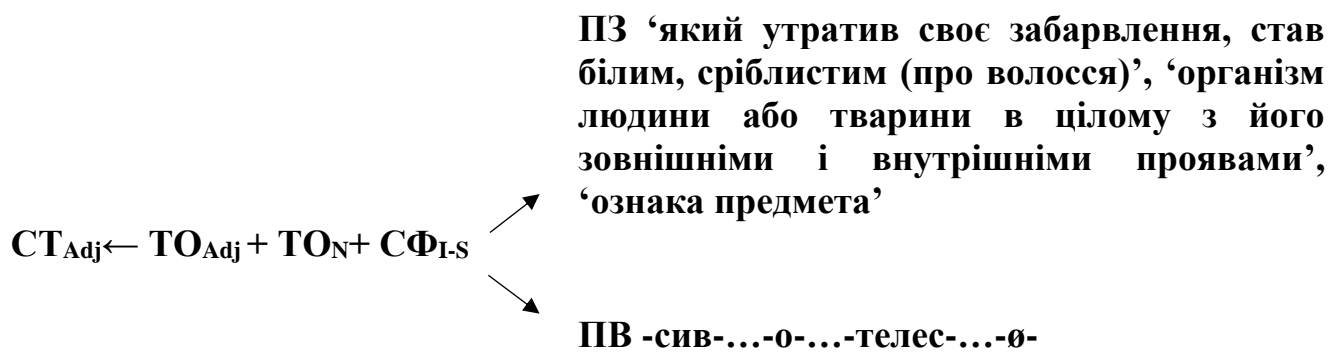
голубовидий (*Ввійшов у саму душу Карадаг. / Над ним небес голубовидий дах. Том 1, с. 100).*

$СТ_{Adj} \leftarrow ТО_{Adj} + ТО_N + СФ_{I-S}$

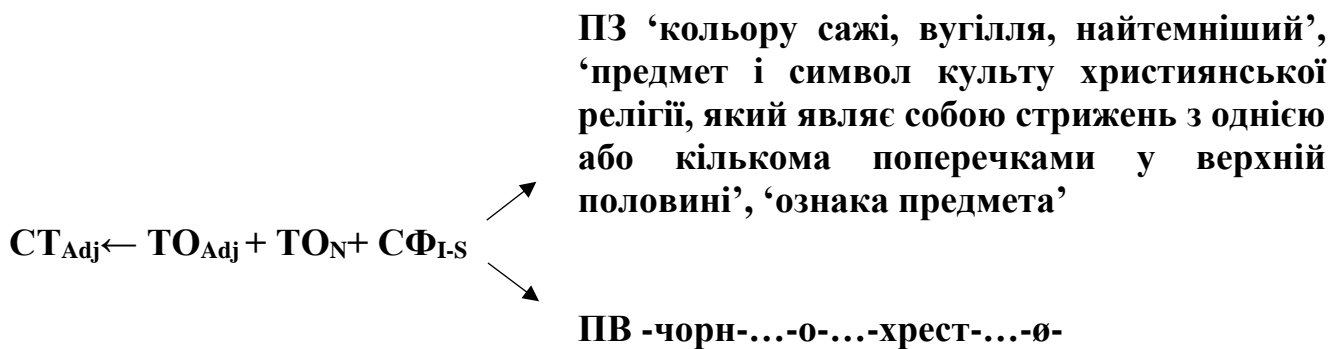
ПЗ ‘один з основних кольорів спектра – середній між жовтим і блакитним’, ‘рогове наскірне утворення з порожнистим стрижнем і легкими пухнастими відростками з обох боків, яке вкриває більшу частину тіла птахів’, ‘ознака предмета’

ПВ -зелен-...-ø-...-пер-...-ø-

зеленоперий (*Де на луках трава / Вабить росами зеленопера / І до співу пташиного / Кожен ще змалечку звик. Том 3, с. 19).*

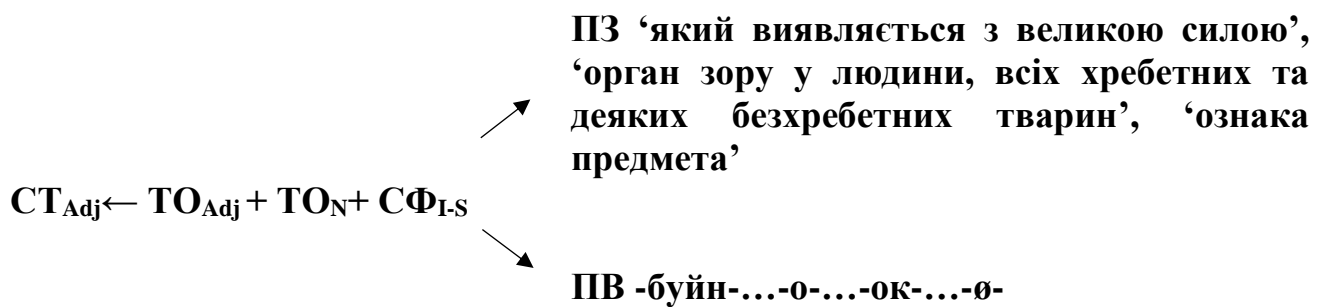

сивотелесий (*Хмари над нею у даль гомінку – / Лебеді сивотелесі. Том 2, с. 286).*

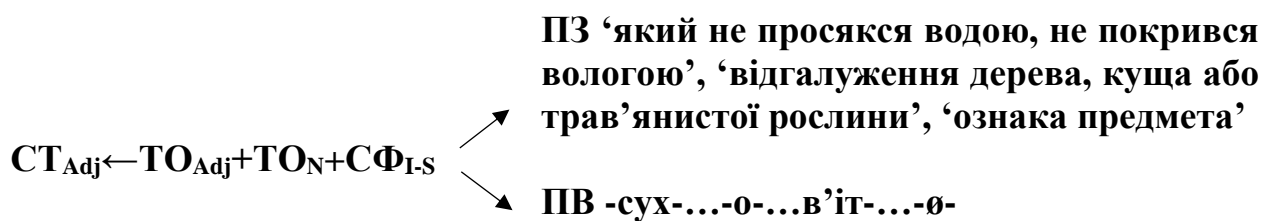

чорнохрестий (*Чорнокрилля в чорних рільях. / Чорнохрестий степ охрип. Том 2, с. 67).*

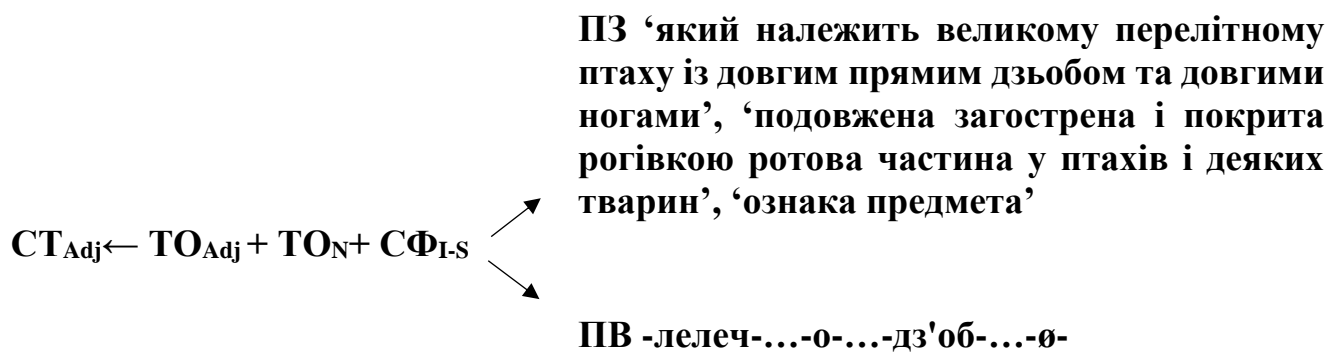
- Інші прикметникові композитні неолексеми:

буйноокий (*На чистих луків буйнооку прорість, / На першій окриляючий озон. Том 3, с. 332).*

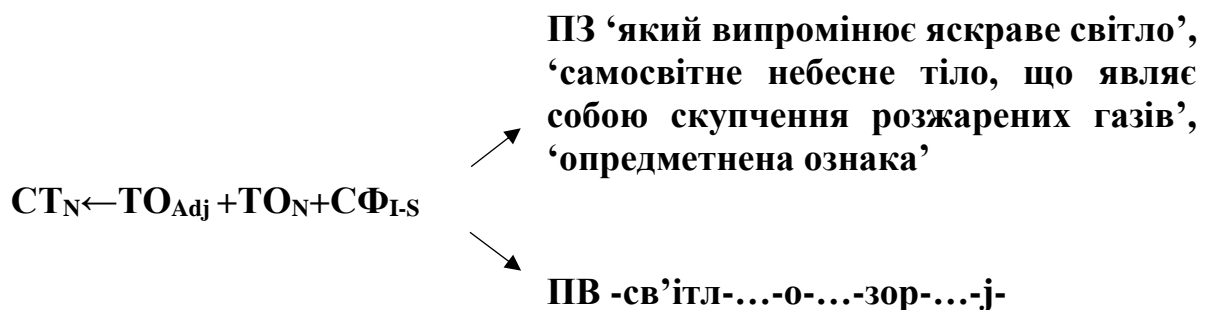

суховітий (*Один із них коренастий, / з пишною, красивою кроною, / а другий – покручений, скоцюрблений, / суховітий. Том 4, с. 86).*

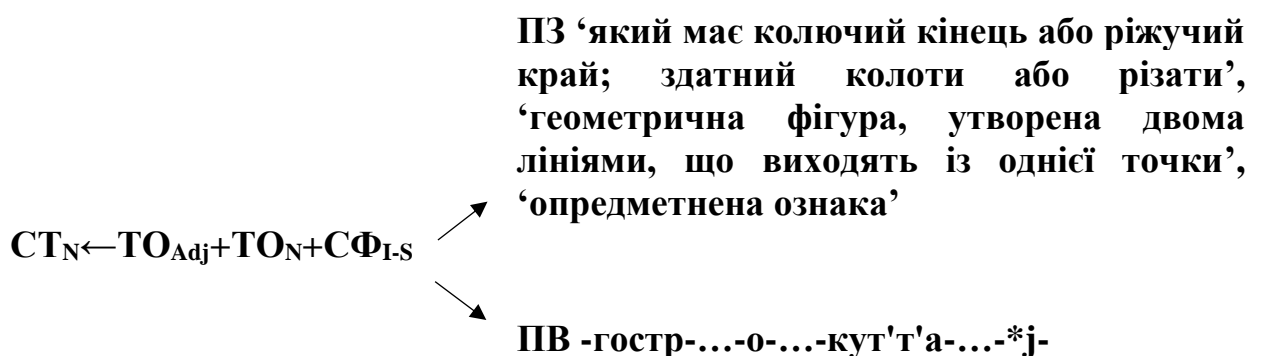
лелечодзьобий (*А ген за ним лелечодзьобі крани / Спинилися, мов птахи по ході. Том 3, с. 350).*

- основоскладання + -j-:

світлзор'я (*Коли із голубого світлзор'я / До нього зайде в поетичний Дім. Том 3, с. 482).*

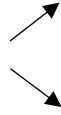
- основоскладання + -*j-:

гострокуття (*Де гострокуття – невизначеність ліній, / Де чистий колір – невизначений тон? Том 2, с. 107).*

ПЗ ‘назва числа 100 і його цифрового позначення’, ‘ударний сигнальний підвісний інструмент, звичайно із сталі або бронзи, у вигляді порожнистої, зрізаної знизу груші, в середині якої підвішений ударник’, ‘опредметнена ознака’

СТ_N← ТО_{Num}+ТО_N+ СФ_{IS}

ПВ -сто-...-о-...-дзвон-...-*j-

стодзвоння (*Чернігів гордо і велично / В стодзвонні осені гуде. Том 2, с. 232*).

Висновки до розділу 2

Отже, вважаємо поетичну творчість О. Довгого багатою на індивідуально-авторські номінації, які утворені за різними словотвірними моделями. У процесі деривації письменник вміло використовує словотвірні можливості української мови насамперед для передачі певних смислів, необхідних для витворення унікальних художніх образів. Водночас виникають якісно нові лексеми, які потенційно можуть стати узуальними.

Як показує дослідження, найбільш релевантним для творення авторських номінацій в О. Довгого є спосіб словоскладання, яким утворено 108 лексичних одиниць (іменникові, прикметникові, дієслівні, прислівникові деривати). Іншими продуктивними способами є основоскладання – 61 лекс. од. (іменникові, прикметникові, прислівникові), суфіксальний і префіксальний способи – 38 лекс. од. і 31 лекс. од. відповідно. Письменник надає перевагу складним і складеним авторським лексемам, які характеризуються семантичною і стилістичною виразністю, пронизані естетичним чуттям поета.

Аналіз словотвірної структури індивідуально-авторських лексем показав, що найпродуктивнішими моделями творення цих одиниць суфіксальним способом є такі моделі:

- іменникові деривати: $CT_N \leftarrow TO_V + C\Phi_S$ (-в-, 'опредметнена дія'), $CT_N \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_S$ (-іст', 'опредметнена ознака'), $CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_S$ (-ат-, 'демінутивність, збірність'), – по 3 лекс. од.;
- прикметникові: за всіма словотвірними моделями утворена однакова кількість неолексем, наприклад, $CT_{Adj} \leftarrow TO_V + C\Phi_S$ (-н-, 'характеристика предметів за їхніми властивостями') – 1 лекс. од. і $CT_{Adj} \leftarrow TO_N + C\Phi_S$ (-ан-, 'подібність до того, на що вказує твірна основа') – 1 лекс. од. та інші;
- прислівникові: $CT_{Adv} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_S$ (-о-, 'ознака ознаки') – 4 лекс. од.
- дієслівні: однакова кількість дериватів для всіх моделей, наприклад, $CT_V \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_S$ (-и-, 'процесуальна ознака') – 1 лекс. од. і $CT_V \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_S$ (-ну-, 'процесуальна ознака') – 1 лекс. од. та інші.

Продуктивні моделі префіксального словотвору реалізуються в неолексемах, серед яких:

- прикметникові: $CT_{Adj} \leftarrow C\Phi_P + TO_{Adj}$ (пра-, 'вказівка на минулу ознаку') – 5 лекс. од.
і $CT_{Adj} \leftarrow C\Phi_P + TO_{Adj}$ (над-, 'просторовість, найвищий ступінь вияву ознаки') – 3 лекс. од.
- іменникові: $CT_N \leftarrow C\Phi_P + TO_N$ (пра-, 'час') – 2 лекс. од. і
 $CT_N \leftarrow C\Phi_P + TO_N$ (ви-, 'посилення вияву явища, означеного твірною основою') – 2 лекс. од.
- дієслівні: $CT_V \leftarrow C\Phi_P + TO_V$ (од-, 'завершеність дії') – 2 лекс. од. і
 $CT_V \leftarrow C\Phi_P + TO_V$ (пере-, 'надмірність дії') – 2 лекс. од.

Префіксально-суфіксальний словотвір представлений у творчості письменника дериватами, продуктивні моделі яких виклядають так:

- іменникові: $CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_{P-S}$ (пере-, -*j-, 'множинність, повторюваність дії') і
 $CT_N \leftarrow TO_N + C\Phi_{P-S}$ (до-, -*j-, 'просторовість') – по 2 лекс. од.
- прикметникові: $CT_{Adj} \leftarrow TO_N + C\Phi_{P-S}$ (о-, -ен-, 'зміна стану') і $CT_{Adj} \leftarrow TO_V + C\Phi_{P-S}$ (пере-, -ен-, 'зміна однієї ознаки на іншу') – по 2 лекс. од.
- прислівникові: однакова кількість дериватів для всіх моделей, наприклад, $CT_{Adv} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_{P-S}$ (з-, -о-, 'інтенсивність вияву ознаки', 'ознака ознаки') і
 $CT_{Adv} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_{P-S}$ (пере-, -о-, 'інтенсивність вияву ознаки', 'ознака ознаки') – по 1 лекс. од.

Для дієслівних okazionalizmів префіксально-суфіксальний словотвір є непродуктивним, адже у такий спосіб утворено лише одну лексичну одиницю.

Суфіксально-постфіксальним способом утворено 4 лекс. од. за такою продуктивною моделлю: $CT_V \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_{S-PS}$ (-ти-...-с'а, 'процесуальна ознака, зворотність, неперехідність дії').

Префіксально-постфіксальний (2 лекс. од.) і постфіксальний (1 лекс. од.) способи є малопродуктивними для творення індивідуально-авторських номінацій О. Довгого.

Іменникові неолексеми, утворені за допомогою словоскладання за найбільш продуктивним словотвірним типом $CT_N \leftarrow TO_N + TO_N$ (92 лекс. од.), належать до семантичних груп на позначення природних явищ (*буря-злива, вітер-легкодух*), рослин (*софора-зрадливиця, цвіт-пелюстина*), внутрішнього стану й мислення

(сум-біль, дума-колісниця), окремих осіб та істот (дід-чабан, гном-людина), птахів (чайка-чаєня, лебідь-туман), простору (кімната-стеля, пруг-луг), часу (епоха-гра, осінь-погода) тощо. Інші іменникові неолексеми утворені від прикметниково-іменникових основ за типом $СТ_N \leftarrow ТО_{Adj} + ТО_N$ (зелен-віття, зелен-лист) – 2 лекс. од. Лише одна іменникова неолексема (червонь-колесо) утворена водночас способом словоскладання і суфіксацією за такою моделлю: $СТ_N \leftarrow ТО_{Adj} + СФ_S + ТО_N$ (-в-, 'опредметнена ознака').

Словотвірні типи й кількісні характеристики авторських неологізмів інших частин мови виглядають так:

- Власне дієслівні: $СТ_V \leftarrow ТО_V + ТО_V$ (клястися-любити, дзвонити-видзвонювати) – 5 лекс. од.

- Власне прикметникові: $СТ_{Adj} \leftarrow ТО_{Adj} + ТО_{Adj}$ (молоденький-молодий, чистий-чистісінький) – 2 лекс. од. Займенниково-прикметникові: $СТ_{Adj} \leftarrow ТО_{Adv} + ТО_{Adj}$ (всеозорий) – 1 лекс. од. Числівниково-іменникові: $СТ_{Adj} \leftarrow ТО_{Num} + ТО_N$ (стовітий) – 1 лекс. од.

- Власне прислівникові: $СТ_{Adv} \leftarrow ТО_{Adv} + ТО_{Adv}$ (вдвох-наодинці) – 1 лекс. од. Прислівниково-прикметникові: $СТ_{Adv} \leftarrow ТО_{Adv} + ТО_{Adj}$ (густо-малиново) – 1 лекс. од.

Іменникові деривати, утворені основокладанням за словотвірним типом $СТ_N \leftarrow ТО_N + СФ_I + ТО_N$, належать до семантичних груп на позначення природних явищ (поновир, сонцеплин), людей та істот (людиномаса, людозвір), простору (сонцезвід, сонцеполотно), часу (веснокросна), внутрішнього стану, який пов'язаний із суспільними явищами (рабинофобія) – 12 лекс. од. Інші іменникові оказіоналізми утворені від різних частиномовних основ за такими словотвірними типами:

- Прикметниково-іменникові: $СТ_N \leftarrow ТО_{Adj} + СФ_I + ТО_N$ (буйноколос, синьозорість) – 12 лекс. од.

- Іменниково-дієслівні: $СТ_N \leftarrow ТО_N + СФ_I + ТО_V$ (круговій, серценад) – 4 лекс. од.

- Дієслівно-іменникові: $СТ_N \leftarrow ТО_V + СФ_I + ТО_N$ (падозір) – 1 лекс. од.

Власне прикметникові неологізми утворюються за типом $CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_I + TO_{Adj}$ і належать до семантичних груп на позначення внутрішнього стану і його характеристики (*насторожено-чутливий, ніжномолодий*), кольору (*пружно-чорний, багряно-зоряний*), сприйняття об'єктивної реальності (*духмяно-кислуватий, сучаснодужий*), сакральності (*істинносутній, незаймано-дитинний*) – 12 лекс. од. Інші неолексеми представлені у поезії О. Довгого такими словотвірними типами:

- Іменниково-іменникові: $CT_{Adj} \leftarrow TO_N + C\Phi_I + TO_N$ (*каменеголовий, променеозонний*) – 2 лекс. од.

- Прикметниково дієслівні: $CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_I + TO_V$ (*життєводайний, чорнородий*) – 2 лекс. од.

- Іменниково-прикметникові: $CT_{Adj} \leftarrow TO_N + C\Phi_I + TO_{Adj}$ (*арко-дужий*) – 1 лекс. од.

Творення прислівникових авторських неологізмів відбувається способом основоскладання і суфіксацією. Їхні словотвірні моделі виглядають так:

$CT_{Adv} \leftarrow TO_N + TO_{Adj} + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-o-, 'ознака ознаки') (*вродонепозичено*) – 1 лекс. од.

$CT_{Adv} \leftarrow TO_{Adj} + TO_N + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-o-, 'ознака ознаки') (*срібнолисто*) – 1 лекс. од.

$CT_{Adv} \leftarrow TO_{Adj} + TO_{Adj} + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-o-, 'ознака ознаки') (*білолебедино*) – 1 лекс. од.

За допомогою основоскладання і нульового суфікса утворені прикметникові неолексеми за моделлю $CT_{Adj} \leftarrow TO_{Adj} + TO_N + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-o-, 'ознака предмета') (*зеленоперий, буйноокий*) – 7 лекс. од., іменникові – $CT_N \leftarrow TO_{Adj} + C\Phi_S + TO_N$ (...-o-...-, 'опредметнена ознака') (*визвір-сатана*) – 1 лекс. од.

За допомогою основоскладання і суфікса -j- утворена неолексема «світлозор'я» за такою моделлю: $CT_N \leftarrow TO_{Adj} + TO_N + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-j-, 'опредметнена ознака').

Основоскладанням і суфіксом -*j- утворені іменники «гострокуття» – $CT_N \leftarrow TO_{Adj} + TO_N + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-*j-, 'опредметнена ознака') і «стодзвоння» – $CT_N \leftarrow TO_{Num} + TO_N + C\Phi_{I-S}$ (...-o-...-*j-, 'опредметнена ознака').

РОЗДІЛ 3

СЕМАНТИЧНІ ЕФЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОМІНАЦІЙ У ПОЕЗІЇ О. ДОВГОГО

3.1. Номінації на позначення предметів і понять

Вивчення світу речей, процесу номінації предметів навколишнього світу привело дослідників різних галузей знань до сучасного розуміння об'єктів матеріальної й нематеріальної дійсності. В українському мовознавстві вивченням предметної лексики на матеріалі літературної творчості письменників займались І. Бабій [6], Г. Вокальчук [15], О. Строкаль [59, 61, 62] та інші.

До лексики з предметним значенням входять не тільки конкретні іменники на позначення предметів, які можна сприймати органами чуття, а й абстрактні, наприклад, у Довгого це «*натомленість*», «*дума-хмара*» та інші. Серед новотворів автора переважають саме іменники, що пояснюється потребою поета в образній номінації певних предметів, явищ чи понять.

3.1.1 Номінації з предметно-понятійною семантикою

Авторські оказіональні лексеми з предметно-понятійним значенням можна умовно поділити на менші семантичні групи: номінації явищ природи, внутрішнього стану й мислення, людей та окремих осіб, динамічних процесів навколишньої дійсності, елементів рельєфу.

У поетичній творчості О. Довгого неолексеми почасти є вербалізаторами образів, що стосуються **явищ природи**, наприклад, образу *сонця*, який є важливим компонентом образотворення й неологізації. Так, вербалізаторами динамічних процесів, пов'язаних із сонцем є «*сонцелет*» (*Така невимовна напруга, / Такий гарячий сонцелет, / Що кров у вени входить туго, / Немов патрон у пістолет. // Том 1, с. 390*) і «*сонцеплин*» (*Запахло сонцем в Сонячній долині, / На схили гір повився виноград. / І прихилило небо плечі сині / До осінню*

розцвічених громад. / Хмеліє день од винного розливу, / Із чаші гір прозорий б'є буришин. / І очі виноградарки, мов диво, / Доповнюють долини сонцеплин. // Том 2, с. 295).

Візуально-динамічний образ сонця втілений в індивідуально-авторських «палахтінь» (Та зблисне мисль – шикуються слова / І закипає світ у поєдинку. / Як у шибках висотного будинку, / Нуртує сонця палахтінь жива // Том 2, с. 105) і «сонцеграй» (Світла така. Дуже сонячна осінь. / Легко і просто так диха земля. / Мріють берези в бору злотокоші, / Бабиним літом заткались поля. / В обрій меткі розлетілись дороги. / Хистко тремтить в небесах сонцеграй. / Світло так. Легко і боязко трохи / За цей вересневий, незайманий рай. // Том 2, с. 199).

Візуально-сакральний образ сонця постає в новотворі «сонцевид» (Свою стежину веди од мене, / Веди од мене до сонцевиду. Том 3, с. 28).

Вербалізаторами візуальних образів, які художньо посилюють зовнішній вияв згаданого образу, є такі авторські оказіональні лексеми: **промені-блисці** (Тчуть павутину, / А цвіт на плечі. / Ранок: «Я гину...» / А Сонце: «Мовчи!» / Промені-блисці / Раптом на сіть: / «Павуччя / В колісці / Косіть!» // Том 2, с. 140); **промінь-волосина** (На промені-волосині меча мого лютий гнів. / А серце тремтить в росині між двох грозових вогнів. / Натужуся і натужу. Боюся, що перерву. / І мушу, чого не мушу. І дихаю – не живу. Том 2, с. 99; На промені-волосині / Меча мого лютий гнів. / А серце тремтить в росині / Між двох неземних огнів. Том 3, с. 311). Індивідуально-авторське «промінь-волосина» корелює з образом сонця, який з'являється в таких рядках поезії: «За трубами й за димами / у чистому **сонці** – син. / Як буде йому – не знаю. / Чий буде він – не збагну».

Зустрічаємо новотвори, у яких в межах однієї лексеми автор поєднує різні канали сприйняття, наприклад, візуально-одоративний в індивідуально-авторському «**променеозонний**» (Дзвенить земля. Світанок. Тиша. / Тремтіння вигойдане віт. / І раптом – стріли в небозвід! / Хтось обрій зоряний колише. /

Бринить трава. В долині сонно. / Туманом сонна синь в степу. / І раптом – грім у ніч сліпу! / Повітря променеозонне. // Том 2, с. 197).

Неолексема «**осончений**» реалізується в конкретному поетичному контексті, вказуючи на один зі способів сприйняття дійсності ліричним героєм: *В зеленім листі сизий виноград / Запах мені м'яким приморським літом / І повієм долини соковитим, / Що стигне між осончених громад. Том 3, с. 492; Дивлюся на осончені вікна будинків – / думаю про щедрість. Том 4, с. 158.* Спостерігаємо реалізацію просторового локусу, який поєднується з одоративними, зоровими й асоціативно-тактильними образами (кінетичний канал сприйняття).

У підсумку бачимо в О. Довгого вербалізацію неолексемами атрибутів поетичного образу сонця, тобто індивідуально-авторські номінації виражають, деталізують і розкривають певні особливості цього образу.

У поезії також зустрічаємо низку образів, пов'язаних із такими природними явищами, як *вітер, пелена, вир, імла* тощо, з-поміж яких представлено:

- динамічні образи: **вітер-вітровій** (*Ой ласкавий вітре, вітре-вітровію! / Чом я жартувати, як ти, не умію? / То погладиш раптом колоски пшениці, / То під крила візьмеш у польоті птицю. / То обнімеш юнку, мовби так і треба, / То майнеш, як вихор, до зірок у небо. / Я ж стою й не знаю, я не розумію, / Ой чого ж такий ти, вітре-вітровію? // Том 2, с. 264); **вітер-легкодух** (*Люблю, як віє вітер-легкодух / У саму душу і бентежить серце. / І як із неба тополиний пух / Сідає на притишене озерце. Том 3, с. 448); **запороша** (*Лиш не було там, як гуде бджола, / Як шелестить пелюсток запороша... Том 3, с. 356; Там не було ще сонячно в полях, / Там іще морок сіяв запорошу. Том 3, с. 341); **круговій** (*На море лється сонце прямовисне, / Летить мелодій дикий круговій / Та западає в душу тільки пісня, / Яку співа мені морський прибій. // Том 1, с. 59);* спосіб дії: **пелена-габа** (*Розкажи мені, мій кипарисе, / як з тобою змагаються бризи, / коли йдуть пеленою-габою / із Ай-Петрі **доці** над тобою? Том 3, с. 502); **піновир** (*Були б на світі вищі я і ти, / Якби нас не закручував до скону / Пустий екстаз мирської суєти / І барабанний галас пустодзвону. / Над піновиром невагомих слів /*****

Потрібна точна мова сили й поту, / І мудра дума молодих голів, / І м'язів дужа й мовчазна робота. // Том 2, с. 85);

- динамічно-одоративний: **озоння** (*То ж в твоєму зеленому лоні / Перше слово лилося озонням, / Розквітало калиновим цвітом, / Колихалось у лісі на вітах. Том 3, с. 81);*

- візуальні: **зірочка-осмута** (*У надрах слів очікує вогонь / На першу іскру, щоб запалахнути. / І тулиться, мов ластівка, до скронь / Небесне око – зірочка-осмута. Том 3, с. 158); **цвіт-осіяння** (*Усе в журному цвіті-осіянні, / У стишеному леготі води, / У тому золотому передранні, / Коли надходять перші холоди. Том 3, с. 255); **марево-імла** (*Сині гори. Небо синє. / Зорі в мареві-імлі. / Синій місяць на соснині, / Сині тіні на землі. // Том 1, с. 395). Перед читачем постає пейзажна картина вечірньої природи. Основним атрибутом ключових об'єктів цієї картини є колоратив «синій» – символ відкритості та спокою.***

- візуально-динамічні: **дикунка-ніч** (*В тугих снігах, у полум'ї морозу / Дикунка-ніч у мій ступає слід. / А я читаю новорічну прозу / Про теплий сніг і про пекучий лід. Том 3, с. 365); **настернений** (*А вітру рунь бери на струни. / Настернені – порви! / Ридає трав тремтяче руно, / Радійте ви! Том 2, с. 257); **павуття** (*Неприховано, що аж звично, / Одноденки павуття тчуть. / І крізь нього можуть й вічно / Наші дні у віки течуть. // Том 2, с. 127); **падозір** (*У плесах вікон – падозір. / Блакитний вир у плесах вікон. / А буря хилиться над віком, / І відчуває бурю звір. Том 2, с. 142; Я слухав музику прибою, / Я вчив гортанну мову гір, / Де море, наче після бою, / Гойдало неба падозір. Том 3, с. 483).****

Також зустрічаємо неолексеми, пов'язані з внутрішнім станом і мисленням. Так, для передачі негативних почуттів ліричного героя автор витворює неолексеми «**натомленість**» (підсилюється атрибутом «печальна» у близькому контексті) (*Така покора незвичайна, / Така беззвучність без межі, / Немов натомленість печальна / У переламаній душі. Том 2, с. 297) і «**сум-біль**» (*Був пронизаний сумом-бодем, / Як мені довелося почуть: / У Варварівці Мертвим полем / Клаптик рідного поля звуть. Том 3, с. 293).**

Про почуття любові, яке вже минуло повідомляє okazіоналізм «серцепад» (*Відгула повінь крові. / Відшумів серцепад. / Из своєї любові / Не вертаюсь назад. Том 3, с. 402*). На те, що почуття минули вказує дієслово в минулому часі «відшумів», яке поєднується з іменниковою неолексемою «серцепад» у близькому контексті.

Індивідуально-авторське «сповідь-каяття» служить емоційно-вербальним засобом вираження почуттів ліричного героя: *У цім житті, летючим і шаленім, / До тебе йду на сповідь-каяття. Том 3, с. 25; Її люблю як матір, як дитя, / Як цвіт росини на листку зеленім. / До неї йду на сповідь-каяття / У цім житті напружено-шаленім. Том 3, с. 390.*

Як елемент художньої дійсності, що може впливати на психо-емоційний стан, вживається неолексема «**правда-неправда**», яка утворена на основі двох антонімічних понять: *Людина звекає до слави. / Людина звека до обставин. / До злої, тяжкої недуги / поволі людина звека. / А тільки ж не може людина / змиритись із рабством жорстоким. / До хитрої правди-неправди / людська не звекає душа. Том 2, с. 28.*

У поезії «Творчість», присвяченій українському літературознавцеві й перекладачеві Миколі Лукашу, неолексема «**піт-випіт**» є одним із елементів зображення мук письменника, коли він пише твір. Зрозуміло, що кожен митець прагне досконало висловити свої думки й втілити авторський задум у своєму творі. Однак, не всі розуміють, через які тортури проходить автор, щоб написати геніальний твір. Саме про такі виклики і страждання пише О. Довгий у своїй поезії. Ліричний герой порівнює кожне неточно передане слово з вогнем, який обпікає серце письменника, завдає невимовного болю: *А отут як візьме тебе в руки / Сто вогнів, що й серце обпечеш. / Доконаєш од святої муки, / Кров'ю й потом-випотом стечеш. / Сам не знайдеш, де себе й подіти. / Як од слова і куди втекти. Знають лиш твої рядочки-діти, / Як щодня згоряв над ними ти. Том 3, с. 205.*

Неолексема «**диво-казка**» демонструє спосіб сприйняття світу героєм у певний момент життя. Авторський новотвір символізує світлу, магичну

реальність, пов'язану з дитячими уявленнями, натхненням або ідеалізованими спогадами: *Незабутня криниченько Мено, / Чом журбою овіюєш мене, / Чом не хилишся вже наді мною / Диво-казкою та й чарівною? Том 3, с. 81.* Ліричний герой ніби сумує за часами, коли життя здавалося сповненим чарівності.

Авторський новотвір «**кайдани-пута**» є вербалізатором образу неволі, гноблення, що символізує духовне й інтелектуальне ув'язнення, яке долається через страждання, пошуки правди та розвиток світу. Поєднання автором слів «кайдани» й «пута» в межах однієї лексеми підсилює ефект несвободи, адже разом вони передають ще глибший символічний зміст: *Світ шириться. У небо люто рветься. / І у знесиллі сили набира. / І трепетно над істиною б'ється / Моя нервова, стомлена пора. / І віднаходить істину. І вчасно / Виводить людство із кайданів-пут. / І після муки і сліпих облуд / Світ зацвітає молодо і рясно. // Том 2, с. 162.*

Індивідуально-авторське «**марення-сон**» передає невпевненість ліричного героя, навіть коли світлі й приємні моменти здаються примарними й ненадійними. Ліричний герой сумнівається у тому, що бачить, підкреслюючи мінливість навколишнього світу, можливо, викликану життєвими потрясіннями чи розчаруванням: *Пробиваючи темну пільму, / Часом жовте поблискує сонце. / Чи це правда, чи марення-сон це, / Я вже віри в погоду не йму. Том 3, с. 142.*

А вербалізаторами візуально-динамічних образів, пов'язаних із мисленням, є неолексеми «**дума-колісниця**» (*Устає мій батько рано. / Батькові не спиться. / Запрягає сивих коней / В думу-колісницю. Том 3, с. 76*), «**думка-слово**» (*Запружилась думка-слово, / Мов зернечко на току. / І крапля моєї крові / Спалахує на листку. Том 2, с. 167*), «**дума-хмара**» (*Мало для цього слова. Мало литавр удару. / Грому потрібно! Грому! / З віщої думи-хмари! / Зливи, дощу потрібно, / щоби сонливість змило. / В душу вогню потрібно, / щоб не померло тіло! Том 2, с. 169*), **рада-порада** (*Нема вже нікого на раду-пораду. / Великі попереду, менші позаду. Том 3, с. 361*). Так, шляхом творення нових слів, письменнику вдається поєднати в межах одного слова бажані автором значення

та сенси, яких виявляється недостатньо для передачі авторського задуму лише однією з лексем-компонентів того чи іншого оказіоналізму.

Подекуди зустрічаємо в О. Довгого номінації **окремих істот та людей за певними характеристиками**, наприклад:

- часом існування людини: **геній-предтеча** (*Покірний раб народжує раба. / Не дасть він людству генія-предтечі. / Його єдина радість і судьба – / В німій покорі нагинати плечі. / Я убиваю рабство у собі. / На світ виходжу із норипотвори, / Щоб воїном лишитись в боротьбі / За мирний день, за вільний дім і зорі. // Том 2, с. 76*);

- рисами характеру: **пророк-бонза** (*Забронзовіли ви, забронзовіли, / А ваші ж думи ще й не половіли, / Не наливалися глибинним соком, / З яким зернини котяться до току. / І хто зна, як воно у світі буде, / Як по врожай приїдуть мудрі люди. / Можливо, й так, що від пророка-бонзи / Зостанеться лиш пам'ятник із бронзи. // Том 2, с. 101*) – у переносному значенні бонзою називають пихату людину.

- родом діяльності: **дід-чабан** (*В селі будує хату дід-чабан. / Не хату – палац зводить аж під хмари. Том 3, с. 226*); **друг-пейзажист** (*Сюрчать веселі коники з-під снігу. / І річка-голубинка не тече. / А сонце ліс залоскотало сміхом. / І в саме серце інеєм січе. / Ти поспішай, мій друге-пейзажисте! / Відбий цю мить, цей світ на полотні: / І це повітря, сонячне і чисте. / І цей мороз, що всівся на вікні. // Том 2, с. 212*);

- зростом і розміром: **гном-людина** (*Лише, можливо, з мороку негоди, / Як велетень над гномами-людьми, / Зведеться постать Генія природи, / Що спинить бурю власними грудьми. Том 3, с. 339*). Ліричний герой засуджує боротьбу людей і війни, але лише природа здатна припинити кровопролиття. Велич природи автор демонструє, порівнюючи її з велетнем, а свій пієтет до неї висловлює, називаючи «Генієм». Людей митець порівнює з гномами, щоб показати, наскільки ті поступаються природі і для цього він використовує прийом контрасту.

- за особливостями ментального розвитку у зв'язку зі швидкою комп'ютеризацією суспільства (деградація): **людиномаса** (*Я не вірю у штучні екстази / Електронної людиномаси. / Не сприймаю обчухрану мову, / Довіряюсь пшеничному слову. Том 3, с. 55*).

Мотив трансформації світу і людей в ньому (часто в негативному сенсі) характерний для поетичної творчості О. Довгого і реалізується за участі неолексем на позначення динамічних процесів навколишньої дійсності. Так, авторський новотвір «**визвір-сатана**» є вербалізатором образу зла, жорстокості та деструктивної сили. Він символізує щось агресивне, демонічне, що безперешкодно проникло в людське середовище й живе в ньому: *Уживсь розкішно і нахабно / Між ними визвір-сатана. / І навіть думати не звабно, / У чому ж тут людська вина. Том 3, с. 64*. У наведеному контексті «визвір-сатана» є метафорою морального занепаду людей, коли зло настільки інтегрується в реальність, що його вже не сприймають як щось незвичне.

Неолексема «**гасло-голос**» репрезентує образ гучних, революційних, але безрезультатних закликів, які поступово зникають, поступаючись місцем осмисленому, зрілому слову. Письменник протиставляє два способи висловлювання: «гасло-голос» і «вогневе Слово-Колос» – символ мудрості, вагомого слова, що приносить плідні результати: *Час гучного гасла-голосу / Вже відходить. Відмира. Вогневого Слова-Колосу / Розвидняється пора. / Думка зріє. Наливається. / Думка вистигло тече. / А над нею колихається / Віку мудрого плече. // Том 2, с. 165*.

Вербалізатором візуального образу трансформації (деградації) світу є оказіоналізм «**гострокуття**» (*Чому будяччя, де були святині, / Де чистий голос – хриплий мікрофон, / Де гострокуття – невизначність ліній, / Де чистий колір – невизначний тон? // Том 2, с. 107*).

До інших процесів, що пов'язані з навколишнім світом належить авторське «**перехить**» (*А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. / А ми на ній тілами големи / У дику переходим хить. Том 3, с. 186*. У такий спосіб автору

вдається підкреслити негативно конотовані образи за їхніми процесуальними характеристиками.

За ознакою подібності одного предмета чи явища до іншого утворена неолексема «**дорога-струна**», що є вербалізатором образу дороги й належить до групи номінацій елементів рельєфу: *Сріблиться, мов бабине літо, / Сріблястого ранку роса. / Із жовто-рожевого жита / Пахуче колосся звиса. / Прозоро і тихо разючо. / Дорога – струна на стерні. / І променів срібне співзвуччя / Гра гімн на дорозі-струні. // Том 2, с. 198.* Образ дороги є одним із найдавніших в українській літературі й часто пов'язаний із подорожами, пошуками себе та поверненням додому й осягається в цьому поетичному контексті через кінетичний канал сприйняття. Вважаємо, що в четвертій поезії циклу «Городищенські пастелі» образ дороги в О. Довгого є його люблячим спогадом про краєвиди рідного краю та стежкою, яка завжди веде додому.

Інші індивідуально-авторські лексеми з понятійним значенням умовно класифікуємо за такими параметрами:

- за подібністю до інших предметів: **рими-соти** (*Я не володар світу й не гравець. / Своє життя «споганив» нанівець: / Нектар думок вливаю в рими-соту / Й робить не вмію іншої роботи. Том 1, с. 381*); **крило-коса** (*В холоднім полум'ї згоря багряна осінь. / Кипить в замишлених вибалках полин. / І журавлі клепають крила-коси / У луках поміж дальніх тополін. Том 2, с. 248*); **килим-димок** (*Обрієм зблиски, / Далеч неблизька. / Килим-димок по стерні. / Ген до левад синьооке дівчисько / Стежку втоптало мені. Том 3, с. 130*); **крапля-роса** (*І палить камінь душу всю грозою, / І раниць думу краплею-росою... Том 3, с. 487*); **усмішка-роса** (*Спасибі, люба, за твою красу, / За дотик рук, і вуст твоїх, і тіла, / За блискавичну усмішку-росу, / Якою ти у серце залетіла. Том 3, с. 410*); **кришталь-водиця** (*В криниці чистій кришталь-водиця. / Ходімо, друзі, туди напиться. Том 3, с. 298*);

- за формою: візуально-статичний образ – **камінь-моноліт** (*Я пам'ятав і досі пам'ятаю, / Що в лоні світу сто віків витаю./ І, перейшовши в камінь-моноліт, / Я буду свій продовжувати рід. Том 1, с. 82*); **товстолід** (*Таке буденне*

*і безмовне, / На зірку схоже чи росу. / Розвіє ніч і сонну тишу, / Розколе буднів товстолід. Том 3, с. 150); візуальний образ – **позначки-зарубинки** (Колись, в юності, / мені дуже хотілося вирости. / Щороку / я робив позначки-зарубинки на дверях. Том 4, с. 144).*

- пов'язані з мистецтвом: **мистецтво-говорильня** (*О, як набридли ці слова стерильні / З стерильного мистецтва-говорильні / Вони позбавлені і крові й плоті, / Як у в'язниці люди підневільні. // Том 1, с. 65); **день-музика** (*Як палали вуста калинні, / день-музика на скрипці грав. Том 3, с. 445); **переструнки** (*Співають струни, переструнки. / З-під пальців мелодії вилітають, звуки розвіюються, акорди гримлять...Том 4, с. 104). Два останні новотвори, у наведених вище контекстах, підсилюються іншими супровідними словами і формують цілісний музичний образ.***

3.1.2 Номінації на позначення флори та фауни

У поетичних текстах О. Довгого знаходимо флористичні номінації із семантикою, що вказує на:

- форму вияву, існування та подібність: **зернечко-пісня** (*Так буде завше. Завше так було. / Весну приносить жайвір у село. / Ще на холодне поле в тумані / Він сіє перші зернечка-пісні. / А потім, сонцем скупаний в росі, / У наших душах сходить той посів. / І в синє небо тягнуться жита, / Коли над ними жайвір проліта. // Том 2, с. 155); **зерно-посів** (*Стлівають менти і літ полова. / Лишає вітер зерно-посів. / Проходять люди. Лишають слово, / Відлите з літер усіх часів. Том 2, с. 62); **самоцвіт-зернечко** (*На ниві пестив колоски роками, Тягар труда вмів з гордістю нести. / Дні й ночі ґрунт перевертав руками, / Щоб самоцвіти-зернечка зростить. Том 3, с. 341); **слово-зерно** (*Думок не сій в полову слів – / Згниє і зерно, і полова, / І перегній пустого слова / Осотом виткнеться з полів. / Думки очисть від шкаралуці, / Чіпке лушпиння обдери / І словом-зерном говори / З людьми про суще і грядуще. // Том 2, с. 51) – окаяніалізм «слово-зерно»****

є одним із понять, що протиставляються. Так, у антитетичній парі «слово-зерно» і «слово-полова», перше з названих понять є позитивно маркованим, інше ж – негативно маркованим; **слово-колюч** (*Час гучного гасла-голосу / Вже відходить. Відмира. Вогневого Слова-Колосу / Розвидняється пора. / Думка зріє. Наливається. / Думка вистигло тече. / А над нею колихається / Віку мудрого плече. // Том 2, с. 165*). «Зерно» в названих контекстах актуалізує мотив появи життя. Так, неолексеми «слово-зерно» і «зернечко-пісня» підсилюються в наведених поетичних рядках словами «поле» (простір, де зароджується життя) і «сіяти» (процес, який забезпечує потрапляння зерна в ґрунт). Як бачимо, О. Довгий часто у своїх поезіях звертається до образів зерна, поля, землі, що пов'язано з професійною діяльністю самого автора і його безмежною любов'ю до природи;

- можливість плодоношення чи цвітіння: **брунька-буто́н** (*Серце, тобою заповнене, міниться, / пружається думи бруньками-бутонами. Світ весь навколо тобою проміниться / ніжними барвами, милими тонами. Том 3, с. 458*); **плід-зав'язь** (*Своїх думок не звітрюй на полове, / Якщо вони вжились в твоїй судьбі. / Не поспішай своє сказати слово, / Якщо воно не визріло в тобі. / Думки й слова плекаються, як зерна. / І не в гурті, а кожне зокрема. / Лише полова лущиться модерно, / Бо в неї плоду-зав'язі нема. // Том 2, с. 20*) – автор закликає читачів не висловлюватися необдуманно, адже вважає, що слова й думки, як зерна, мають «плекатися» і «визріти», утворити «плід-зав'язь» і вже в такому вигляді втілитися у людських розмовах «...про суще і грядуще» [Том 2, с. 51]; **цвіт-пелюстина** (*Пора конвалій і напруги сил / Від кореня до цвіту-пелюстини. / Пора очей колючих з-під хустини / І слів, як сни, високої краси. Том 3, с. 385*);

- спосіб посадки: **кленки-рядочки** (*Чотири кленки біля дому. / Як ніжні слова – листочки. / Мені б не чотири томи, / Чотири кленки-рядочки. // Том 1, с. 104*); **сонях-самосад** (*Живий ще тут Довженко у селі, / У кожній хаті на своїй землі. Його лунає голос меж хат, / І пахне груша, що садив хлопчиськом, / І зазирає у його колиску. / Через віконце сонях-самосад. Том 3, с. 359*).

- місце існування: **парость-луговиця** (*Сняться ліси кленові. / Пахощі лісу-глиці. / Сняться вологі очі / парості-луговиці. Том 3, с. 254*).

- зовнішній вигляд: **буйноколос** (*По черені землі – червонь-колесо! / І навпіл розкололася Земля. / Половина шумить буйноколосом, / Половину ще темінь встеля. Том 2, с. 63*).

- номінації за внутрішніми характеристиками й рисами: позитивні – **траваласкавиця** (*Торкнуь трави-ласкавиці: / В моєму серці щем. / Тут кожен листик славиться / Собою і дощем. Том 3, с. 386*); негативні – **софора-зрадливиця** (*Розкажи мені, щирій юначе, / чом софора-зрадливиця плаче, / коли в хмари ховаються гори / і тумани обкутують море? Том 3, с. 502*);

- співвіднесеність із певними людьми або родом їхньої діяльності: **клен-кобзар** (*Над нами стихнуть клени-кобзари, / І мудрий дятел вистука морзянку, / І будуть тільки зорі угорі / Та над землею теплий повів ранку. Том 3, с. 454*).
Зауважимо, що новотвір натхненний фольклорною традицією, у ньому відбувається переосмислення автором образу народного співця-кобзаря.

Візуально-динамічний **образ життя** передає автор за допомогою неолексеми «**павіття**» (*Легше дишеться – легше пишеться / там, де вечір гаї хита, / де світ міниться і колишеться, / буйно павіття оброста. Том 2, с. 219; У вічній життя круговерті / Є суть, не підвладна часу. / На грані народження й смерті / Вона переходить в красу. / Павіття густе і високе / У світ вона дуже несе, / Ввібравши всевигойні соки, / Глибини й висоти трясє. // Том 2, с. 137*).

Індивідуально-авторські номінації на позначення світу фауни зустрічаємо в поезіях О. Довгого з вказівкою на:

- образ птахів: позитивно маркований: **горлиця-гординя** (*Ой киянки, горлиці-гордині, / Ви іще такими не були. / Ваші руки – крила лебедині – / Дивоцвітом Київ облели; Ой киянки, горлиці-гордині, / Веселкові погляди очей. / Ваша врода по дніпровій сині / Від самого сонечка тече. Том 3, с. 480*); **друг-журавель** (*Вже відпливли у даль імлисту / Крилаті друзі-журавлі. / Вже пахне скрізь осіннім листом / І вогким присмаком ріллі. Том 3, с. 272*); **лебідь-туман** (*Я стану лебедем-туманом / У світі квітів і зела. / А ти не чайкою над ланом, / А*

щоб лебідкою була. Том 3, с. 463); негативно маркований: **качка-неотеса** (*Із рогази, де ряска та кушир, / Ватага вибирається на плесо. / Аж не встигає качка-неотеса / Услід за нею правити свій зір. Том 3, с. 326*);

- одночасно подвійну форму існування людини (негативно марковані образи): **людозвір** (*Я прокляну вас назавжди, / Якщо споганите ту віру, / Яку вбивали людозвірі, / Щоб не змогла в нас прорости. / Я вас у слові спопелю, / Якщо забудете тих перших, / Що надихають нас, й померши, / Із потойбічного жалю. // Том 2, с. 135*); **людинозвір** (*Алмазний сплав добра і віри / Ламає камені і лід. / Тремтять усі людинозвірі, / З келійок виповзи на світ. Том 3, с. 190*).

Отже, поетичний доробок О. Довгого багатий на індивідуально-авторські лексеми на позначення *явищ природи, внутрішнього стану та процесів мислення, людей, елементів ландшафту, флори та фауни*. У межах цієї групи номінацій знаходимо авторські неологізми, які беруть участь у творенні образів сонця, птаха, людини, життя, дороги тощо й почасти є семантичними центрами поезії.

3.2. Номінації з оцінною та характеризувальною семантикою

Оцінна лексика привертає до себе увагу дослідників і є об'єктом вивчення для фахівців різних галузей знань, зокрема й мовознавства. Серед українських мовознавців оцінні номінації досліджували В. Корольова [44], О. Стишов [58], серед іноземних – J. Lemke [74] та інші.

Чимало індивідуально-авторських лексем О. Довгого містять оцінний або характеризувальний компонент, адже люди сприймають дійсність через призму позитивних або негативних суджень, оцінок про той чи інший об'єкт. Так, оцінні номінації, які виникають унаслідок необхідності якомога детальнішого вираження власних почуттів, відчуттів та ставлення до певного об'єкта, мають суб'єктивний характер, проте можуть виражати й колективну суспільну думку [30]. Розглянемо на прикладах поетичні новотвори О. Довгого з оцінною та характеризувальною семантикою.

Частотними в поезії автора є неолексеми з **демініутивно-пестливим** значенням, яке передається за допомогою суфіксів -ат-, -еньк-, -очк-, -к-: **вістинка** (*Мені б від тебе хоч вістинку. / Мені б хоча одне слівце. / І я б побачив на хвилинку / Твоє усміхнене лице. Том 2, с. 330*); **звіриночка** (*Хай пташина і звіриночка / Йдуть до мене у гаю. / Хай злітаються зориночки / Та й на голову мою. / Том 3, с. 199*); **зірниченька** (*Дай, Боже, мені ще ступити ногою / отам, де вкриваються луки кугою, / де дим степовий до зірниченьки в'ється, / де перепел вранці сполохано б'ється. Том 2, с. 144*); **зоренята-слова** (*Сонях став, а росиночки – / Зоренята-слова. / Промінці-волосиночки, / Наче пісня жива. Том 3, с. 267*); **зоря-сіверяночка** (*Рос холодних не бійтеся зраночку, / Йдіть шукайте зорю-сіверяночку. / Вона в люту вас зимоньку грітиме. / Вам із нею душа не болітиме. // Том 2, с. 262*); **зоряга** (*Над вишнями зоряга не згасають, / Хоч промені заграли у росі. Том 3, с. 266*; *Зліталися до альтанки / Зоряга і солов'ї. Том 3, с. 351*); **льонинка** (*Ой то не лелеча – / тонконоге дівча. / Дві льонинки в очах, / дві коси на плечах. Том 3, с. 442-443*); **промінець-волосиночка** (*Сонях став, а росиночки – / Зоренята-слова. / Промінці-волосиночки, / Наче пісня жива. Том 3, с. 267*); **рядочки-діти** (*Сам не знайдеш, де себе й подіти. / Як од слова і куди втекти. / Знають лиш твої рядочки-діти, / Як щодня згоряв над ними ти. Том 3, с. 205*); **тополяга** (*Нападав сніг від Сосниці до Мени. / Стоять машини білі на шляху. / І тополяга обіч, мов антени, / Застряли ноженятами в снігу. Том 1, с. 320*).

Окремим випадком можемо назвати функціонування суфікса «-ісіньк-» у неолексемі «**чистий-чистісінький**», який посилює вияв оцінки і водночас контекстуально створює позитивно маркований образ: *І капала, наче роса, / чиста-чистісінька віра. / І капала, наче сльоза / (Там ні людини, ні звіра). Том 3, с. 256*.

Абсолютний вияв ознаки реалізується в прикметникових та іменникових новотворах за допомогою початкового компонента «все-» і префікса «най-»: **всевигойний** (*Павіття густе і високе / У світ вона дуже несе, / Ввібравши всевигойні соки, / Глибини й висоти трясє. Том 2, с. 137*; *Найчистіші джерела*

витікають звідти, / де починається життя. / Там, в незаймано-дитинній глибині, / пульсують всевигойні соки. Том 4, с. 109); **всеозорій** (Спадуть слова. Обсядуть діл і зорі. / Потонуть чисто в сніговій габі. / І тільки очі, пильні й всеозорі, / Залишать людям правду по тобі. Том 2, с. 48); **всеоможець і всеохоронець** (І сталося так, що обійшло життя / Того всеоможця і всеохоронця. / Він потонув навіки в забуття, / Але не стало менш без нього сонця. Том 3, с. 322); **найбезпомиліший** (А глиб попід нами, бува, як задивиться, / То йде шкереберть наше / найбезпомиліше. Том 3, с. 35); **найновий** (Буває, важко вимовити «так», / Як долетить пілоту до поета. / Не допоможе найновий літак / І навіть наймодерніша ракета. Том 3, с. 323).

Деякі з новотворів автора реалізуються в рядках поезій, утворюючи синонімічні пари, наприклад: **вітерець-пустун – розбишака-вітерець** (Травнева ніч як світла доля. / Мовчу. До мене йдуть слова. / А за вікном шумить тополя / і сонно дихає трава. / І вітерець-пустун весінній / гойдає вишню молоду. / І ходять тихі-тихі тіні / у захмелілому саду. // Том 2, с. 256); (Гойдає тихо віти в лісосмугах / веселий розбишака-вітерець. Том 2, с. 280).

Інші авторські новотвори О. Довгого відносимо до окремих груп відповідно до їхньої семантики та емоційної оцінки ліричним героєм (позитивної/негативної). Так, зустрічаємо номінації на позначення:

- внутрішнього стану ліричного героя та конкретних істот, згаданих у поетичних рядках (наприклад, лелеки, олениці тощо): **вдвох-наодинці** (На дні самоти, Де тягар свій нести / Будем вдвох-наодинці. / Не зустріли б оординці. Том 3, с. 135); **задоцілий** (По дощеві одлягло од серця. / Капле сік прозорий із беріз. / Молодик, мов дужка із відерця, / над вечірнім видолком завис. / Квилить в небі чаєчка-дитина. / Легко і просторо так для віч. / Пахне луг, як випрана хустина із дівочих задоцілих пліч. // Том 2, с. 335) – спостерігаємо посилення візуальної перцепції; ліричний герой відчуває полегшення, певною мірою очищення від душевних переживань; **заклопітний** (Коли відкотиться далеко / Оцей кипучий гам і дзвін, / Мій друг заклопітний – лелека / Забуде, де й селився він. Не стане крику лелечати / Над переплесками ріки. / Лиш білі крила й сірі

цяти / У птаха візьмуть літаки. // Том 2, с. 113); **клястися-любити** (Дівчина чорнява / Та не вірна слову. / То клянеться-любить, / То тікає знову. Том 3, с. 451); **напружено-шалений** (Її люблю як матір, як дитя, / Як цвіт росини на листку зеленім. / До неї йду на сповідь-каяття / У цім житті напружено-шаленім. Том 3, с. 390); **насторожено-чутливий** (Коли я хотів травиці олениці дати з рук, / Насторожено-чутлива, утікала, наче звук. Том 3, с. 405); **наструнчений** (Чую: дзвонить роса, / Мов наструнчений лук. / Я тремчу, як сльоза, / Упіймавши той звук. / Все не спить: і трава, / І вода, й комиші... / Тільки клятні слова / Сплять, як мертві в душі. // Том 2, с. 258); **не стихний** (Як звук останнього рятунку, / Як біль, не стихний до труни... Том 2, с. 33). Позитивно: **люблячо-ніжний** (Тільки дума – у простір засніжний. / Тільки тиші наструнена мить. / Тільки посміх твій люблячо-ніжний, / як сніжинка на серці щемить... Том 2, с. 350); **полюбитися-покохатися** (Ми з тобою дві росиночки, / Ми з тобою дві сльозиночки, / Полюбилися-покохалися, / На схід сонечка побралися. Том 3, с. 467); **трояндно** (Троянди, кажуть, на розлуку. / А я тобі троянди ніс. / І цілував гарячі руки / І очі, стомлені від сліз. / Трояндно ночі пролітали. / Звертали зорі на зорю. / З мого кохання квіти в'яли. / Я думав, що і сам згорю, / і не розлуки серце прагло. / Побачень частих – назавжди. / З троянд закохано і спрагло / Прийшла навек до мене ти. Том 3, с. 465). Негативно: **перетужено** (Перетужено Всесвіт гуде, / Почорнілий від крові і стоми. Том 3, с. 192); **погляд-крижина** (Гойдаюся у погляді-крижині, / Яку несеш у синьому жалю. / О, не спіткнися, не впади – молю – / На цій хисткій вузесенькій стежині. / Ні дотику, ні подиху, ні звуку... / Кричу тобі, а ти – як тиша тиш. / Ще крок – і я боюся, що злетиш, / Мені крилом оперишся на руку. // Том 2, с. 314);

- соціальних явищ: **арко-дужний** (З того арко-дужного змісту, / Що дружби підводить мости, / Змогло пра-Боянове місто / В новітню епоху врости. Том 3, с. 85); **думка-маячня** (Щось я йду не за темою / В час думок-маячні. / Сонях став діадемою / Золотою мені. Том 3, с. 267); **злощасниця-неслава** (Буди, буди мене, ламка моя уяво, / В цей дикий рев часу, в цей лютий вибух літ. / Розіпнем на хресті злощасницю-неславу, / І наш вкраїнський герб піднімемо на

щит! Том 3, с. 171); злицеміритись (По одному втрачаю друзів. / Той переріс, а той не виріс, / а той од слави злицемірівсь... / По одному втрачаю друзів. Том 2, с. 90); рабинофобія (Рабами ви були – не стали, / Рабинофобії раби. / І вашим метрам п'єдестали / Вросли, як смерть, у плоть доби. Том 3, с. 169);

Вважаємо, що на межі двох семантичних груп авторських неологізмів на позначення внутрішнього стану й соціальних явищ перебуває індивідуально-авторське «неогрублений»: *Гей, натужтесь, серця неогрублені! / Ваша візьме тепер – не колись. / Не раби то, що продані й куплені, – / То раби, що самі продались! Том 2, с. 63;*

- явищ природи й елементів довкілля: *знатужено (Ряхтять проміння сонячного злитки. / І як машини повні од повітки / Знатужено вирулюють на шлях. Том 3, с. 324); переталий (Чи вона уже одквітла, / Чи зів'яла назавжди, / Чи ввійшла в тремтяче світло / Переталої води? Том 3, с. 104). Динамічні: вайлуватися (Образи людей, птахів, тварин / я бачив у хмарах, / які вайлувалися у небі. Том 4, с. 166); визвіздити (Ніхто нізвідки і ніколи, / Ніхто нічого і ніколи / Не явить світу в самоті, / Якщо злиття ума і волі, / Якщо буття небес і поля / Не визвіздить на видноті. Том 3, с. 188); глибнути (Ми яром йшли. Світилися дерева. / І сині тіні глибли у воді. / І хмари, від проміння золоті, / Пливли, мов гори, в голубому мреві. Том 3, с. 101; Над зелен-листом глибне далина, / І голоси юрмляться у долині, / Де теплі барви в передгір'ї синім / Осіння перехлюпує луна. Том 3, с. 492); грозовіти (До тих, що померли, дерева шумлять, / А ті, що померли, не чуючи, сплять. / Летять, грозовіють над ними літа. / Пульсують над ними вітри і вода. Том 2, с. 49); крилатитися (Я од першого подиху й звуку / край оцей полюбив назавжди, / де співають і мова, і руки / на чернігівські сиві лади. / Де між нив зеленіють діброви, / де крилатиться небо, мов птах, / де ночують і пісня, і слово / у пахучих і теплих житах. // Том 2, с. 181; А в злоті бань осінній день / Огнем крилатиться заклично. / Чернігів гордо і велично / В стодзвонні осені гуде. Том 2, с. 232; У соснах крилатиться небо, / А в душу вливається міць. / О лісе мій, скільки у тебе / Не пізнаних ще таємниць! Том 3, с. 108); холодій (Бракує слів. Мені бракує слів. / На добрий засів – вистиглий*

посів. / А нива просить жадібно зерна, / А сонце руки простягає – на! / Іду і сію, а ростків нема. / Лиш вкину зерно – насіда зима. / Стина росточки лютий холодій, / Навіки палить пелюстки надій. // Том 2, с. 38). Письменник дає можливість читачам продовжувати й розвивати асоціативний ряд з неолексею «холодій», наприклад «лиходій», «злодій». Такі асоціації є виправданими, адже значення індивідуально-авторського новотвору підсилюється прикметником «лютий». В обох вищезгаданих контекстах неолексеми є персоніфікованими поняттями. Прийом персоніфікації здається нам доречним у зв'язку із творенням автором візуально знайомих образів для полегшення перцепції читачів;

- зовнішнього вигляду предметів, явищ та осіб: **каменеголовий** (*Уже не чути шерехів і слова, / Уже лиш тиша каменеголова... Том 3, с. 487*). Позитивно: **буйноокий** (*На вітру першу весняну прозорість, / На роси, що спадають з юних крон. / На чистих луків буйнооку прорість, / На перший окриляючий озон. Том 3, с. 332*); **вродонепозичено** (*Тож в славі тій, що закосмічено / Ляга на груди всіх столиць, / Сіяють вродонепозичено / Усі твої стонадцять лиць! Том 3, с. 30*); **хлопець-красень** (*Хай дівча із хлопцем-красенем / До мене несе печаль. Том 3, с. 199*). Негативно: **нора-потвора** (*Я убиваю рабство у собі. / На світ виходжу із нори-потвори, / Щоб воїном лишитись в боротьбі / За мирний день, за вільний дім і зорі. Том 2, с. 76*); **суховітій** (*Один із них коренастий, / з пишною, красивою кроною, / а другий – покручений, скоцюрблений, / суховітій. Том 4, с. 86*);

- сакральних образів: **життєводайний** (*До чистого, тремкого джерела / Йдемо завжди, щоб спрагу стамувати, / Але чомусь ми стали забувати / Ту стежку, що до нього нас вела. / Бува, шукаєм й не знаходим де / Б'є з-під землі життєводайна сила, / Що нашу юність щедро оросила / І нас ще й досі у житті веде. // Том 2, с. 147*); **істинносутній** (*В цій порі є щось істинносутнє, / Як в людській Perezrілій душі, / Де зійшлося минуле й майбутнє / На тонкій, наче лезо, межі. Том 3, с. 140*); **незаймано-дитинний** (*Найчистіші джерела витікають звідти, / де починається життя. / Там, в незаймано-дитинній глибині, / пульсують всевигойні соки. Том 4, с. 109*). У наступних рядках поезії негативно конотований образ брехні розкривається, поширюється за допомогою

індивідуально-авторського «невідчепа»: *Бува брехня, немов бабуся сива, / І юна невідчепа, як смола. Том 2, с. 126;*

- вікової характеристики: **молоденький-молодий** (*Від овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики, / Мов незаймані роки. / Зацвіли так опромінено, / Молоденькі-молоді. / Попливли у даль засинену, / Мов качата по воді. // Том 2, с. 363; Зацвіли та й опромінено / Молоденькі-молоді. / Попливли у даль запінену / По джерелистій воді. Том 3, с. 437*); **ніжномолодий** (*Будь же завше ніжномолодою / І людей любов'ю зігривай. Том 3, с. 418*); **часчка-дитина** (*Квилить в небі часчка-дитина. / Легко і просторо так для віч. / Пахне луг, як випрана хустина із дівочих задощилих пліч. Том 2, с. 335*); **чайка-часня** (*Горе чайці-часняті, / Горе тонкому листку, / Горе полечку і хаті / У негоду отаку. Том 3, с. 86*);

- просторового локусу: **закосмічений** (*У це гримуче видноколо, / В цей закосмічений трубіж / Виходимо на сьоме коло, / На сьомий фініш чи рубіж. Том 3, с. 60*); **закосмічено** (*То ж в славі тій, що закосмічено / Ляга на груди всіх столиць, / Сіяють вродонепозичено / Усі твої стонадцять лиць! Том 3, с. 30*); **надкосмічний** (негативно): *Дикуни вже не йдуть в печери. / В дикунів надкосмічний смак. / Осучаснила тупість ера, / Навела на дикунство лак. Том 3, с. 58*;

- візуальної подібності одних об'єктів чи істот до інших, наприклад: **лелечодзьобий** (*А ген за ним лелечодзьобі крани / Спинилися, мов птахи по ході. Том 3, с. 350*); **очі-зорі** (*Меркнуть очі-зорі, / руки горять / і терпнуть. Том 4, с. 172*), а також зовнішній вигляд відповідно до розміру, наприклад, **книжина** (*І книжечки, і книжини, / Та все дрібнота сама. Том 2, с. 119; Є, наче стени, книжини / І книжки, мовби зорі ясні. Том 2, с. 123*);

- характеру дій: **принатужити** (*Принатужити – трісне, наче гілка, / Доторкнешся – серце обпече. Том 3, с. 175*); **філігранити** (*Слова, як не філігрань, / Залишай природну грань, / Бо обточений овал / Вб'є мистецтво наповал. // Том 1, с. 89*); **філігранитися** (*Переблискує, філіграниться / Кожна крапелька роси. Том 3, с. 102*);

- сприйняття ліричним героєм тих чи інших об'єктів і явищ, наприклад: степу – **сучаснодушний** (*Він зовні мовби сам в собі, / До світу й сонечка байдужий, / Але завжди сучаснодушний / І весь, як є, в своїй добі. Том 3, с. 261*); душі України – **єдиний-один** (*Може тільки єдина-одна / Вона в крові людській не мина? Том 3, с. 167*) – у такий спосіб автор підсилює її унікальність і неминучу природу; хліба (тут: одоративно-смаковий образ) – **духмяно-кислуватий** (*І запах той, духмяно-кислуватий, / Ми несемо через десятки літ. Том 3, с. 364*);

- осіб і людей за негативними рисами характеру: **пожадливець** (*Та ось знайшовсь пожадливець один. / Він горб розрив за темної години / Та й витяг з нього на поверхню тлін: / Кістки і череп мертвої людини. Том 3, с. 129*); **улесник-кат** (*Крий, Боже, вашої «любові», / Мої улесники-кати. / У вас слова не випадкові, / І ваші нерви як дроти. Том 3, с. 251*);

- позитивно конотованих істот: **Діва-Месія** (*Палить, рушить і сіє. / А над мороком літ / Образ Діви-Месії. Том 3, с. 286*); **зернолюб** (*На цій землі конала згуба / Племен жорстоких і країн. / А дух високий зернолюба / Ізнов підводився з руїн Том 3, с. 91*);

- тривалих процесів у минулому: **снитися-забутись** (*Там дихалось-світалось, / Там снилося-збулось. / Лиш згадкою зосталось / Та шепотом колось. Том 3, с. 82*).

Отже, до групи новотворів з оцінною й характеристичною семантикою входять прикметникові (*закосмічений, замокрілий*), іменникові (*погляд-крижина, думка-маячня*), дієслівні (*полюбитися-покохатися, грозовіти*) та прислівникові (*вродонепозичено*) деривати. Ці новотвори дають можливість автору надати суб'єктивну оцінку чи характеристику предметам і явищам дійсності в межах однієї лексеми.

3.3. Номінації з часопросторовою семантикою

Час і простір – це фундаментальні категорії людського існування, адже супроводжують людину в процесі її життя від початку й до кінця. Поняття часу й простору як важливі онтологічно-мисленнєві категорії відображають сприйняття й інтерпретацію людиною об'єктивної реальності й моделювання відповідної суб'єктивної реальності. Так, античний мислитель Аристотель зауважує, що «...час є величиною руху, оскільки час є нічим іншим, як мірою руху» [4]. Відповідно існує природний та умовний рух часу. Природний передбачає поділ часу на теперішнє, минуле та майбутнє. Поділ на циклічні проміжки часу (години, дні, тижні, місяці тощо), що виникає в результаті активної мисленнєвої діяльності людини, відносимо до умовного руху часу. Одними з дослідниць концепту «час» є Л. Кравець [47] і О. Задорожна [40].

Простір, зокрема й художній простір, як інструмент організації композиційної структури твору, може вказувати не тільки на місце дії, а й розкривати внутрішні смисли, інтенції, які закладав автор у власному творі. Час і простір є важливими категоріями мистецтва, адже навколо часопросторових понять вибудовується система образів у художньому творі.

У поезіях О. Довгого часопростір (хронотоп) постає у вигляді об'єктивної реальності, яку сприймає ліричний герой і, як наслідок, отримує певний життєвий досвід. Таким чином, процес пізнання навколишнього світу формує особистість ліричного героя і впливає на його життя.

3.3.1 Номінації на позначення часових понять

Індивідуально-авторські неолексеми із семантикою часу представлені в поетичній творчості О. Довгого іменниковими (*прасвіт, осінь-погода*), прикметниковими (*повесінній, овеснений*) та дієслівними (*одколихатися*,

переславитися) дериватами. Деякі з них містять додаткові конотації та смисли, які допомагають читачеві краще й глибше проінтерпретувати поетичний твір.

На давність існування понять, предметів і повернення в минуле вказують прикметникові індивідуально-авторські лексеми, які поєднуються з відповідними іменниками, наприклад: **пра-Бояновий** (*З того арко-дужного змісту, / Що дружби підводить мости, / Змогло пра-Боянове місто / В новітню епоху врости. Том 3, с. 85*); **праперший** (*Докопуюсь до кореня речей, / До точної, прапершої причини. / І світ до мене річкою тече, / Дитиною стоїть перед очима. Том 2, с. 47*); **праправічний** (*– Я не знаю, хто й куди я йду, / Знаю лиш, що горе вам веду. / Знаю лиш, що не перепинить / Мойого сліду праправічну нить. Том 3, с. 143*); **прастолітній** (*На сивих прастолітніх мурах / Сліди віків і воєн прах. / А поруч струнами пандура / Летять бамбуки на вітрах. Том 2, с. 302*). У наведених вище рядках поезій, значення неолексеми «*прастолітній*» підсилюється прикметником «сивий», які разом надають мурові, як архітектурній пам'ятці, величності й вікової могутності.

На давність існування певних явищ і об'єктів вказують такі іменникові новотвори: **праживність** (*Він, давній свідок праминулих ер, / Доніс мені віків таємну сутність. / У камені безсмертності присутність / Рослин, дерев, праживності озер... Том 3, с. 363*); **прасвіт** (*Ми всі з такої даліни, / З такого славного прасвіту, / Де повні мужності сини, / А доньки сонячного цвіту. Том 3, с. 46*). Так, ефект давнини підкреслюють неолексема «*прасвіт*» разом з іменником «*далина*», а також «*праживність*» із прикметниками «*праминулий*» та «*безсмертність*». Неолексему «*архісивизна*» також відносимо до цієї групи слів із темпоральною семантикою, оскільки в наведеному нижче поетичному контексті «*архісивизна*» є синонімом до «*давнина*»: *Не забувайте, звідки ви і хто ви, / Чиїх очей лежить на вас печать. / У світі слів немає випадкових, / Хоча вони й століттями мовчать. / Віки й часи у невідь переходять, / А за батьками устають сини. / Вони свою історію підводять / З продимленої архісивизни. // Том 2, с. 138.*

Неолексема «**стовітий**» підкреслює вікові характеристики ліричного героя, який співвідносить себе з деревом. Чим більше гілок на дереві, тим старішим воно є. З неолексемою «*стовітий*» у поезії корелюють слова «день» і «вік», які теж мають часову семантику: *І день, і вік, і всесвіт – / Усе ношу в собі, як думу. / І не живу – ходжу по лезах / У цьому хаосі і шумі. / Важкий, нескорений, стовітий, / Труджуся, дихаю і прагну. / І раз для мене сонце світить. / І раз для мене небо пахне...//* Том 2, с. 89. З таким же значенням вживає автор у перших двох контекстах лексеми «**перевіття**», часова семантика якої підсилюється ад'єктивом «*древній*» (другий контекст): *Гуде кора від перевіття сил. / Трищить коріння в ґрунті від натуги. / А час стоїть на відстані за пругом / Перед могуттям сонця і краси.* Том 2, с. 233; *Ти корінь мій і древнє перевіття, / Ти міць моя й дихання молоде. / Один для мене ти єси у світі, / І кров одна у жилах нам гуде.* Том 3, с. 275; *Увійшло у туге перевіття колось, / Розлилось у пульсуючу силу артерій.* Том 3, с. 297; *Пора летючих променів огрому / Над перевіттям поля і двора.* Том 3, с. 385. У двох останніх контекстах у семантиці неолексеми переважає кількісно-множинний елемент значення, ніж часовий.

У поетичній творчості О. Довгого знаходимо також дієслівні неолексеми часової семантики із вказівкою на дію, яка була тривалою в часі, але вже завершилася: **допартизанитися** (– *Ну, допартизанилась, / Вкраїнко?! – / І від залтів / Стрепенулась ніч.* Том 3, с. 228); **одколихатися** (*Одколихалися сріберні дзвони. / Звуки лягли в опрозорену синь. / Знову земля одягає корони. / Світ устає з голосінь.* Том 2, с. 237); **одкружити** (*У дерев є така висота: / Піднімать над віками літа, / Все побачить, і все одкружить, / І, над смертю піднявшись, жить.* Том 3, с. 503); **пересвітитися** (*Пересвічуся і пересвічу. / Зостануть в тебе променем в очу. / Нехай той промінь осява твій шлях, / Нехай відводить біди всі і страх. / Хай спопеляє темінь на путі, / Хай зігріває серце у житті. / Якщо ж він, мовби зірка, засія, / Не забувай, синочку мій, – то я. //* Том 2, с. 133; *Зійшли вже кров'ю рани і рубці, / Пересвітився мозок орбітальний.* Том 3, с. 180); **переславитися** (*Перебуду, як на святі, / Переславлюсь на віку / У росині, в променяті, / У росточку і листку...* Том 3, с. 516).

Частотними в поезіях автора є новотвори на позначення пір року. Так, осінь, зима й весна є своєрідним тлом, на якому відбуваються описані в поезіях події, але помічаємо своєрідний синкретизм: водночас відбувається змалювання переживань, внутрішнього стану ліричного героя і вказівка на пору року. Вербалізаторами образів пір року і внутрішнього стану героя є такі неолексеми: **веснокросна** (*Там, де Сосниця / Пахне соснами, / Убідь хлюпає на луги, / Обрій, зітканий веснокроснами, / Перехитує береги. Том 3, с. 102*); **вітер-поземок** (*Сніги, сніги! їм ні кінця, ні краю! / Злилось і небо з маревом зими. / Від Низківки із батьком від'їжджаю / на Городище сивими кіньми. / Дзвенить льодок. Витьохкують копита. / В обличчя вітер-поземок січе. / А я у світ, снігами оповитий, / вдивляюсь через батькове плече. // Том 2, с. 210*); **віха-віхола** (*День – як віха-віхола. / День – як благодать. / Сонце небом їхало / На базар, видать. / Синню оперезаний / Білий цвіт села. / Й просто під березами / Річка потекла. // Том 2, с. 202*); **осінь-погода** (*Покружляли журавлі над гори, / повернули журавлі на море. / Повернули журавлі на води / золотої осені-погоди. Том 3, с. 201*); **повесінній** (*Із дядьком Федором ми їхали в нічне. / По зморі коні плентались байдужо. / А вечір владно навідав і дужо / на повесіннє поле запашне. Том 2, с. 203*).

Прикметниковий оказіоналізм «**овеснений**» вказує на прихід весни, яка запускає механізм оживлення природи після зимового сну: *Від овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики, / Мов незаймані роки. / Зацвіли так опромінено, / Молоденькі-молоді. / Попливли у даль засинену, / Мов качата по воді. // Том 2, с. 363; Од овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики / Біля тихої ріки. Том 3, с.437.*

Час доби і пов'язані з ним часові проміжки реалізуються в поезії за допомогою таких неолексем: **дихатись-світатись** (*Там дихалось-світалось, / Там снилося-збулось. / Лиш згадкою зосталось / Та шепотом колось. Том 3, с. 82*); **передсвіток** (*Не смійтеся! / Од горя / Передсвіток рида. / Не вискочии на зорі, / Як атомна біда. Том 2, с. 132*); **світанитись** (*Там світаниться, / Ніжно ранить*ся / Юний світ об дерев стиси. / *Переблискує, філігранить*ся / *Кожна*

крапелька роси. Том 3, с. 102); **хлопчик-ранок** (*Веселий хлопчик-ранок / Устав увесь в росі. / Схилилася на танок / Калина – жар в косі. / Зрадів той хлопчик: – Мамо! / Сміється мати: – Син! / Обняв її гілками / Кленочок через тин. // Том 2, с. 186).*

Вербалізаторами природного руху часу з вказівкою на минуле (перша) й майбутнє (друга) є неолексеми: **переліття** (*Лий там, в майбутнім перелітті, / Настане безуму межа. / І ще повториться на світі / її нескорена душа. Том 3, с. 45); **привид-мана** (*І не чула планета оця, / Як стогнали вуста і серця. / Все минуло, як привид-мана, / Лий Вкраїни душа не мина. Том 3, с. 167).**

На момент часу перед початком певного стану семантично вказує індивідуально-авторське «**передтиша**», наприклад: *Стою із нею сам не свій, / Бо розуміть мене не хоче. / А в серці полум'я гогоче / У передтиші грозівій. Том 3, с. 373.*

На одночасність вияву природних явищ вказує неолексема «**буря-злива**» (*Стоїть, як велет, сонях у пшениці. / Крилатий птах у музиці колось. / Йому, як іншим, на зорі не спиться, / чатує – ниви не толочить хтось?.. / Коли ж раптово вдарить буря-злива, / він бій прийме, як рід його велить... / І так буває: виляже вся нива, / а соняшник нескорений стоїть! // Том 2, с. 239).*

Постійний циклічний рух часу актуалізується в неолексемі «**роки-віки**» (*Отак ішли роки-віки, / а двоє під ясеню стояли і цілувалися. Ітимуть роки-віки, а двоє під ясеню / стоятимуть і цілуватимуться. Том 4, с. 51). Динамічний образ часу автор створює за допомогою okazіонального «**роки-віки**» та дієслова «йти» в майбутньому часі. Такий же образ створює автор за допомогою неолексеми «**перебазовка**» у поєднанні з «нові часи»: *Переоцінка цінностей надходить, / Перебазовка на нові часи. / Вже не краса вважається за вроду, / Стає потворність символом краси. // Том 1, с. 109.**

Неолексема «**епоха-гра**» має часову семантику (перший компонент слова) і водночас оцінно-характеризувальну (другий компонент), що відображає інтерпретацію й розуміння ліричним героєм епохи, про яку йдеться в поезії: *Із модерном, з епохою-грою / Я не вибув з класичного строю. / Не забув, звідки*

сонечко сходить / І над ким сиве житечко родить. Том 3, с. 55. А на швидкоплинність часу вказує індивідуально-авторське «бистролет» (Свою стежину веди од мене, / Веди од мене до сонцевиду. Життя, мій сину, таке шалене, / За бистролетом не видно світу. Том 3, с. 28; Благослови в новому сутність, / Пусту його [нове життя] у бистролет, / Щоби жила й твоя присутність / На найвродливішій з планет. Том 3, с. 152).

3.3.2 Номінації на позначення просторових понять

Художній простір – це інтегральна категорія, в основі якої лежать просторовий феномен культури, картина світу, філософські узагальнення та індивідуальний образ простору [10]. Так, кожен конкретний вияв простору в поезії може інтерпретуватися читачем відповідно до вище згаданих художньо-просторових елементів. У поетичних зразках О. Довгого носіями просторового значення слугують іменникові (*луг-переліг, небостеля*) та прикметникові (*надсофійський, приатомний*) деривати.

Індивідуально-авторські новотвори, пов'язані з природною екосистемою і семантично вказують на озеленену місцевість, є важливими топосними маркерами для інтерпретації поетичного твору, наприклад: **ліс-глиця** (*Сняться ліси кленові. / Пахощі лісу-глиці. / Сняться вологі очі / парості-луговиці. Том 3, с. 254*); **луги-доли** (*А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. / А ми на ній тілами голими / У дику переходим хить. Том 3, с. 186*); **луг-переліг** (*Постою серед нив, де я сонце гонив / в надвечірні луги-перелогі. / Натомивши себе до знемоги, / Постою серед нив... Том 3, с. 510*); **пруг-луг** (*Позаду все, що діялось. Усе / За пругом-лугом, бурною водою, / За вітром тим, що миттю пронесе / Коней табун у яр, до водою. Том 3, с. 476*).

Розглядаючи деривати з погляду розміщення простору, розрізняємо ті, що позначають розташування у вертикальній і горизонтальній площині. Наприклад, горизонтальна вісь: **донеб'я** (*Така незвичність і така байдужість! / Зиркнеш в*

*донеб'я – і душа німа. / Стихіє буйна! Славлю твою дужість! / Краси без тебе на землі нема! // Том 2, с. 294); **надсофійський** (Хоч вклонися, як втратив слово те, / Від якого вродився сам, / Щоб твоє надсофійське золото / Посіяло ще небесам. Том 3, с. 288). Імовірно, під «надсофійським золотом» автор має на увазі позолочені бані Софійського собору в Києві, які вражають своєю величністю й до того ж є символом неба. На необмеженість простору вказує неолексема «**безмеж**» і є надзвичайно продуктивною в поетичному доробку автора: *Як в піднебессі, де безмеж сама, / Людській душі закінчення нема. / Її поезія весь космос оспівала / І кожну його зірку зокрема. // Том 1, с. 373; Аж дивно навіть, що така безмеж / Над лементом строкатої затоки, / Де у дикунство втрапиш за два кроки, / А до думок високих не сягнеш. Том 2, с. 148; Така безмеж проміння й далі, / Така бездонність висоти, / Що й Київ, як на п'єдесталі, / Підвівсь, оперишсь на мости! Том 2, с. 226; Для мене ти і совість, і душа, / І мій пролог в путі до епілогу. / Впаду сльозою на твою дорогу, / Коли перейде у безмеж межа. Том 3, с. 25; Аж дивно якимось: отака безмеж / Над лементом строкатої затоки, / Де у дикунство втрапиш за два кроки, / А до смаків високих не сягнеш. Том 3, с. 340; Таке стоїть над кронами бездоння, / Така над ними простору безмеж, / Що, тій Довженка геніальній доні / Вклонившись, до істини дійдеш...Том 3, с. 362.**

У поетичній творчості О. Довгого знаходимо й неолексеми з ярусною семантикою. У межах вертикальної вісі розрізняємо неолексеми на позначення верхнього та нижнього ярусу. До верхнього ярусу належать такі авторські неологізми: **небостеля** (*Стели мені, вистелюй на постелю / Вишивану волошками габу, / Щоб я поснав, як велетень, в степу, / Задивлений в глибоку небостелю. Том 3, с. 358); **сонцезвід** (*Золотими сонцезводами / Змите поле молоде, / Птах веселий над городами / Літо бабине пряде. Том 3, с. 290); **сонцеполотно** (*Лежать в соломі мудреці й поети, / Філософи й промовці запальні...Тут всесвіт свій, стрімкого повен злету, / Відтворений на сонцеполотні. // Том 2, с. 246). А індивідуально авторські «**чорногрунт**» (*Пророки – це не бонзи модні, / Що ви їх бачите сьогодні. / Пророки там, у****

чорногрунті, / *Де зріють корені народні. Том 1, с. 165*) і «**чорноріль**» відносимо до просторових понять на позначення нижнього ярусу: *На чорну ниву чорні ворони, / Аж чорно в небі і під ним. / Півсонця в чорноріль заорано / Залізним плугом вороним. Том 3, с. 186*. Обидва новотвори можна об'єднати архісемою «земля», а в поетичній спадщині О. Довгого це один із ключових образів, який складає концептосферу автора.

Ефект просторовості реалізується в поезії за допомогою прикметникової неолексеми «**надпланетний**» (*В тугих снігах щось бачиться космічне, / В струнких деревах – надпланетний лет... / У сьайві зір є диво екзотичне, / Яке відкрив для Всесвіту поет. // Том 1, с. 54*). Мова йде про космічний простір, красу й масштабність якого передає автор лексемами «космічний», «надпланетний», «сьайво зір», «Всесвіт». Цей простір існує в імпліцитному образі Світового дерева як уособлення єдності усього світу («*В струнких деревах – надпланетний лет...*»).

На розміщення предметів у просторі вказує індивідуально-авторське «**заріччаний**» (*Розхлюпчу заріччани / плеса голубі. / З того боку дівчину / привезу собі. Том 3, с. 436*) і «**приагомний**» (*Не смійтеся! / Од горя / Передсвіток рида. / Не вискочиш на зорі, / Як атомна біда. / Як жить-то треба тут – / Люби чи не люби. / Якби на вас отрута, / Приагомні дуби! // Том 2, с. 132*).

«**Кімната-стеля**» виступає в поезії тим простором, з якого відбувається висхідний рух до простору неба: *Веди стежину, немов дитину, / Рости до неба з кімнати-стелі. / Веди стежину на Україну, / Не зрадь дороги, що мати стеле. Том 3, с. 28*. Подібну семантику має неолексема «**вежно**», що вказує на протяжність простору знизу вгору: *Все як в природи, хоч не як в людей. / Вродливо. Чисто. Мудро й незалежно. / Стоїть собі й нікуди не іде. / З дітей і внуків переходить вежно. Том 3, с. 300*.

Авторський неологізм «**оглиблений**» вказує на існування в духовному людському просторі прекрасних чуттів, які пробуджуються навесні разом із цвітінням конвалій, і вдало корелює з неолексемою «**заплоддя**», демонструючи індивідуально-авторське світобачення й тісний зв'язок людини з природою:

Пора конвалій – переходу час / Чуттів тендітних у запліддя духу. Пора в крові стосильної напруги / І величі, оглибленої в нас. Том 3, с. 385.

Неолексеми «**доокружжя**» та «**світлозор'я**» є номінаціями на означення простору, який потенційно є необмеженим, адже окрім власної семантики, новотвори переймають символічне значення прикметників, з якими поєднуються («синій», «голубий»). Так, синій колір у літературі часто символізує безмежний простір, а голубий є символом неба: *Хто був митець, чий соколиний зір / летить і нині з каменя у душу, / як промінь сонця в синім доокружжі / на обриси напівказкові гір? // Том 2, с. 293; І щось античне й неземне тоді / Відчує кожен в світі гір і моря, / Коли із голубого світлозор'я / До нього зайде в поетичний Дім. Том 3, с. 482.*

Зустрічаємо й неолексему «**відсвіти-світи**», яка поєднує в собі водночас часову й просторову семантику і вказує на час минулий («відсвіти») та теперішній («світи»). Вважаємо, що такий авторський новотвір є вдалим, адже підкреслює загальний настрій вірша: *Чарівно день зелений / В'є відсвіти-світи. / Од юності у мене / Лишилась тільки ти. / Все інше відлетіло. / Все інше відпливло... / Без тебе в мене, мила, / Нічого й не було. Том 2, с. 327.*

Образно-авторською номінацією майбутнього є неолексема «**посвіт**»: *Цей світ мине. Настане посвіт. / Та завжди правду повторім. / Людину творить власний досвід, / А не порад дешевий грим. Том 1, с. 168.* Незважаючи на зміну світу, у якому житимуть люди, ліричний герой прагне донести одну важливу істину, яка існуватиме в будь-якому зі світів: «...Людину творить власний досвід, / А не порад дешевий грим». Іншими лексичними одиницями-актуалізаторами динамічного образу часу в цьому поетичному контексті є «минати», «наставати», «повторити», а неолексема «посвіт» є вербалізатором статичного образу часопростору.

Отже, індивідуально-авторські номінації з часовою та просторовою семантикою активно вживаються в поезіях митця. Подекуди зустрічаємо спільну реалізацію просторового й часового значень в одному контексті, які

поєднуючись, утворюють своєрідний хронотоп – тло, на якому відбуваються всі події. Так, часопростір виступає формотворчою категорією художнього твору.

3.4. Номінації з кольористичною семантикою

Семантику й функціональні можливості колоративів вивчали як українські (Л. Шулінова [67], Г. Губарева [28], І. Бабій [7]), так і закордонні дослідники (М. Borejszo [70], М. Graf [72]) та інші.

Семантична структура кольороназв є багат шаровим комплексом із семою 'колір', на яку можуть накладатися різні конотативні значення, пов'язані в основному з індивідуально-авторським баченням світу. У сучасній поезії сполучуваність назв кольорів з назвами різних понять відбиває закономірності використання традиційних образів, які стали певною мірою поетичними символами, і новаторське вживання назв із семантикою кольору використовується для створення емоційно-оцінних метафоричних означень [36, с. 257]. Кожен автор має свою улюблену кольорову гаму, бо кольори є «тими постійними, організуючими, цементуючими елементами ...носіями єдності в численних творах поета, елементами, що накладають на ці твори відбиток поетичної особистості» [69, с. 145]. Серед кольороназв у поетичній творчості О. Довгого зустрічаємо неолексеми на позначення чорного, блакитного й синього, зеленого, червоного та його відтінків, білого кольорів.

Символіка чорного кольору багатогранна і має чимало інтерпретацій, однак у Довгого це уособлення людських вад, смерті та зла. Подекуди чорний колір є виразником фізичних властивостей явищ або предметів, наприклад, коли мова йде про ґрунт (*пружно-чорний, чорноґрунт, чорноріль*). Так, виразниками чорного кольору є такі прикметникові деривати: **пружно-чорний** (*Полем грудень крадеться несміло. / І, морозом впавши на траву, / він землі на пружно-чорне тіло / враз кине ковдру снігову. Том 3, с. 214*); **чорнородий** (*Та негода / Чорнорода / Землю всю / Порила. Том 3, с. 86*); **чорно-холодний** (*Глушина,*

глушина. Я такої боюсь глушини, / як немає людей, як далеко од мене вони. / Тільки мороку тінь, тільки звуки жахні лісові, / тільки роси ядучі на чорно-холодній траві. Глушина, глушина. Тільки обертом йде голова / Зупинюсь – упаду. Лиш сполохано крикне сова / Передсмертний мій крик од людей заховать сичі, / і ніхто не зна, як поет помирав уночі. // Том 2, с. 22) – «чорно-холодний» разом з образами «тінь мороку», «жахні звуки» «крик сови» передає атмосферу нічного лісу, де помирає ліричний герой; **чорнохрестий** (*Чорнокрилля в чорних ріллях. / Чорнохрестий степ охрип. / Сотні років чорнокриллю. / Сотні років чорний скрип. / Очі вицвілі – аж холод. / Гострий пазур – аж веде. / Чорнокрилля корчить голод. / Чорнокрилля крові жде.* // Том 2, с. 67) – «чорнохрестий» у поєднанні зі словом «степ» навіює морок і жах, адже, ймовірно, мова йде про степ, із багатьма похованнями. Уцілому авторський новотвір підкреслює загальний настрій вірша і корелює з такими словами й словосполученнями: «чорнокрилля», «чорні ріллі», «чорний скрип», «гострий пазур», «ждати крові»; **чорнющо-чорний** (*Верткий оцей чорнющо-чорний люд. / Він дуже щирий і природний тут. Він сповнений добра і чистоти / Які, можливо, вже утратив ти. Том 1, с. 144*) – у другій поезії циклу «Єгипетські експромти» збірки «Доторки блискавки» неолексема «чорнющо-чорний» вказує на колір тіла єгиптян і створює контраст: темношкірі люди чисті душею, світлошкірі ж – можуть бути «темними» в душі. Перший компонент неолексеми вказує на високий вияв інтенсивності кольору.

Серед іменникових дериватів зустрічаємо такі: **чорнокрилля** (*Чорнокрилля в чорних ріллях. / Чорнохрестий степ охрип. / Сотні років чорнокриллю. / Сотні років чорний скрип. / Очі вицвілі – аж холод. / Гострий пазур – аж веде. / Чорнокрилля корчить голод. / Чорнокрилля крові жде.* // Том 2, с. 67; *Попіл – зотліла мука. / Глина. Чорнозем. Пил. / Під чорнокриллям крука / Вижить немає сил. Том 3, с. 144*) – відбувається актуалізація образу чорного птаха, який символізує зло та смерть; **чорнорать** (*А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. / А ми на ній тілами голими / У дику переходим хіть. Том 3, с. 186*).

Номінаціями на позначення блакитного і синього кольорів у Довгого є такі неолексеми:

- іменникові: **голубоцвіт** (*В очей твоїх голубоцвіті / бентежну душу утоплю. / Я, мила, так тебе люблю. Том 3, с. 459*); **річка-голубинка** (*Сюрчать веселі коники з-під снігу. / Річка-голубинка не тече. / А сонце ліс залоскотало сміхом. / І в саме серце інеєм січе. Том 2, с. 212*); **синєхвиль** (*Гнеться в буках небо наді мною, / Б'є у берег тепла синєхвиль. / Огорта сади голубизною / Чорноморський прибережний штиль. Том 3, с. 491*); **синьозорість** (*Давай поїдемо в сніги, / У безберегу синьозорість, / У білу тишу і прозорість, / Що сповила все навкруги. Том 2, с. 357*).

- прикметникові: **голубовидий** (*Ввійшов у саму душу Карадаг. / Над ним небес голубовидий дах. / Усівсь орел на гострому відрозі / І дивиться у далеч; ніби маг.// Том 1, с. 100*).

- дієслівні: **наголубіти** (*Летить до мене, білі голуби. / Летить, бо любе голубе і біле. / Висить над мене небо голубе, / Аж ув очах моїх наголубіло. / Біліє сніжна чистота крила. / І голубіє на плечі хустина. / Білоголово дичка зацвіла, / Немов на сонці літньому дитина. // Том 2, с. 234*).

Семантика зеленого кольору, що на символічному рівні пов'язана зі свіжістю та спокоєм, передана такими неолексемами: **зелен-віття** (*Покину усе на світі, / Піду у поля й гаї... / Листочки на зелен-вітті / Продовжать літа мої. Том 3, с. 53*); **зелен-лист** (*Над зелен-листом глибне далина, / І голоси юрмляться у долині, / Де теплі барви в передгір'ї синім / Осіння перехлюпує луна. Том 3, с. 492*); **зеленоперий** (*Де на луках трава / Вабить росами зеленопера / І до співу пташиного / Кожен ще змалечку звик. Том 3, с. 19*); **зеленоцвіт** (*О ці дерева! Цей зеленоцвіт / О ця краса переболілих віт! Цей дивний вечір, і незвичні ви. / І сяйво зір довкола голови. Том 2, с. 354*).

Виразною є символіка червоного кольору, яка актуалізується в неолексемі «**червонь-колесо**» (*По черені землі – червонь-колесо! / І навпіл розкололася Земля. / Половина шумить буйноколосом, / Половину ще темінь встеля. / Гей, натужтесь, серця неогрублені! / Ваша візьме тепер – не колись. / Не раби то, що продані й куплені, – / То раби, що самі продались! // Том 2, с. 63*). Червоний тут варто трактувати як символ крові, адже в поезії йде мова про революційні

події, які в історичному досвіді українців часто супроводжувалися масовим винищенням населення. На масовість і масштабність лихоліття вказує символіка колеса. Неолексема «*червонь-колесо*» є інтертекстуальним елементом, оскільки вказує на роман Олександра Солженіцина «Червоне колесо». Це роман про Першу світову війну, лютневу й жовтневу революцію 1917 року. Події, описані в романі, дещо корелюють із назвою поезії О. Довгого («Революційний вірш»).

Неолексема «**червонота**» виступає узагальненим смисловим компонентом у поезії та передає вигляд навколишнього світу під час заходу сонця: *На обрій сонце плине, мов багаття. / Ні граней, ані кола, ні півкуль. / Горить трава. Горить в ставу латаття, / Горить соломи сторчкуватий куль... / Червоно-червоно в очах, дворі, городі, / Шибках, на стрісі, в небі, у саду. / І селянин червоний на підводі. / Поторохтів у нив червоноту. Том 3, с. 266.*

Семантика білого кольору втілюється в індивідуально авторських «**білоголово**» (*Білоголово дичка зацвіла, / Немов на сонці літньому дитина. Том 2, с. 234*), «**білолеbedино**» (*Люблю, як ти, осяяна й легка, / Пливеш у травах білолеbedино, / Уся, як луг цей, і, як цвіт, така, / І на землі усій одна-єдина. Том 3, с. 448*), «**білопір'я**» (*В Приснов'ї плещуться соми, / Розбивши в плесах надвечір'я. / Хмарин веселе білопір'я / На сиві падає дими. Том 2, с. 240*) та «**білотінь**» (*Білий дим як білотінь. / Білі крила біло крили, / Настилали на столи. Том 3, с. 370*). В О. Довгого білий колір асоціюється з чистотою та невинністю, виступає атрибутом добра й святості.

Поодинокими є неолексеми з іншим кольористичним значенням, наприклад, на позначення:

- відтінків червоного: **багряно-зоряний** (*Січневе небо білий світ колише. / Своім багряно-зоряним крилом. Том 3, с. 367*); **густо-малиново** (*В кімнаті я та слово, / Що на розмову забрело / Звідтіль, де густо-малиново / Ще сяє обрію крило. Том 3, с. 150*);

– відтінків сірого: **сивотелесий** (*Листя опало з берези в ріку – / Гола відбилася в плесі. / Хмари над нею у даль гомінку – / Лебеді сивотелесі. Том 2, с.*

286); **срібнолисто** (*Срібнолисто повсідалися / На червоній на лозі. / Мов джмелята, захиталися / На тонесенькій нозі. Том 3, с. 437*);

Окремої уваги потребує неолексема «**світлочолість**» (*А мудрість та непереборна, / Як сила кореня й зела, / Людину з днів лихих і чорних / До світлочолості вела. Том 3, с. 90*). Своєрідний контраст у близькому контексті створює письменник за допомогою індивідуально-авторського «світлочолість» і словосполучення «дні лихі і чорні», що можна інтерпретувати як протиставлення добра і зла або ж знання і незнання.

Множинність вияву колористичної ознаки (множинність палітри кольорів) зустрічаємо в таких новотворах: **барви-переливи** (*У слові музика заграє / На ще нечуваній струні. / Засяють барви-переливи, / Півтони й тони. Том 3, с. 151*); **райдуга-палітра** (*Став на хмарі за обривом, / Як на райдузі-палітрі. / Золота конева грива / Розпустилася на вітрі. Том 3, с. 257*); **стоколірно** (*Я зорі для вас збирав./ Зоря до зорі – разочок. / А ранок стоколірно грав. Том 3, с. 256*).

Номінацією за колористичною ознакою певних предметів чи явищ є індивідуально-авторське «**огнебарвний**» (*Не дають мені спати квіти. / Огнебарвні, гарячі тони. / Над моєю душею віти / В голубому озонні тонуть. Том 3, с. 209*). А семантика зміни одного кольору на інший закладена в оказіоналізмі «**перебрунений**» (*Я, мов сад, перебрунений соками, / Проростаю пагінням увесь, / І лечу за думками високими, / Не спиняючись, ношно і днесь. Том 2, с. 170*). Зниження інтенсивності колористичної ознаки фактично до нуля спостерігаємо в індивідуально-авторському «**опрозорений**» (*Пливуть в сизу млу опрозорені тіні / І тануть безмовно в долинах зірчастих. / Дерева, од синього сяєва сині, / Стоять непорушно, як вої на чатах. Том 2, с. 207*; *Одколихалися сріберні дзвони. / Звуки лягли в опрозорену синь. / Знову земля одягає корони. / Світ устає з голосінь. Том 2, с. 237*; *Не такі над морем сходять ранки, / як над сивим Києвом моїм. / Пароплави, як в атаку танки, / йдуть несхибно у ранковий дим. / А над бухту, під зеленим лісом, / там, де гори вкутає туман, / тишу опрозореної висі / будить сонним окриком чабан. // Том 2, с. 300*; *І манило мене опрозорене поле весінне, / Де стелились жита вдалечінь за дугою ріки. Том 3, с. 512*). Як бачимо,

така неолексема є продуктивною в поетичних текстах О. Довгого і вживається переважно для передачі вечірніх або осінніх пейзажів.

Отже, номінації з кольористичною семантикою пов'язані з індивідуально-авторським світовідчуттям та особливостями асоціативного мислення автора.

У кількісному співвідношенні переважають іменникові (16 лекс. од.) та прикметникові (12 лекс. од.) композити. Домінантними кольорами є чорний, блакитний та синій.

3.5. Номінації з акустичною семантикою

Невелику групу слів становлять деривати з акустичною семантикою. Так, для передачі звуків навколишньої дійсності письменник створює такі індивідуально-авторські лексеми:

- загальні іменникові: **вистоґін** (*Крона встає і зерно / З вистогону підків. / Кров проростає дерном / Із глибини віків. Том 3, с. 144*); **вихитон** (*Не дзенькоту, не вихитону, / Не гамірної хрипоти – / Епоха наша вимагає тону, / Щоб міг, неначе дзвін, густу. // Том 1, с. 219*); **вишелест** (*Стаю глухий до голосу трави, / До вишелесту вистиглої ниви. Том 3, с. 211; Сьогодні неповторний вишелест трави. / Сьогодні неповторний звук. Том 4, с. 26; Коли вони говорили / одне одному ласкаві слова, / кожен звук ставав / мелодією, / що перетворювалася / у вишелест дерев. Том 4, с. 88*);

- загальні дієслівні: **вишумлювати** (*Лише у пам'яті людей, які знають про це, / на картинах митців пензля, в поезіях / живе Довженкова сосна, вишумлює густою кроною, / зберігаючи пам'ять про велику душу / геніального філософа і митця. Том 4, с. 21*); **дзвонити-видзвонювати** (*Гей, здалеку по всьому полю... / Сиплються додолю золоті червінці, / дзвонять-видзвонюють. Том 4, с. 107*);

- на позначення пташиних звуків: **вищебет** (*Безтурботно юрмиться птаство в долинах і ярах. / Тільки шелести крил як пісня, / тільки тонкий і неповторний вищебет... Том 4, с. 112*); **курличитися** (*Вже не повернеш. Не докличешся. / Відснилися. Пішли. Нема. / Лиш небо осінню курличеться. / А за*

курликанням – зима. Том 3, с. 207) – неолексема «курличитися» стосується звуків, які видають журавлі і вказує на зміну пір року й прихід осені;

- за подібністю першого компонента композитного новотвору до другого: **звук-голос** (*Нема ще й звуку-голосу живого, / Нема ніде, хоч вже пора давно. / Лиш леться дощ із неба на дорогу, / Як атомом отруєне вино. Том 3, с. 236*); **звук-слово** (*Цілував, милував ніжні губенята, / Аж ховалися в траву білі грибенята. / Щебетав з ними ліс звуками-словами, / Розсипавсь цілу ніч в листі солов'ями. Том 3, с. 449*) – за допомогою індивідуально-авторського «звук-слово», митець вказує на той факт, що ліс видає не просто якісь звуки, а ці звуки є для нього засобом комунікації. Примітно, що «звуки-слова» є пташиним співом, це зрозуміло з інших слів у контексті поезії, наприклад, «щебетати», «співати», «кигикати» (наслідування звуків чайки), «солов'ї», «горличка» («*Боджерельна вода тугою спливає, / І до неї вже ліс листям не співає. / Не співає, мовчить, не шумить, не кличе, / Тільки горlichкою у гіллі кигиче*»);

- із вказівкою на множинність вияву звукових явищ: **переструнтя** (*От і знову по весні дорога / До порога рідного й лісів, / Де привал край батькового стога / В переструнні пташих голосів. Том 2, с. 229*); **стодзвоння** (*А в злоті бань осінній день / Огнем крилатиться заклично. / Чернігів гордо і велично / В стодзвонні осені гуде. // Том 2, с. 232*);

- зі значенням зміни однієї звукової ознаки на іншу: **перезвучений** (*На цих-от пагорбах кленових, Де всіх віків улігся прах, / Росте твоє пахуче слово / На перезвучених вітрах. Том 3, с. 149*).

Отже, авторські номінації з акустичною семантикою в О. Довгого вживаються на позначення певних звукових явищ, процесів, які відбуваються в природному середовищі. Домінантним є образ пташиного співу, на який експліцитно вказують неолексеми «курличитися» і «вищебет» та імпліцитно (разом з іншими словами у тому ж контексті) – «звук-слово» і «переструнтя». Експліцитним образ вважаємо тоді, коли вже у самому новотворі закладена семантика того чи іншого образу, імпліцитним – коли новотвір самостійно, без контекстуального оточення, не може позначати конкретний образ.

Висновки до розділу 3

Аналіз семантичної структури індивідуально-авторських новотворів О. Довгого дає можливість простежити основні тенденції процесів номінації та образотворення на матеріалі поетичного доробку автора. Так, для митця характерне творення неолексем на позначення предметних, часопросторових понять, лексем з оцінно-характеризувальною, акустичною семантикою та кольороназв.

Серед групи неолексем на позначення предметних понять розрізняємо власне предметні і ті, що стосуються флори й фауни. Власне предметне значення реалізується в індивідуально-авторських новотворах на позначення явищ природи (*сонцелет, вітер-вітровій*), внутрішнього стану й мисленнєвих процесів (*диво-казка, дума-колісниця*), людей та їх діяльності (*дід-чабан, друг-пейзажист*), динамічних процесів, пов'язаних із навколишнім середовищем (*гострокуття, людиномаса*), елементів рельєфу (*дорога-струна*).

Серед флористичних номінацій вирізняємо ті, що вказують на можливість плодоношення та цвітіння (*брунька-бутон, плід-зав'язь*), спосіб посадки (*кленки-рядочки, сонях-самосад*), подібність або форму існування (*самоцвіт-зернечко, слово-колос*) тощо. Номінації на позначення фауни зустрічаємо з вказівкою на пташиний світ (*друг-журавель, горлиця-гординя*) і подвійну форму існування людини (*людозвір*).

Оцінно-характеристичну семантику мають okazіоналізми з демінутивно-пестливим значенням (*звіриночка, зоренята-слова*), ті, що вказують на абсолютний вияв ознаки (*всезорий, найновий*), внутрішній стан ліричного героя та окремих істот (*клястися-любити, наструнчений*), соціальні явища (*злицеміритись, рабинофобія*), явища природи й елементи довкілля (*переталий, вайлуватися*), зовнішній вигляд (*вродонепозичено, хлопець-красень*), сакральність (*істинносутній, життєводайний*), вікову характеристику (*молоденький-молодий, чайка-часня*), характер дій (*принатужити, філігранитися*) тощо.

Часопросторові поняття розглядаємо в межах часових і просторових значень. Так, до групи лексем із часовою семантикою належать ті, що вказують на деякі з основних часових пластів, наприклад, минуле (*праправічний, привид-мана*), частину доби (*дихатись-світатись, передсвіток*), пору року (*віха-віхола, осінь-погода*) тощо. Просторова семантика реалізується в неолексемах на позначення горизонтального (*донеб'я, надсофійський*) і вертикального розміщення: верхній ярус (*небостеля, сонцеполотно*), нижній ярус (*чорногрунт, чорноріль*), протяжності простору знизу вгору (*вежно*) тощо.

Кольористична семантика в поетичній творчості О. Довгого реалізується в неолексемах на позначення чорного (*пружно-чорний, чорнохрестий*), блакитного й синього (*голубоцвіт, синєхвиль*), зеленого (*зелен-віття, зеленоперий*), червоного (*червонь-колесо, червонота*), білого (*білоголово, білопір'я*) кольорів. Окрім цього, зустрічаємо й неолексеми зі значенням множинного вияву кольористичної ознаки (*стоколірно*), номінації за кольором певних явищ або предметів (*огнебарвний*) тощо.

Найменшу групу становлять оказіоналізми зі звуковою семантикою. Серед них домінують новотвори на позначення пташиних звуків (*вищебет, курличитися*), інші – із вказівкою на множинність вияву (*переструнтя, стодзвоння*), зміну однієї звукової ознаки на іншу (*перезвучений*) тощо.

Усі названі семантичні групи (ефекти) є результатом плідної творчої праці О. Довгого. Кожен індивідуально-авторський новотвір продуманий і осмислений письменником для якнайточнішої передачі смислів, які наповнюють поезію змістом, образами, закладеними автором у процесі літературно-мистецької творчості. Оказіоналізми служать маркерами поетового світовідчуття, що дає можливість якісно інтерпретувати його твори.

ВИСНОВКИ

Отже, стиль – це функціональний різновид літературної мови, що визначається добором мовних засобів відповідно до ситуації. Авторський стиль, або ідіостиль, є поєднанням мовно-стилістичних особливостей, композиційного оформлення, жанрових форм тощо. Вважаємо, що ідіостиль не варто повністю ототожнювати з ідіолектом, оскільки перший охоплює ширший спектр ознак, тоді як ідіолект зосереджується на мовних особливостях конкретного автора. Індивідуально-авторські неологізми – важлива складова ідіостилю. Вони створюються письменником для вираження особливих художніх завдань і не зафіксовані в загальномовних словниках. У науковій літературі їх часто ототожнюють з okazіоналізмами – контекстуально зумовленими експресивними словами, що відображають індивідуальну словотворчість автора. Обидва поняття вважаємо синонімами, оскільки вони виконують однакові функції в художньому тексті. На матеріалі поезій О. Довгого було розглянуто словотвірні, семантичні й образотвірні можливості його авторських неолексем.

Дослідження словотвірних моделей індивідуально-авторських номінацій показало, що найбільш продуктивними є словоскладання (108 лекс. од.), основоскладання (61 лекс. од.), суфіксальний (38 лекс. од.) та префіксальний (31 лекс. од.) способи. Зокрема, спосіб складання слів та основ, на відміну від афіксального, дає можливість створювати нові лексичні одиниці, які поєднують у собі семантичні й стилістичні можливості двох окремих слів (порівняймо: *передтиша* і *друг-пейзажист*). Так, О. Довгий надає перевагу вживанню складних іменникових, прикметникових і дієслівних неолексем, і це зрозуміло, адже вони семантично багатші, ніж прості і володіють більшим потенціалом для передачі авторського задуму (наприклад, *рими-соти*, *ніжно-молодий*, *клястися-любити*). Деяку меншою мірою в поетичній творчості О. Довгого представлені неолексеми, утворені за префіксально-суфіксальними (*передсвіток*, *невідчена*) та суфіксально-постфіксальними (*вайлуватися*, *світанитися*) моделями.

Аналіз семантичного аспекту одиниць індивідуально-авторської номінації показав, що усіх їх можна умовно поділити на групи, які відображають ключові тематичні й образні аспекти поезики О. Довгого. Це неолексеми, пов'язані з предметними (*слово-колос, дума-колісниця*), часовими (*бистролет, передсвіток*) та просторовими поняттями (*доокружжся, небо-стеля*), а також лексеми з оцінно-характеризувальною (*нора-потвора, ніжномолодий*), акустичною (*вистогін, дзвонити-видзвонювати*) та кольористичною (*огнебарвний, стоколірно*) семантикою. Характерно, що автор активно використовує оказіоналізми для позначення природних явищ (*промені-блисці, піновир*), внутрішнього стану ліричного героя (*дума-хмара, натомленість*), динамічних процесів, пов'язаних із навколишнім середовищем (*гострокуття, кайдани-пута*), часово-просторових характеристик (*відсвіти-світи, посвіт*), різних кольорів (*наголубіти, червонота*) та їх відтінків (*багряно-зоряний, сивотелесий*). Кожен авторський новотвір є результатом осмисленої мовної діяльності письменника, спрямованої на створення яскравих художніх образів і глибокого емоційного впливу на читача.

Для наочності й узагальнення проаналізованого лексичного матеріалу укладено словник індивідуально-авторських неологізмів О. Довгого.

Отримані результати свідчать про те, що індивідуально-авторський стиль О. Довгого ґрунтується на оригінальному мовотворенні й тонкому відчутті словесних образів. Дослідження словотвірних і семантичних особливостей авторських новотворів допомагає глибше зрозуміти специфіку поетичної мови митця, що сприяє розширенню уявлень про його ідіостиль.

Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні поетичної творчості О. Довгого з погляду синтаксису й прагматики; доречними будуть порівняльні студії: компаративний аналіз його поетичної творчості на ідейно-тематичному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адах Н. (2007). Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти). Вид-во Олега Зеня. 136 с.
2. Адах Н. (2009). Авторські лексичні новотвори в поезії Василя Барки: семантика, функції, прагматика. Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. 20 с.
3. Азарова Л. (2001). Структурна та фонетична побудова складних одиниць у концепції «золотої пропорції». Універсум. 284 с.
4. Аристотель. (1981). Твори: 4 т. Думка, 1981. Т. 3. 613 с.
5. Бабій І. (2021). Авторські неологізми як вагомий стилетворчий компонент роману «Жовтий Князь» Василя Барки. Лінгвостилістичні студії. 14, 7-14.
6. Бабій І. (2017). Оказіонально-предметна номінація в художньому дискурсі Василя Барки. Лінгвостилістичні студії. 6, 16 - 23. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ls_2017_6_4
7. Бабій І. (1997). Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі малої прози В. Стефаника, М. Коцюбинського, М. Хвильового). 184 с.
8. Бибик С. (2018). Від історіографії мови художньої прози до кодифікації термінів лінгвостилістики. Українська мова. 4, 22-33.
9. Бойчук О. (2021). Відсубстантивні новотвори сучасної української мови та аспекти їх вивчення в закладах загальної середньої освіти. 95 с. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3835/%D0%91%D0%BE%D0%B9%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%9E.%20%282021%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
10. Боронь О. (2005). Поетика простору в творчості Тараса Шевченка. Агентство «Україна». 152 с.
11. Братусь М. (2002). Структура, семантика і стилістичні функції епітета в художній прозі Івана Багряного. Українська мова. 16 с.

12. Власенко В., Османова З. Авторські словотвірні новотвори в поетичному дискурсі Ліни Костенко. Філологічні науки: питання духовної культури. 35. 139-141. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/114378/35-Vlasenko.pdf?sequence=1>
13. Власюк Т. (2018). Структурні особливості авторських лексичних новотворів поетів «Молодої музи». XX Всеукраїнська практично-пізнавальна конференція. <https://surl.li/awjnbc>
14. Вокальчук Г. (2004). Авторський неологізм в українській поезії XX століття (лексикографічний аспект). Науково-видавничий центр «Перспектива». 524 с.
15. Вокальчук Г. (2003). Оказіонально-предметна номінація у поетичному лексиконі Т. Шевченка. Шевченкознавчі студії: зб. наук. праць. Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 5, 217-223.
16. Вокальчук Г. (2006). Частотний аналіз авторських лексичних новотворів у поетичному словнику «Молодої музи». Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії: зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. 14, 44-47.
17. Вокальчук Г. (2006). «Я – безразковості поет» (словотворчість Михайля Семенка). Перспектива. 201 с.
18. Волощук В. (2008). Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. Наукові праці. 79, 5-8. lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/.../92-79-1.pdf
19. Гаврилюк Н. (2007). Афіксальні прикметники-новотвори у поетичному доробку неокласиків. Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії: зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. 15, 82-87.
20. Гаврилюк Н. (2005). Індивідуально-авторські прислівники у творчості неокласиків. Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії: зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. 13, 170-172.
21. Гаврилюк Н. (2002). Семантична характеристика та функціонування okazіональних дієслів у поетичному доробку неокласиків. Проблеми граматики і

лексикології української мови: зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова. 195-201.

22. Гаврилюк Н. (2008). Суфіксальні іменники-новотвори неокласиків у контексті поетичного мовлення 20-30-х років ХХ ст. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. 10, 50-59. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2008_10_8

23. Гаврилюк Н., Федорчук О. (2015). Індивідуально-авторські новотвори в поетичному мовленні Б.-І. Антонича та І. Калинця. Лінгвостилістичні студії. 2, 16-23. <https://lingvostud.vnu.edu.ua/index.php/lingvostud/article/view/40>

24. Ганич Д., Олійник І. (1985). Словник лінгвістичних термінів. Вища школа. 291-292

25. Герман В. (1999). Індивідуально-авторські неологізми (оказіоналізми) в сучасній поезії (60–90-і роки). Українська мова. 22 с.

26. Городенська К. (1979). Префіксально-суфіксальний словотвір. Словотвір сучасної української літературної мови. Наук. думка. 285-311.

27. Гриценко П. (2007). Ідіолект і текст. Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: зб. наук. праць, присв. 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко. 16-43

28. Губарева Г. (2002). Семантика та стилістичні функції кольоративів у поетичній мові Ліни Костенко. 10, 155 с.

29. Губарева Г. (2011). Українська мова: енциклопедія. Серія: Великий український словник. 400 с.

30. Гуйванюк Н. (2011). Емоційно-оцінна лексика у словнику буковинських говірок. Мовознавчий вісник. 12-13, 88-90.

31. Дідух Х. Ідіостиль як відображення авторської картини світу. Філологічні науки: Риторика і стилістика. <https://surl.li/ndycgw>

32. Довгий, О. (2009а). Вибрані твори: Т. 1. Доторки блискавки. Укр. письменник.

33. Довгий, О. (2009б). Вибрані твори: Т. 2. Дихання вічності. Восьмивірші. Укр. письменник.

34. Довгий, О. (2009c). Вибрані твори: Т. 3. Дереворити. Укр. письменник.
35. Довгий, О. (2009d). Вибрані твори: Т. 4. Келих троянд. Укр. письменник.
36. Єрмоленко С. (1990). Культура української мови: Довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець. 304 с.
37. Жайворонок В. (1998). Національна мова та ідіолект. Мовознавство. 6, 27-34.
38. Жижома О. (2003). Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80-90-х років ХХ століття. 238 с.
39. Жуковська В. (2004). Індивідуальний стиль письменника як авторська своєрідність у використанні дієслівних одиниць на різних мовних рівнях: Лінгвістика тексту. Вісник ХНУ. 636, 161-165.
40. Задорожна О. (2008). Концепт «час» в українській поетичній мові. Інститут української мови НАН України. 233 с.
41. Колоїз Ж. (2011). Індивідуально-авторські неологізми в романі Василя Барки «Жовтий князь». Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. 15, 341-346.
42. Колоїз Ж. (2004). Оказіональні утворення в романі Уласа Самчука «Марія». Мандрівець. 1, 211-215.
43. Колоїз Ж. (2007). Українська оказіональна деривація. Акцент. 311 с.
44. Корольова В. (2011). Експресивний потенціал оцінних найменувань осіб у структурі художнього тексту. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. пр. Ужгород: Говерла. 15, 347-350.
45. Костецька О. (2014). Індивідуальне мовлення автора як об'єкт лінгвістики та підходи до його дослідження. Наукові записки [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. 49, 196–199.
46. Коткова Л. (2012). Ідіостиль, індивідуальний стиль і ідіолект: проблеми розмежування. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки. 2, 26-29.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2012_2_8

47. Кравець Л. (2007). Метафорична репрезентація концепту «час» в українській поезії ХХ ст. Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: [зб. наук. праць, присвячений 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко]. 192–197.
48. Кухар-Онишко О. (1985). Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія. Вища школа. 175 с.
49. Максимчук В. (2009). Суфіксація як один зі способів творення індивідуально-авторських іменників (на матеріалі творчості поетів Рівненщини). Наукові записки. Серія «Філологічна». - Острог : Національний ун-т «Острозька академія». 12, 206-214. <https://www.academia.edu/5137831>
50. Мацько Л. (2011). Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту. Культура слова. 75, 56-66.
51. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. (2003). Стилїстика української мови: Підручник / За ред. Мацько Л. Вища школа. 284 с.
52. Мельник І. (2014). Оказіональні емоційно-експресивні утворення в драмі Марії Матіос «Щоденник страченої». 78-87. <https://surl.li/vjsmtl>
53. Нестерович Ю. (2021). Структурно-семантичні особливості іменникових авторських неологізмів-комполітів у творчості Оксани Забужко. Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. 36, 143-145.
<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20653/1/Nesterovych.pdf>
54. Олійник І. (1993). Мовотворчість поетів-вісімдесятників (текстові структури та поетичні номінації). 17 с.
55. Пашко Л. (1994). Структурно-семантична та стилістична характеристика авторських неологізмів у творах О. Т. Гончара. 23 с.
56. Пашко Л., Прядко О., Сугак О. (2017). Структурна характеристика суфіксальних авторських неологізмів-дієслів у творах М. П. Стельмаха «Правда і кривда» та «Чотири броди». Молодий вчений. 6.1, 53-55. <https://surl.li/bdoiap>
57. Ставицька Л. (2009). Про термін ідіолект. Українська мова. 4, 3–15.

58. Стишов О. (2013). Номінації осіб у сучасній українській мові. Мовознавство. 1, 20-29.

59. Строкаль О. (2014). Індивідуально-авторські субстантиви у поетичних текстах Павла Мовчана. Мовні і концептуальні картини світу. Київський університет. 2 (50), 417-423.

60. Строкаль О. (2012). Неолексеми, утворені засобом словоскладання в поезіях Володимира Коломійця та Павла Мовчана. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. 16, 44-46.

61. Строкаль О. (2015). Поетика індивідуально-авторських флоронімів у текстах Володимира Коломійця. Мовні і концептуальні картини світу. Київський університет. 2 (53), 262-270.

62. Строкаль О. (2012). Субстантивні новотвори в поетичних текстах Володимира Коломійця та Павла Мовчана. Наукові записки. Серія «Філологічна». Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 26, 319-321.

63. Строкаль О. (2009). Суфіксальна деривація okazіональних ад'єктивів у поезії П. Мовчана та В. Коломійця. Філологічні науки: [зб. наук. праць]. Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 137-142.

64. Строкаль О. (2012). Суфіксальна деривація іменникових авторських утворень у поетичних текстах Володимира Коломійця та Павла Мовчана. Мовні і концептуальні картини світу. Київський університет. 42. Ч. 2, 230-236.

65. Строкаль О. (2018). У пошуках індивідуального слова. Вид-во Іванченка І. С. 151 с.

66. Українська мова: Енциклопедія. – Вид. 2-е. випр., доп. / Ред. кол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк (заст. голови), Є. А. Карпіловська (відп. секретар), І. Р. Вихованець, П. Ю. Гриценко, С. Я. Єрмоленко, Л. М. Задунайська, Н. Ф. Клименко, О. С. Мельничук, В. В. Німчук, Г. П. Півторак, В. Г. Скляренко, О. Б. Ткаченко. (2004). Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. 824 с.

67. Шулінова Л. (1999). Словесна поетика Лесі Українки (поетизація семантики кольору). 186 с.
68. Юрченко Т. (2003). Оказіоналізми у творчості Павла Загребельного: структурно-семантичний і стилістичний аспекти. 284 с.
69. Якобсон Р. (1987). Праці з поетики. 314 с.
70. Borejszo, M. (2010). Nazwy kolorów w leksyce odzieżowej (na materiale Słownika ubiorów Ireny Turnau). *Poznańskie studia polonistyczne. Seria językoznawcza*. XVI (XXXVI), 31-41.
71. Goncharova, Evgenia A. (2020). «Characteristics of author's individual style in the mode of text formulating». *Proceedings of the philological readings*.
72. Graf, M. (2012). Konotacyjne i asocjacyjne właściwości określeń identyfikujących barwy (na przykładzie nazw barw ściennych). *Poznańskie studia polonistyczne. Seria językoznawcza*, 19(39), 1, 119–130.
73. Dittmar N. Explorations in 'Idiolects' in Robin Sackmann and Monika Budde (eds) / N. Dittmar // *Theoretical Linguistics and Grammatical Description: Papers in honour of Hans-Heinrich Lieb*. – Amsterdam: Benjamins. 109–129.
74. Lemke J. (1998). Resources for attitudinal meaning: Evaluative orientations in text semantics. *Functions of Language*. 1998. Volume 5(1). P. 33-56. URL: DOI: <https://doi.org/10.1075/fo1.5.1.03lem>
75. Lytvyn, V., Vysotska, V., Pukach, P., Bobyk, I., & Uhryn, D. (2017). Development of a method for the recognition of author's style in the Ukrainian language texts based on linguometry, stylemetry and glottochronology.

Словникові джерела:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/vutlyj>
2. Орфографічний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://559.slovaronline.com/>

3. Орфографічний словник української мови 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BE%D1%80%D1%84%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9>

4. Словник застарілих та маловживаних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://559.slovaronline.com/>

**СЛОВНИК ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ
О. ДОВГОГО**

арко-дужний – прикм. (З того арко-дужного змісту, / Що дружби підводить мости, / Змогло пра-Боянове місто / В новітню епоху врости. Том 3, с. 85);

архісивизна – ім. (Вони свою історію підводять / З продимленої архісивизни. Том 2, с. 138);

багряно-зоряний – прикм. (Січневе небо білий світ колише. / Своїм багряно-зоряним крилом. Том 3, с. 367);

барви-переливи – ім. (У слові музика заграє / На ще нечуваній струні. / Засяють барви-переливи, / Півтони й тони. Том 3, с. 151);

безмеж – ім. (Як в піднебессі, де безмеж сама, / Людській душі закінчення нема, Том 1, с. 373; Аж дивно навіть, що така безмеж / Над лементом строкатої затоки... Том 2, с. 148; Така безмеж проміння й далі, / Така бездонність висоти... Том 2, с. 226; Впаду сльозою на твою дорогу, / Коли перейде у безмеж межа. Том 3, с. 25; Аж дивно якось: отака безмеж / Над лементом строкатої затоки... Том 3, с. 340; Таке стоїть над кронами бездоння, / Така над ними простору безмеж... Том 3, с. 362; Впаду сльозою на її дорогу, / Коли перейде у безмеж межа. Том 3, с. 390).

бистролет – ім. (Життя, мій сину, таке шалене, / За бистролетом не видно світу. Том 3, с. 28);

білоголово – присл. (Білоголово дичка зацвіла, / Немов на сонці літньому дитина. Том 2, с. 234);

білолебедино – присл. (Пливеш у травах білолебедино, / Уся, як луг цей, і, як цвіть, така, / І на землі усій одна-єдина. Том 3, с. 448);

білопір'я – ім. (Хмарин веселе білопір'я / На сиві падає дими. Том 2, с. 240);

білотінь – ім. (Білий дим як білотінь. / Білі крила біло крили, / Настилали на столи. Том 3, с. 370);

брунька-бутон – ім. (Серце, тобою заповнене, міниться, / пружаться думи бруньками-бутонами. Том 3, с. 458);

буйноколос – ім. (Половина шумить буйноколосом, / Половину ще темінь встеля. Том 2, с. 63);

буйноокий – прикм. (На чистих луків буйнооку прорість, / На перший окриляючий озон. Том 3, с. 332);

буря-злива – ім. (Коли ж раптово вдарить буря-злива, / він бій прийме, як рід його велить... Том 2, с. 239);

вайлуватися – дієсл. (Образи людей, птахів, тварин / я бачив у хмарах, / які вайлувалися у небі. Том 4, с. 166);

вдвох-наодинці – присл. (На дні самоти, Де тягар свій нести / Будем вдвох-наодинці. Том 3, с. 135);

вежно – присл. (Вродливо. Чисто. Мудро й незалежно. / Стоїть собі й нікуди не іде. / З дітей і внуків переходить вежно. Том 3, с. 300);

веснокросна – ім. (Обрій, зітканий веснокроснами, / Перехитує береги. Том 3, с. 102);

визвіздити – дієсл. (Якщо буття небес і поля / Не визвіздить на видноті. Том 3, с. 188);

визвір-сатана – ім. (Уживсь розкішно і нахабно / Між ними визвір-сатана. Том 3, с. 64);

вистогін – ім. (Крона встає і зерно / З вистогону підків. / Кров проростає дерном / Із глибини віків. Том 3, с. 144);

вихитон – ім. (Не дзенькоту, не вихитону, / Не гамірної хрипоти, Том 1, с. 219);

вишелест – ім. (Стаю глухий до голосу трави, / До вишелесту вистиглої ниви. Том 3, с. 211; Сьогодні неповторний вишелест трави. / Сьогодні неповторний звук. Том 4, с. 26; Коли вони говорили / одне одному ласкаві слова, / кожен звук ставав / мелодією, / що перетворювалася / у вишелест дерев. Том 4, с. 88);

вишумлювати – дієсл. (Лише у пам'яті людей, які знають про це, / на картинах митців пензля, в поезіях / живе Довженкова сосна, вишумлює густою кроною, / зберігаючи пам'ять про велику душу / геніального філософа і митця. Том 4, с. 21);

вищебет – ім. Тільки шелести крил як пісня, / тільки тонкий і неповторний вищебет... Том 4, с. 112);

відлебедіти – дієсл. (Душа твоя уже відлебеділа, / Лиш образ твій стоїть на видноті / І думка та, що в серце залетіла, / Живе між нами в ділі і меті. Том 3, с. 395);

відсвіти-світи – ім. (Чарівно день зелений / В'є відсвіти-світи. Том 2, с. 327);

вістинка – ім. (Мені б від тебе хоч вістинку. / Мені б хоча одне слівце. Том 2, с. 330);

вітер-вітровій – ім. (Ой ласкавий вітре, вітре-вітровію! / Чом я жартувати, як ти, не умію? Том 2, с. 264);

вітерець-пустун – ім. (І вітерець-пустун весінній / гойдає вишню молоду. Том 2, с. 256);

вітер-легкодух – ім. (Люблю, як віє вітер-легкодух / У саму душу і бентежить серце. Том 3, с. 448);

вітер-поземок – ім. (Дзвенить льодок. Витьохкують копита. / В обличчя вітер-поземок січе. Том 2, с. 210);

вітер-пустун – ім. (Розкажи мені, добрий мій друже, / та ж від чого душа твоя тужить, / коли вітер-пустун в хороводі / із софорою танець заводить? Том 3, с. 502);

віха-віхола – ім. (День – як віха-віхола. / День – як благодать. Том 2, с. 202);

вродонепозичено – присл. (Сіяють вродонепозичено / Усі твої стонадцять лиць! Том 3, с. 30);

всевигойний – прикм. (Там, в незаймано-дитинній глибині, / пульсують всевигойні соки. Том 4, с. 109);

всеоможець – ім. (І сталося так, що обійшло життя / Того всеоможеця і всеохоронця. Том 3, с. 322);

всеозорий – прикм. (І тільки очі, пильні й всеозорі, / Залишать людям правду по тобі. Том 2, с. 48);

всеохоронець – ім. (І сталося так, що обійшло життя / Того всеоможеця і всеохоронця. Том 3, с. 322);

гасло-голос – ім. (Час гучного гасла-голосу / Вже відходить. Відмира. Том 2, с. 165);

геній-предтеча – ім. (Покірний раб народжує раба. / Не дасть він людству генія-предтечі. Том 2, с. 76);

глибнути – дієсл. (Над зелен-листом глибне далина, / І голоси юрмляться у долині, / Де теплі барви в передгір'ї синім / Осіння перехлюпує луна. Том 3, с. 492);

гном-людина – ім. (Лише, можливо, з мороку негоди, / Як велетень над гномами-людьми, / Зведеться постать Генія природи, / Що спинить бурю власними грудьми. Том 3, с. 339);

голубовидий – прикм. (Ввійшов у саму душу Карадаг. / Над ним небес голубовидий дах. Том 1, с. 100);

голубоцвіт – ім. (В очей твоїх голубоцвіті / бентежну душу утоплю. / Я, мила, так тебе люблю. Том 3, с. 459);

горлиця-гординя – ім. (Ой киянки, горлиці-гордині, / Ви іще такими не були. Том 3, с. 480);

гострокуття – ім. (Де гострокуття – невиразність ліній, / Де чистий колір – невиразний тон? Том 2, с. 107);

грозовіти – дієсл. (Летять, грозовіють над ними літа. / Пульсують над ними вітри і вода. Том 2, с. 49);

густо-малиново – присл. (В кімнаті я та слово, / Що на розмову забрело / Звідтіль, де густо-малиново / Ще сяє обрію крило. Том 3, с. 150);

день-музика – ім. (Як палали вуста калинні, / день-музика на скрипці грав. Том 3, с. 445);

деревцята – ім. (Давай поринемо у сніг / По шию, наче деревцята, Том 2, с. 357);

дзвонити-видзвонювати – дієсл. (Сиплються додолу золоті червінці, / дзвонять-видзвонюють. Том 4, с. 107);

диво-казка – ім. (Чом не хилишся вже наді мною / Диво-казкою та й чарівною? Том 3, с. 81);

дикунка-ніч – ім. (В тугих снігах, у полум'ї морозу / Дикунка-ніч у мій ступає слід. Том 3, с. 365);

дихатись-світатись – дієсл. (Там дихалось-світалось, / Там снилося-збулось. / Лиш згадкою зосталось / Та шепотом колось. Том 3, с. 82);

Діва-Месія – ім. (Палить, рушить і сіє. / А над мороком літ / Образ Діви-Месії. Том 3, с. 286);

дід-чабан – ім. (В селі буде хату дід-чабан. / Не хату – палац зводить аж під хмари. Том 3, с. 226);

доокружжя – ім. (як промінь сонця в синім доокружжі / на обриси напівказкові гір? Том 2, с. 293);

допартизанитися – дієсл. (– Ну, допартизанилась, / Українко?! – / І від залпів / Стрепенулась ніч. Том 3, с. 228);

дорога-струна – ім. (І променів срібне співзвуччя / Гра гімн на дорозі-струні. Том 2, с. 198);

друг-журавель – ім. (Вже відпливли у даль імлисту / Крилаті друзі-журавлі. Том 3, с. 272);

друг-пейзажист – ім. (Ти поспішай, мій друзе-пейзажисте! / Відбий цю мить, цей світ на полотні: Том 2, с. 212);

дума-колісниця – ім. (Устає мій батько рано. / Батькові не спиться. / Запрягає сивих коней / В думу-колісницю. Том 3, с. 76);

дума-хмара – ім. (Грому потрібно! Грому! / З віщої думи-хмари! Том 2, с. 169);

думка-маячня – ім. (Щось я йду не за темою / В час думок-маячні. / Сонях став діадемою / Золотою мені. Том 3, с. 267);

думка-слово – ім. (Запружилась думка-слово, / Мов зернечко на току. Том 2, с. 167);

духмяно-кислуватий – прикм. (І запах той, духмяно-кислуватий, / Ми несемо через десятки літ. Том 3, с. 364);

епоха-гра – ім. (Із модерном, з епохою-грою / Я не вибув з класичного строю. Том 3, с. 55);

єдиний-один – прикм. (Може тільки єдина-одна / Вона в крові людській не мина? Том 3, с. 167);

життєводайний – прикм. (Бува, шукаєм й не знаходим де / Б'є з-під землі життєводайна сила, Том 2, с. 147);

задощілий – дієприкм. (Пахне луг, як випрана хустина / із дівочих задощілих пліч. Том 2, с. 335);

заклопітний – прикм. (Мій друг заклопітний – лелека / Забуде, де й селився він. Том 2, с. 113);

закосмічений – прикм. (У це гримуче видноколо, / В цей закосмічений трубіж / Виходимо на сьоме коло, / На сьомий фініш чи рубіж. Том 3, с. 60);

закосмічено – присл. (Тож в славі тій, що закосмічено / Ляга на груди всіх столиць, / Сіяють вродонепозичено / Усі твої стонадцять лиць! Том 3, с. 30);

заплоддя – ім. (Пора конвалій – переходу час / Чуттів тендітних у заплоддя духу. Том 3, с. 385);

запороша – ім. (Лиш не було там, як гуде бджола, / Як шелестить пелюсток запороша... Том 3, с. 356; Там не було ще сонячно в полях, / Там іще морок сіяв запорошу. Том 3, с. 341).

заріччаний – прикм. (Розхлюпчу заріччани / плеса голубі. / З того боку дівчину / привезу собі. Том 3, с. 436);

звук-голос – ім. (Нема ще й звучу-голосу живого, / Нема ніде, хоч вже пора давно. Том 3, с. 236);

звук-слово – ім. (Щебетав з ними ліс звуками-словами, / Розсипавсь цілу ніч в листі солов'ями. Том 3, с. 449);

зелен-віття – ім. (Покину усе на світі, / Піду у поля й гаї... / Листочки на зелен-вітті / Продовжать літа мої. Том 3, с. 53);

зелен-лист – ім. (Над зелен-листом глибне далина, / І голоси юрмляться у долині, / Де теплі барви в передгір'ї синім / Осіння перехлюпує луна. Том 3, с. 492);

зеленоперий – прикм. (Де на луках трава / Вабить росами зеленопера / І до співу пташиного / Кожен ще змалечку звик. Том 3, с. 19);

зеленоцвіт – ім. (О ці дерева! Цей зеленоцвіті / О ця краса переболілих віт! Том 2, с. 354);

зернечко-пісня – ім. (Ще на холодне поле в тумані / Він сіє перші зернечка-пісні. Том 2, с. 155);

зернолюб – ім. (На цій землі конала згуба / Племен жорстоких і країн. / А дух високий зернолюба / Ізнов підводився з руїн Том 3, с. 91);

зерно-посів – ім. (Стлівають менти і літ полова. / Лишає вітер зерно-посів. Том 2, с. 62);

зірниченька – ім. (де дим степовий до зірниченьки в'ється, / де перепел вранці сполохано б'ється. Том 2, с. 144);

зірочка-осмута – ім. (І тулиться, мов ластівка, до скронь / Небесне око – зірочка-осмута. Том 3, с. 158);

злицеміритись – дієсл. (По одному втрачаю друзів. / Той переріс, а той не виріс, / а той од слави злицеміривсь... / По одному втрачаю друзів. Том 2, с. 90);

злощасниця-неслава – ім. (Розіпнем на хресті злощасницю-неславу, / І наш український герб підніmemo на щит! Том 3, с. 171);

знатужено – присл. (Ряхтять проміння сонячного злитки. / І як машини повні од повітки / Знатужено вирулюють на шлях. Том 3, с. 324);

зоренята-слова – ім. (Сонях став, а росиночки – Зоренята-слова. / Промінці-волосиночки, / Наче пісня жива. Том 3, с. 267);

зоря-сіверяночка – ім. (Рос холодних не бійтеся зраночку, / Йдіть шукайте зорю-сіверяночку. Том 2, с. 262);

зорята – ім. (Над вишнями зорята не згасають, / Хоч промені заграли у росі. Том 3, с. 266; Зліталися до альтанки / Зорята і солов'ї. Том 3, с. 351);

істинносутній – прикм. (В цій порі є щось істинносутнє, / Як в людській перезрілій душі, / Де зійшлося минуле й майбутнє / На тонкій, наче лезо, межі. Том 3, с. 140);

кайдани-пута – ім. (І віднаходить істину. І вчасно / Виводить людство із кайданів-пут. Том 2, с. 162);

каменеголовий – прикм. (Уже не чути шерехів і слова, / Уже лиш тиша каменеголова... Том 3, с. 487);

камінь-моноліт – ім. (І, перейшовши в камінь-моноліт, / Я буду свій продовжувати рід. Том 1, с.82);

качка-неотеса – ім. (Ватага вибирається на плесо. / Аж не встигає качка-неотеса / Услід за нею правити свій зір. Том 3, с. 326);

килим-димок – ім. (Обрієм зблиски, / Далеч неблизька. / Килим-димок по стерні. Том 3, с. 130);

кімната-стеля – ім. (Веди стежину, немов дитину, / Рости до неба з кімнати-стелі. / Веди стежину на Україну, / Не зрадь дороги, що мати стеле. Том 3, с. 28);

кленки-рядочки – ім. (Мені б не чотири томи, / Чотири кленки-рядочки. Том 1, с. 104);

клен-кобзар – ім. (Над нами стихнуть клени-кобзарі, / І мудрий дятел вистука морзянку, / І будуть тільки зорі угорі / Та над землею теплий повів ранку. Том 3, с. 454);

клястися-любити – дієсл. (Дівчина чорнява / Та не вірна слову. / То клянеться-любить, / То тікає знову. Том 3, с. 451);

книжина – ім. (І книжечки, і книжини, / Та все дрібноста сама. Том 2, с. 119; Є, наче степи, книжини / И книжки, мовби зорі ясні. Том 2, с. 123);

крапля-роса – ім. (І палить камінь душу всю грозою, / І раниць думу краплею-росою... Том 3, с. 487);

крилатитися – дієсл. (Де між нив зеленіють діброви, / де крилатиться небо, мов птах... Том 2, с. 181; А в злоті бань осінній день / Огнем крилатиться заклично. Том 2, с. 232; У соснах крилатиться небо, / А в душу вливається міць. Том 3, с. 108);

крило-коса – ім. (І журавлі клепають крила-коси / У луках поміж дальніх тополін. Том 2, с. 248);

кришталь-водиця – ім. (В криниці чистій кришталь-водиця. / Ходімо, друзі, туди напитися. Том 3, с. 298);

круговій – ім. (На море ллється сонце прямовисне, / Летить мелодій дикий круговій Том 1, с. 59);

курличетися – дієсл. (Лиш небо осінню курличеться. / А за курликанням – зима. Том 3, с. 207);

ласкавитися – дієсл. (Тече Десна, ласкавиться, / Ввібравши небеса / Красною в світі славиться, / Джерельна, як сльоза. Том 3, с. 269);

лебідь-туман – ім. (Я стану лебедем-туманом / У світі квітів і зела. / А ти не чайкою над ланом, / А щоб лебідкою була. Том 3, с. 463);

лелечодзьобий – прикм. (А ген за ним лелечодзьобі крани / Спинилися, мов птахи по ході. Том 3, с. 350);

ліс-глиця – ім. (Сняться ліси кленові. / Пахощі лісу-глиці. / Сняться вологі очі / парості-луговиці. Том 3, с. 254);

луги-доли – ім. (А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. Том 3, с. 186);

луг-переліг – ім. (Постою серед нив, де я сонце гонив / в надвечірні луги-перелоги. Том 3, с. 510);

льонинка – ім. (Ой то не лелеча – / тонконоге дівча. / Дві льонинки в очах, / дві коси на плечах. Том 3, с. 442);

люблячо-ніжний – прикм. (Тільки посміх твій люблячо-ніжний, / як сніжинка на серці щемить... Том 2, с. 350);

людинозвір – ім. (Тремтять усі людинозвірі, / З келійок виповзши на світ. Том 3, с. 190);

людиномаса – ім. (Я не вірю у штучні екстази / Електронної людиномаси. / Не сприймаю обчухрану мову, / Довіряюсь пшеничному слову. Том 3, с. 55);

людозвір – ім. (Я прокляну вас назавжди, / Якщо споганите ту віру, / Яку вбивали людозвірі, / Щоб не змогла в нас прорости. Том 2, с. 135);

мареві-імла – ім. (Сині гори. Небо синє. / Зорі в мареві-імлі. Том 1, с. 395);

марення-сон – ім. (Чи це правда, чи марення-сон це, / Я вже віри в погоду не йму. Том 3, с. 142);

мистецтво-говорильня – ім. (О, як набридли ці слова стерильні / З стерильного мистецтва-говорильні. Том 1, с. 65);

молоденький-молодий – прикм. (Зацвіли так опромінено, / Молоденькі-молоді. / Попливли у даль засинену, / Мов качата по воді. Том 2, с. 363).

наголубіти – дієсл. (Висить над мене небо голубе, / Аж ув очах моїх наголубіло. Том 2, с. 234);

надкосмічний – прикм. (Дикуни вже не йдуть в печери. / В дикунів надкосмічний смак. Том 3, с. 58);

надпланетний – прикм. (В тугих снігах щось бачиться космічне, / В струнких деревах – надпланетний лет... Том 1, с. 54);

надсофійський – прикм. (Хоч вклонися, як втратив слово те, / Від якого вродився сам, / Щоб твоє надсофійське золото / Посіяло ще небесам. Том 3, с. 288);

найбезпомильніший – прикм. (А глиб попід нами, бува, як задивиться, / То йде шкереберть наше / найбезпомильніше. Том 3, с. 35);

найновий – прикм. (Буває, важко вимовити «так», / Як долетить пілоту до поета. / Не допоможе найновий літак / І навіть наймодерніша ракета. Том 3, с. 323);

напружено-шалений – прикм. (До неї йду на сповідь-каяття / У цім житті напружено-шаленім. Том 3, с. 390);

настернений – дієприкм. (А вітру рунь бери на струни. / Настернені – порви! Том 2, с. 257);

насторожено-чутливий – прикм. (Коли я хотів травиці олениці дати з рук, / Насторожено-чутлива, утікала, наче звук. Том 3, с. 405);

натомленість – ім. (Така покора незвичайна, / Така беззвучність без межі, / Немов натомленість печальна / У переламаній душі. Том 2, с. 297);

небостеля – ім. (Стели мені, вистелюй на постелю / Вишивану волошками габу, / Щоб я поспав, як велетень, в степу, / Задивлений в глибоку небостелю. Том 3, с. 358);

невідчепа – ім. (Бува брехня, немов бабуся сива, / І юна невідчепа, як смола. Том 2, с. 126);

незаймано-дитинний – прикм. (Там, в незаймано-дитинній глибині, / пульсують всевигойні соки. Том 4, с. 109);

неогрублений – прикм. (Гей, натужтесь, серця неогрублені! / Ваша візьме тепер – не колись. / Не раби то, що продані й куплені, – / То раби, що самі продались! Том 2, с. 63);

не стихний – прикм. (Як звук останнього рятунку, / Як біль, не стихний до труни... Том 2, с. 33);

ніжномолодий – прикм. (Будь же завше ніжномолодою / І людей любов'ю зігривай. Том 3, с. 418);

нора-потвора – ім. (Я убиваю рабство у собі. / На світ виходжу із нори-потвори, Том 2, с. 76);

овеснений – дієприкм. (Від овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики, / Мов незаймані роки. Том 2, с. 363; Од овесненого дотику, / Як од ніжної руки, / Зацвіли на вітах котики / Біля тихої ріки. Том 3, с.437);

оглиблений – дієприкм. (Пора в крові стосильної напруги / І величі, оглибленої в нас. Том 3, с. 385);

огнебарвний – прикм. (Не дають мені спати квіти. / Огнебарвні, гарячі тони. / Над моєю душею віти / В голубому озонні тонуть. Том 3, с. 209);

одколихатися – дієсл. (Одколихалися сріберні дзвони. / Звуки лягли в опрозорену синь. Том 2, с. 237);

одкружити – дієсл. (У дерев є така висота: / Піднімає над віками літа, / Все побачить, і все одкружить, / І, над смертю піднявшись, жить. Том 3, с. 503);

озоння – ім. (То ж в твоєму зеленому лоні / Перше слово лилося озонням, Том 3, с. 81);

опрозорений – дієприкм. (Пливуть в сизу млу опрозорені тіні / І тануть безмовно в долинах зірчастих. Том 2, с. 207; А над бухту, під зеленим лісом, / там, де гори вкутує туман, / тишу опрозореної висі / будить сонним окриком чабан. Том 2, с. 300; І манило мене опрозорене поле весіннє, / Де стелились ж ита вдалечінь за дугою ріки. Том 3, с. 512);

осінь-погода – ім. (Повернули журавлі на води / золотої осені-погоди. Том 3, с. 201);

осончений – ім. (В зеленім листі сизий виноград / Запах мені м 'яким приморським літом / І повівом долини соковитим, / Що стигне між осончених громад. Том 3, с. 492; Дивлюся на осончені вікна будинків – / думаю про щедрість. Том 4, с. 158);

очі-зорі – ім. (Меркнуть очі-зорі, / руки горять / і терпнуть. Том 4, с. 172);

павіття – ім. (Легше дишеться – легше пишеться / там, де вечір гаї хита, / де світ міниться і колишеться, / буйно павіття оброста. Том 2, с. 219; Павіття густе і високе / У світ вона дужо несе, / Ввібравши всевигойні соки, / Глибини й висоти трясе. // Том 2, с. 137);

павуття – ім. (Неприховано, що аж звично, / Одноденки павуття тчуть. / І крізь нього могутньо й вічно / Наші дні у віки течуть. // Том 2, с. 127);

падозір – ім. (У плесах вікон – падозір. / Блакитний вир у плесах вікон. Том 2, с. 142);

палахтінь – ім. (Та зблисне мисль – шикуються слова / І закипає світ у поєдинку. / Як у шибках висотного будинку, / Нуртує сонця палахтінь жива // Том 2, с. 105);

парость-луговиця – ім. (Сняться ліси кленові. / Пахощі лісу-глиці. / Сняться вологі очі / парості-луговиці. Том 3, с. 254);

пелена-габа – ім. (Розкажи мені, мій кипарисе, / як з тобою змагаються бризи, / коли йдуть пеленою-габою / із Ай-Петрі дощі над тобою? Том 3, с. 502);

перебазовка – ім. (Переоцінка цінностей надходить, / Перебазовка на нові часи. Том 1, с. 109);

перебрунений – дієприкм. (Я, мов сад, перебрунений соками, / Проростаю пагінням увесь, Том 2, с. 170);

перевіття – ім. (Гуде кора від перевіття сил. / Тріщить коріння в ґрунті від натуги. Том 2, с. 233; Ти корінь мій і древнє перевіття, / Ти міць моя й дихання молоде. Том 3, с. 275; Увійшло у туге перевіття колось, / Розлилось у пульсуючу силу артерій. Том 3, с. 297; Пора летючих променів огрому / Над перевіттям поля і двора. Том 3, с. 385);

передсвіток – ім. (Не смійтеся! / Од горя / Передсвіток рида. Том 2, с. 132);

передтиша – ім. (А в серці полум'я гогоче / У передтиші грозовій. Том 3, с. 373);

перезвучений – дієприкм. (На цих-от пагорбах кленових, Де всіх віків улігся прах, / Росте твоє пахуче слово / На перезвучених вітрах. Том 3, с. 149);

переліття – ім. (Лиш там, в майбутнім перелітті, / Настане безуму межа. / І ще повториться на світі / її нескорена душа. Том 3, с. 45);

пересвітитися – дієсл. (Зійшли вже кров'ю рани і рубці, / Пересвітився мозок орбітальний. Том 3, с. 180);

пересвічувати – дієсл. (Пересвічуся і пересвічу. / Зостанусь в тебе променем в очу. Том 2, с. 133);

переславитись – дієсл. (Перебуду, як на святі, / Переславлюсь на віку / У росині, в променяті, / У росточку і листку... Том 3, с. 516);

переструнки – ім. (Співають струни, переструнки. / З-під пальців мелодії вилітають. Том 4, с. 104);

переструнтя – ім. (Де привал край батькового стога / В переструнні пташих голосів. Том 2, с. 229);

переталий – прикм. (Чи вона уже одквітла, / Чи зів'яла назавжди, / Чи ввійшла в тремтяче світло / Переталої води? Том 3, с. 104);

перетужено – присл. (Перетужено Всесвіт гуде, / Почорнілий від крові і стоми. Том 3, с. 192);

перехить – ім. (А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. Том 3, с. 186);

піновир – ім. (Над піновиром невагомих слів / Потрібна точна мова сили й поту, Том 2, с. 85);

піт-випіт – ім. (Доконаєш од святої муки, / Кров'ю й потом-випотом стечеш. Том 3, с. 205);

плід-зав'язь – ім. (Лише полова лушиться модерно, / Бо в неї плоду-зав'язі нема. Том 2, с. 20);

погляд-крижина – ім. (Гойдаюся у погляді-крижині, / Яку несеш у синьому жалю. Том 2, с. 314);

пожадливець – ім. (Та ось знайшовсь пожадливець один. / Він горб розрив за темної години / Та й витяг з нього на поверхню тлін: / Кістки і череп мертвої людини. Том 3, с. 129);

позначки-зарубинки – ім. (Щороку / я робив позначки-зарубинки на дверях. Том 4, с. 144);

полюбитися-покохатися – дієсл. (Ми з тобою дві росиночки, / Ми з тобою дві сльозиночки, / Полюбились-покохалися, / На схід сонечка побралися. Том 3, с. 467);

поосеніти – дієсл. (Згоріло літо в лісі на дубах. / І у серцях людських поосеніло. Том 2, с. 224; Поосеніло. Вже поосеніло. / Бере зима останній перевал. Том 3, с. 255);

посвіт – ім. (Цей світ мине. Настане посвіт. / Та завжди правду повторім. Том 1, с. 168);

пра-Бояновий – прикм. (З того арко-дужного змісту, / Що дружби підводить мости, / Змогло пра-Боянове місто / В новітню епоху врости. Том 3, с. 85);

правда-неправда – ім. (До хитрої правди-неправди / людська не звекає душа. Том 2, с. 28);

праживність – ім. (Він, давній свідок праминулих ер, / Доніс мені віків таємну сутність. / У камені безсмертності присутність / Рослин, дерев, праживності озер... Том 3, с. 363);

праминулий – прикм. (Він, давній свідок праминулих ер, / Доніс мені віків таємну сутність. Том 3, с. 363);

праперший – прикм. (Докопуюсь до кореня речей, / До точної, прапершої причини. Том 2, с. 47);

праправічний – прикм. (Знаю лиш, що не перепинить / Могого сліду праправічну нить. Том 3, с. 143);

прасвіт – ім. (Ми всі з такої даліни, / З такого славного прасвіту, / Де повні мужності сини, / А доньки сонячного цвіту. Том 3, с. 46);

приатомний – прикм. (Якби на вас отрута, / Приатомні дуби! Том 2, с. 132);

привид-мана – ім. (Все минуло, як привид-мана, / Лиш України душа не мина. Том 3, с. 167);

принатужити – дієсл. (Принатужити – трісне, наче гілка, / Доторкнешся – серце обпече. Том 3, с. 175);

причальність – ім. (От і кермуєм у світ без причальності, / От і рівняєм модерн до казенності. Том 3, с. 35; Твоя душа – моя причальність, джерельце ласки й чистоти. Том 3, с. 459); (От і кермуєм у світ без причальності, / От і рівняєм модерн до казенності. Том 3, с. 35);

променеозонний – прикм. (І раптом – грім у ніч сліпу! / Повітря променеозонне. Том 2, с. 197);

промені-блисці – ім. (Промені-блисці / Раптом на сіть: / «Павуччя / В колисці / Косіть!»), Том 2, с. 140);

промінець-волосиночка – ім. (Сонях став, а росиночки – Зоренята-слова. / Промінці-волосиночки, / Наче пісня жива. Том 3, с. 267);

промінь-волосина – ім. (На промені-волосині меча мого лютий гнів. / А серце тремтить в росині між двох грозових вогнів. Том 2, с. 99);

пророк-бонза – ім. (Можливо, й так, що від пророка-бонзи / Зостанеться лиш пам'ятник із бронзи. Том 2, с. 101);

пруг-луг – ім. (Позаду все, що діялось. Усе / За пругом-лугом, бурною водою, / За вітром тим, що миттю пронесе / Коней табун у яр, до водопою. Том 3, с. 476);

пружно-чорний – прикм. (І, морозом впавши на траву, / він землі на пружно-чорне тіло / враз накинє ковдру снігову. Том 3, с. 214);

рабинофобія – ім. (Рабами ви були – не стали, / Рабинофобії раби. Том 3, с. 169);

рада-порада – ім. (Нема вже нікого на раду-пораду. / Великі попереду, менші позаду. Том 3, с. 361);

райдуга-палітра – ім. (Став на хмарі за обривом, / Як на райдюзі-палітрі. / Золота конева грива / Розпустилася на вітрі. Том 3, с. 257);

рими-соти – ім. (Нектар думок вливаю в рими-соти / И робить не вмю іншої роботи. Том 1, с. 381);

річка-голубинка – ім. (Сюрчать веселі коники з-під снігу. / І річка-голубинка не тече. Том 2, с. 212);

розбишака-вітерець – ім. (Гойдає тихо віти в лісосмугах / веселий розбишака-вітерець. Том 2, с. 280);

роки-віки – ім. (Отак ішли роки-віки, / а двоє під ясеню стояли і цілувалися. Ітимуть роки-віки, а двоє під ясеню / стоятимуть і цілуватимуться. Том 4, с. 51);

рядочки-діти – ім. (Знають лиш твої рядочки-діти, / Як щодня згоряв над ними ти. Том 3, с. 205);

самоцвіт-зернечко – ім. (Дні й ночі ґрунт перевертав руками, / Щоб самоцвіти-зернечка зростить. Том 3, с. 341);

світанитись – дієсл. (Там світаниться, / Ніжно раниться / Юний світ об дерев списи. / Переблискує, філіграниться / Кожна крапелька роси. Том 3, с. 102);

світлозор'я – ім. (Коли із голубого світлозор'я / До нього зайде в поетичний Дім. Том 3, с. 482);

світлочолість – ім. (А мудрість та непереборна, / Як сила кореня й зела, / Людину з днів лихих і чорних / До світлочолості вела. Том 3, с. 90);

серцепад – ім. (Відгула повінь крові. / Відшумів серцепад. / Із своєї любові / Не вертаюсь назад. Том 3, с. 402);

сивотелесий – прикм. (Хмари над нею у даль гомінку – / Лебеді сивотелесі. Том 2, с. 286);

синєхвиль – ім. (Гнеться в буках небо наді мною, / Б'є у берег тепла синєхвиль. Том 3, с. 491);

синьозорість – ім. (Давай поїдемо в сніги, / У безберегу синьозорість, Том 2, с. 357);

слово-зерно – ім. (І словом-зерном говори / З людьми про суще і грядуще. Том 2, с. 51);

слово-колос – ім. (Вогневого Слова-Колосу / Розвидняється пора. Том 2, с. 165);

снитися-забутись – дієсл. (Там дихалось-світалося, / Там снилося-збулося. / Лиш згадкою зосталося / Та шепотом колось. Том 3, с. 82);

сонцевид – ім. (Свою стежину веди од мене, / Веди од мене до сонцевиду. Том 3, с. 28);

сонцеграй – ім. (В обрій меткі розлетілись дороги. / Хистко тремтить в небесах сонцеграй. / Світло так. Легко і боязко трохи / За цей вересневий, незайманий рай. // Том 2, с. 199);

сонцезвід – ім. (Золотими сонцезводами / Змите поле молоде, / Птах веселий над городами / Літо бабине пряде. Том 3, с. 290);

сонцелет – ім. (Така невимовна напруга, / Такий гарячий сонцелет, / Що кров у вени входить туго, / Немов патрон у пістолет. // Том 1, с. 390);

сонцеплин – ім. (І очі виноградарки, мов диво, / Доповнюють долини сонцеплин. Том 2, с. 295);

сонцеполотно – ім. (Тут всесвіт свій, стрімкого повен злету, / Відтворений на сонцеполотні. Том 2, с. 246);

сонях-самосад – ім. (І зазирає у його колиску. / Через віконце сонях-самосад. Том 3, с. 359);

софора-зрадливиця – ім. (Розкажи мені, щирій юначе, / чом софора-зрадливиця плаче, / коли в хмари ховаються гори / і тумани обкутують море? Том 3, с. 502);

сповідь-каяття – ім. (У цім житті, летючим і шаленім, / До тебе йду на сповідь-каяття. Том 3, с. 25);

срібнолисто – присл. (Срібнолисто повсідалися / На червоній на лозі. / Мов джмелята, захиталися / На тонесенькій нозі. Том 3, с. 437);

стовітій – прикм. (Важкий, нескорений, стовітій, / Труджуся, дихаю і прагну. Том 2, с. 89);

стодзвоння – ім. (Чернігів гордо і велично / В стодзвонні осені гуде. Том 2, с. 232);

стоколірно – присл. (Я зорі для вас збирав./ Зоря до зорі – разочок. / А ранок стоколірно грав. Том 3, с. 256);

сум-біль – ім. (Був пронизаний сумом-болем, / Як мені довелося почуть: / У Варварівці Мертвим полем / Клаптик рідного поля звуть. Том 3, с. 293);

суховітій – прикм. (Один із них коренастий, / з пишною, красивою кроною, / а другий – покручений, скоцюрблений, / суховітій. Том 4, с. 86);

сучаснодужий – прикм. (До світу й сонечка байдужий, / Але завжди сучаснодужий / І весь, як є, в своїй добі. Том 3, с. 261);

тихосніжний – прикм. (Той вечір був тихосніжний / На листячко ще зелене, / Як раптом твій дотик ніжний / Прошив, наче промінь, мене. Том 3, с. 316);

товстолід – ім. (Розвіє ніч і сонну тишу, / Розколе буднів товстолід. Том 3, с. 150);

тополята – ім. (І тополята обіч, мов антени, / Застряли ноженятами в снігу. Том 1, с. 320);

трава-ласкавиця – ім. (Торкнусь трави-ласкавиці: / В моєму серці щем. / Тут кожен листик славиться / Собою і дощем. Том 3, с. 386);

трояндно – присл. (Трояндно ночі пролітали. / Звертали зорі на зорю. Том 3, с. 465);

улесник-кат – ім. (Крий, Боже, вашої «любові», / Мої улесники-кати. / У вас слова не випадкові, / І ваші нерви як дроти. Том 3, с. 251);

усмішка-роса – ім. (Спасибі, люба, за твою красу, / За дотик рук, і вуст твоїх, і тіла, / За блискавичну усмішку-росу, / Якою ти у серце залетіла. Том 3, с. 410);

філігранити – дієсл. (Слѳва, як не філігрань, / Залишай природну грань, Том 1, с. 89);

філігранитися – дієсл. (Переблискує, філіграниться / Кожна крапелька роси. Том 3, с. 102);

хлопець-красень – ім. (Хай дівча із хлопцем-красенем / До мене несе печаль. Том 3, с. 199);

хлопчик-ранок – ім. (Веселий хлопчик-ранок / Устав увесь в росі. Том 2, с. 186);

холодїй – ім. (Іду і сію, а ростків нема. / Лиш вкину зерно – насіда зима. / Стина росточки лютий холодїй, / Навіки палить пелюстки надїй. // Том 2, с. 38);

цвіт-осіяння – ім. (Усе в журному цвіті-осіянні, / У стишеному леготі води, / У тому золотому передранні, / Коли надходять перші холоди. Том 3, с. 255);

цвіт-пелюстина – ім. (Пора конвалїй і напруги сил / Від кореня до цвіту-пелюстини. Том 3, с. 385);

часчка-дитина – ім. (Квилить в небі часчка-дитина. / Легко і просторо так для віч. Том 2, с. 335);

чайка-чаєня – ім. (Горе чайці-чаєняті, / Горе тонкому листку, / Горе полечку і хаті / У негоду отаку. Том 3, с. 86);

червонота – ім. (І селянин червоний на підводі. / Поторохтів у нив червоноту. Том 3, с. 266);

червонь-колесо – ім. (По черені землі – червонь-колесо! / І навпіл розкололася Земля. Том 2, с. 63);

чистий-чистісінький – прикм. (І капала, наче роса, / чиста-чистісінька віра. / І капала, наче сльоза / (Там ні людини, ні звіра);

чорногрунт – ім. (Пророки там, у чорногрунті, / Де зріють корені народні. Том 1, с. 165);

чорнокрилля – ім. (Чорнокрилля в чорних ріллях. / Чорнохрестий степ охрип. / Сотні років чорнокриллю. / Сотні років чорний скрип. Том 2, с. 67; Попіл – зотліла мука. / Глина. Чорнозем. Пил. / Під чорнокриллям крука / Вижить немає сил. Том 3, с. 144);

чорнорать – ім. (А чорнорать лугами-долами / Вайлує хижу перехить. Том 3, с. 186);

чорноріль – ім. (Півсонця в чорноріль заорано / Залізним плугом вороним. Том 3, с. 186);

чорнородий – прикм. (Та негода / Чорнорода / Землю всю / Порила. Том 3, с. 86);

чорно-холодний – прикм. (Тільки мороку тінь, тільки звуки жахні лісові, / тільки роси ядучі на чорно-холодній траві. Том 2, с. 22);

чорнохрестий – прикм. (Чорнокрилля в чорних ріллях. / Чорнохрестий степ охрип. Том 2, с. 67);

чорнющо-чорний – прикм. (Верткий оцей чорнющо-чорний люд. / Він дуже щирий і природний тут. Том 1, с. 144).